

PROGRAMUL
de dezvoltare socio-economică
a raionului Cahul pentru
perioada anilor 2017 – 2020

CAHUL 2017

CUPRINS

Harta administrativă – Raionul Cahul

1.Contextul național și regional privind necesitatea elaborării Programului de dezvoltare a raionului Cahul

Programul de dezvoltare socio-economică a raionului Cahul pentru perioada 2017-2020 (în continuare PDSE) este documentul de bază în planificarea dezvoltării raionului Cahul. Programul ghidează procesul de implementare a politicii de dezvoltare raională, care reprezintă activitatea coordonată a autorităților administrației publice locale de nivelul II și de nivelul I, a colectivităților locale și a organizațiilor neguvernamentale, orientată spre planificarea și realizarea unei dezvoltări social-economice teritoriale echilibrate, spre sprijinirea nemijlocită a dezvoltării social-economice a zonelor defavorizate.

Programul de dezvoltare a raionului Cahul 2017 -2020 se dorește a avea un înalt grad de utilitate pentru toți actorii interesați (autorități publice locale, instituții publice, întreprinderi mari, IMM-uri, ONG-uri etc.) din raion sau din Regiunea Sud .

Astfel au fost definite direcțiile de dezvoltare strategică pentru următorii ani, care vor influența în mod direct, perspectivele de progres ale autorităților publice, ale agenților economici mari, ale IMM-urilor și nu în ultimul rând, ale calității vieții cetățenilor din Cahul.

Totodată, programul va oferi actorilor interesați un reper informativ important, care va conține date, statistici și analize de interes general pentru o multitudine de arii tematice.

Programul de dezvoltare a raionului Cahul 2017 - 2020 se dorește a fi o continuare firească a demersurilor asumate în cadrul Programului anterior (pentru orizontul 2012 - 2015), având rolul de a evidenția progresele înregistrate, dar și de a continua acțiunile inițiate în trecut, care, din motive obiective, nu au fost finalizate (în formă parțială sau integrală) până în prezent.

Scopul principal constă în rezolvarea problemelor principale social-economice din teritoriu, definiția priorităților și acțiunilor de intervenție spre majorarea nivelului de viață al populației, dezvoltarea potențialului de producere, de muncă și asigurarea ocupării forței de muncă.

Programul de dezvoltare socio-economică a raionului reprezintă principalul document de politici publice care trasează direcțiile de dezvoltare pe termen mediu a raionului. Programul constituie cadrul de reglementare la nivel raional, care prin ajustarea la documentele de politici sectoriale, stabilește instrumentele de implementare la nivel raional a obiectivelor și țințelor sectoriale stabilite la nivel regional și național. Pentru încadrarea în contextul regional și național al politicii de dezvoltare raională Programul 2020 este corelată cu cele mai importante documente de politici în domeniul dezvoltării naționale și regionale, printre care:

- Strategia Națională de Dezvoltare (SND) „Moldova 2020”, în care se identifică dezvoltarea națională și cea regională, drept una din cele cinci priorități naționale și exprimă responsabilitatea asumată de Guvern la implementarea politicilor de stat în domeniul dezvoltării regionale.
- Strategia Națională de Dezvoltare Regională (SNDR), care este principalul document sectorial de planificare a politicii de dezvoltare regională elaborat sub responsabilitatea Ministerului Dezvoltării Regionale și Construcțiilor.
- Strategia de Dezvoltare Regională Sud pentru perioada 2017-2020 este documentul de bază în planificarea dezvoltării Regiunii de Dezvoltare Sud .
- Strategia de Dezvoltare a orașului Cahul corelează și cu strategiile sectoriale ale raionului Cahul.
- Strategia de dezvoltare social-economică a raionului Cahul (2012-2017), componenta aprovizionare cu apă și servicii de canalizare, care stabilește direcțiile strategice de dezvoltare a sectorului apă/canalizare în orașul și raionul Cahul.
- Strategia de dezvoltare a învățământului
- Strategia de dezvoltare a tineretului
- Strategia de dezvoltare a turismului în raionul Cahul pentru perioada 2012-2017

Planul Urbanistic General al raionului Cahul, elaborat de Institutul Național Urbanproiect în anul 2013.

Elaborarea PDSE a raionului pentru perioada 2017-2020 a fost precedată de analiza și evaluarea situației socio-economice din teritoriu, analiza rapoartelor și recomandărilor privind implementarea Programului 2012-2015, fapt ce a permis identificarea dinamicii proceselor de dezvoltare raională, a tendințelor și trendului în dezvoltarea diverselor sectoare. Programul a fost elaborat printr-un efort comun și tinde să satisfacă necesitățile raionului, valorificând avantajele comparative și competitive și contribuind la mobilizarea resurselor raionale.

Programul 2020 asigură continuitatea documentelor strategice raionale, inclusiv a Programului 2012-2015, care au fost revizuite prin actualizarea datelor statistice și contabilizarea progreselor înregistrate.

Succesul în fortificarea raionului și reducerea disparităților va fi asigurat prin cooperarea și implicarea tuturor actorilor sociali: autorități publice locale, reprezentanți ai sectorului privat, organizațiilor non-profit ș.a., care, în colaborare cu instituțiile de dezvoltare raionale și autoritățile publice locale și centrale, vor facilita producerea efectelor așteptate de locuitori.

Procesul de elaborare a programului

Actualul Program de dezvoltare socio-economică a raionului Cahul pentru perioada 2017-2020 a fost elaborat în cadrul unui proces participativ și transparent coordonat de specialiștii Consiliului Raional Cahul. Prin dispoziția președintelui raionului Cahul nr.17-d din 08.02.2016 a fost creat grupul de lucru întru elaborarea Programului de dezvoltare socio-economică a raionului Cahul pentru anii 2017-2020, constituit din 16 persoane. În perioada de elaborare a Programului au fost organizate _____ ședințe în care au fost abordate elementele-cheie, astfel ca în rezultat să se obțină un document viabil, realizarea căruia va contribui la dezvoltarea economică echilibrată și durabilă a raionului

Analiza cadrului strategic identifică prioritățile stabilite la nivelurile: național, regional și raional. Aceasta își propune, de asemenea, să identifice influența pe care strategiile respective o au asupra raionului Cahul, precum și importanța de care acesta se bucură în cadrul procesului de elaborare a Programului de dezvoltare socio-economică a raionului, care reprezintă un document de politici publice care are în vizor dezvoltarea raionului pe termen mediu.

La baza proiectului de buget au stat prognoza dezvoltării economiei în anul 2016 și obiectivele politicii bugetar fiscale pe anul 2016. De asemenea, prioritățile de politici care derivă din Strategia Națională de Dezvoltare “Moldova 2020”, alte documente de politici și strategii sectoriale, precum și acordurile semnate/ ratificate cu partenerii de dezvoltare.

Totodată trebuie menționat faptul că în procesul de elaborare al programului au fost puse bazele planului raional de acțiune cu propunere spre finanțare din diverse surse atât interen, cât și externe și cu potențial de implementare în raionul Cahul, până în orizontul anului 2020.

Nu în ultimul rând, se dorește ca acest program de dezvoltare să reprezinte și o oportunitate de a deschide calea unor posibile noi direcții de acțiune, capabile să conducă către progres și dezvoltare raională și regională.

CAPITOLUL I

1.PREZENTAREA GENERALĂ A RAIONULUI CAHUL

1.1. Împărțirea teritorial - administrativă

În conformitate cu Legea privind organizarea administrativ-teritorială a Republicii Moldova Nr.764-XV din 27.12.2001, Legile Nr.37-XV din 14.02.2003 și Nr.124-XV din 18.03.2003 raionul Cahul este unitate administrativ-teritorială alcătuită din 55 localități, inclusiv: orașul Cahul, 53 localități din componența satelor(comunelor), o localitate din componența orașului - s. Cotihana, avînd o suprafață de 1.545 kmp și o populație de 124600 de locuitori.

Raionul Cahul face parte din Euroregiunea „Dunărea de Jos”, alături de județele Tulcea, Galați, Brăila (România), raionul Cantemir (Republica Moldova) și regiunea Odessa (Ucraina). Raionul Cahul mai este parte a Euroregiunii ”Marea Neagă” care contribuie la stimularea cooperării transfrontaliere în regiunea limitrofă Marii Negre.

Oraș-reședință al raionului este numit orașul Cahul. După numărul populației orașul Cahul este cel mai mare oraș din regiunea de sud a țării și al 6-lea oraș din republica Moldova, fiind precedat de Chișinău, Bălți, Tiraspol, Tighina și Râbnia.

Densitatea populației pe teritoriul raionului Cahul constituie 81 oam/km², media pe republică fiind de 117 oam/km².

În mediu o localitate rurală pe teritoriul raionului este populată de 1550 locuitori, în 5 localități locuiesc mai puțin de 200 locuitori (Spicoasa, Greceni, Iasnaia Poleana, Sătuc, Tudoresti) și maximum de 6009 locuitori - s. Colibaș.

În mediu pe raion la 100 km² revin 3,5 așezări rurale, media pe republică fiind de 4,9 așezări/100km².

1.2. Caracteristica teritoriului

Poziția geografică.

Din punct de vedere a poziției geografice raionul Cahul este situat în partea de sud a Republicii Moldova, pe malul stîng a r. Prut. La nord raionul are hotare administrative cu raionul Cantemir, la nord-est și sud-est cu localități separate ce fac parte din componența UTA Găgăuzia, la est cu raionul Taraclia, la sud cu Ucraina, la vest pe rîul Prut cu România. Orașul Cahul este situat pe rîul Frumoasa la distanță de 175 km de la orașul Chișinău și la 60 km de or. Galați, România

Prin porțiunea de 1200 metri pe litoralul Dunării este asigurat accesul la Marea Neagră și bazinul acvatic al Europei Centrale și de Est.

Teritoriul raionului este situat pe câmpia Prutului Inferior, la o altitudine de 119 m de asupra nivelului mării. **Relieful** coboară în trepte de la nord spre sud și cuprinde, la nord, Colinele Tigheciului, în centru Cîmpia Cahulului iar la est depresiunile râurilor Cahul, Salcia și Ialpug. În partea de vest teritoriul este mai coborît și este reprezentat prin terasele vechi ale r. Prut, fragmentat de văi și vîlcele.

Substanțele mineral-utile. Principalele resurse ale subsolului sunt zăcămintele de nisip în apropierea satelor Chircani, Cotihana și or. Cahul și argilă în s. Roșu utilizate la fabricarea materialelor de construcție.

De asemenea, în lunca r. Prut, în preajma Rezervației Naturale „Prutul de Jos” în apropierea s. Văleni au fost descoperite zăcăminte de petrol. Actualmente acest zăcămint este valorificat și exploatat.

Învelișul solului este variat și pe cea mai mare parte a teritoriului predomină solurile de cernoziomuri obișnuite și carbonatate, cernoziomuri de fineață slab salinizate, în lunca r. Prut - soluri aluviale de fineață de mlaștină.

Bonitatea medie a solului pe teritoriul raionului conform datelor din Cadastrul Funciar al Republicii Moldova este 58 puncte, bonitatea medie a solului pe teritoriul republicii este de 64 puncte.

Vegetația și lumea animală. În partea de sud a raionului s-a păstrat vegetația de stepă. Pădurile ocupă suprafața de 18.5 mii ha. Cele mai mari suprafețe de pădure de salcîm, stejar și ulm.

Lumea animală este reprezentată de iepuri, vulpi, căprioare, bursuci, mistreți, jderi, țistari. Printre păsări predomină potârnichele, rațele și gâștele sălbatice. Lacurile și iazurile sunt bogate în resurse piscicole.

Clima teritoriului este temperat-continentală, cu ierni relativ blânde și veri călduroase, fiind considerată cea mai caldă regiune din țară, în care temperaturile zilnice sunt cu 2-3 grade mai ridicate decât în celelalte regiuni. Cantitate de precipitații atmosferice în perioada activă de vegetație este de 320-380 mm.

Rețeaua hidrografică este reprezentată de râul Prut cu afluenții săi de stînga Larga, Cahul, Salcia Mare. Rîul Prut se revărsă în fluviul Dunărea la Giurgiulești și este navigabil doar pe cursul său inferior. Prin porțiunea de 1200 metri pe litoralul Dunării este asigurat accesul la Marea Neagră și bazinul acvatic al Europei Centrale și de Est.

De asemenea, pe teritoriul raionului se află cele mai mari lacuri naturale din republică – Belev și Manta.

Apele subterane. În orașul Cahul se exploatează apele minerale curative și nămolurile balneare, aceste resurse naturale fiind valorificate în cadrul sanatoriului "Nufărul Alb". La periferia de nord și sud a orașului se află zăcăminte de ape minerale. Rezervele estimate și aprobate de Comisia de stat pentru rezervele acvatice în a. 2002, 2003 constituie 159 m³/zi. Apa minerală hidrocarbonată este utilizată în scopuri potabile și curative. Apa minerală este saturată cu atomi de hidrogen sulfurat, iod, brom și clorură de natriu, efectul fiind benefic pentru diferite categorii de boli. Astfel de ape minerale se găsesc și în zona Lacului Sărat. Conform Planului urbanistic al Zonei de odihnă și agrement Cahul o importanță deosebită pentru dezvoltarea turismului de sănătate o au proiectele de amenajare a Stațiunii „Lacul Sărat” (capacitatea 2000 clienți) și a Zonei sanatorial – balneare (capacitatea 3000 clienți). Aceste Stațiuni pot deveni principala ofertă turistică a orașului și raionului Cahul pe piața turismului național și european de tip balnear. În acest scop, încă din 2012 primăria Cahul a început implementarea proiectului "Reabilitarea Zonei de odihnă și agrement "Lacul Sărat" finanțat din resursele Fondului Național de Dezvoltare Regională. Proiectul este orientat spre crearea condițiilor de odihnă și tratament pentru doritori prin intermediul apelor minerale cu o compoziție benefică sănătății.

1.3. Utilizarea funcțională a teritoriului

Suprafața totală a teritoriului raionului Cahul conform datelor cadastrale de la 01.01.2016 constituie 154529,15 ha, inclusiv terenuri cu destinație agricolă.

Tabelul nr.1. Suprafața terenurilor agricole, ha

Categoria	Suprafața totală la 01.01.2016, ha	%
1. Arabil	80205,5	79,4
2. Pîrloagă	2142,5	2,1
3. Plantații multianuale	16280,4	16,1
4. Pășuni	360,8	0,4
5. Alte terenuri	2082,5	2,0
Total terenuri cu destinație agricolă	101071,7	100

Tabelul nr.2. Clasificarea teritoriului raionului după tipul de proprietate, ha

Tipul de proprietate	Suprafața, (ha)	%
Terenuri proprietate publică a statului	17996,2	11,6
Terenuri proprietate publică a unităților administrativ-teritoriale	31801,9	20,6
Terenuri aflate în proprietate privată	104731,0	67,8
TOTAL TERENURI	154529,2	100

În rezultatul analizei condițiilor naturale și urbanistice a teritoriului raionului s-a efectuat zonarea terenurilor după tipul de folosire:

Tabelul nr.3. Clasificarea teritoriului raionului după tipul de folosire (ha)

Categorica	Suprafața totală	%
	la 01.01.2016	
1. Terenurile cu destinație agricolă	101071.7	65.4
2. Terenurile satelor, orașelor, municipiilor	8907.0	5.8
3. Terenuri destinate industriei, transporturilor și cu destinații speciale	2344.2	1.52
4. Terenurile destinate protecției naturii, ocrotirii sănătății, activității recreative	112.3	0.1
5. Terenurile fondului silvic	18503.5	12.0
6. Terenurile fondului apelor	4286.5	2.8
7. Terenurile fondului de rezervă	19304.0	12.4
Total terenuri	154529,2	100

În mediu la un locuitor al raionului îi revine 0,9 ha teren agricol, indicele mediu pe raioanele republicii 0,63 ha.

Din suprafața totală teritoriului raionului (154,5 mii ha) sunt afectate de ravene 642 ha (0,4%), iar 94 ha (0,06%) de alunecări.

Suprafața apelor râurilor, lacurilor, bazinelor de acumulare constituie 7,9 mii ha. Astfel analiza utilizării funcționale a terenurilor, a depistat rezerve de utilizare rațională a solurilor din contul teritoriilor nevalorificate și terenurilor erodate. Au fost stabilite un șir de măsuri de restabilire a pădurilor și solurilor, măsuri tehnico-ingenerești, măsuri de valorificare a terenurilor agricole și reglementare a construcțiilor localităților.

1.4.Zone naturale protejate

Cea mai mare parte din suprafața ariilor protejate de stat este ocupată de monumentele naturale geologice și paleontologice "Amplasamentul fosilier de lângă satul Pelinei", „Amplasamentul fosilier de lângă satul Moscovei” situat între satele Moscovei și Dermengi (raionul Taraclia), "Aflorimentul de lângă satul Văleni", „Rîpa Tartaul” – pe versantul stîng al râului Salcia la 2km nord de satul Tartaul de Salcie, urmate de rezervațiile de resurse „Cernoziom micelar-carbonat gras al zonei dunărene de stepă” – la sud-est de satul Roșu, „Cernoziom xerofitic de pădure al zonei dunărene de stepă”, rezervația naturală de plante medicinale „Cahul”, rezervația naturală silvică „Baurci” – la sud de satul Baurci-Moldoveni, "Vadul lui Isac", și rezervația științifică „Prutul de Jos” cu o suprafață de 1691ha, zonele umede de importanță internațională "Lacurile Prutului de Jos".

1.5. Zonarea funcțională a teritoriului

Zonele funcționale după gradul de utilizare a teritoriului se divizează în zone urbanizate, agricole, de agrement.

Analiza factorilor naturali și condițiilor urbanistice ale teritoriului raionului permite zonarea teritoriului după tipul utilizării funcționale:

- zona urbanizată include teritoriile cu construcții ale orașelor, inclusiv, zonele industriale, întreprinderile agricole mari, magistralele auto și căile ferate;

- zona de agrement - teritoriile care după complexul condițiilor naturale sunt favorabile pentru organizarea zonelor de odihnă și stațiunilor balneare - acestea sunt zonele împădurite, teritoriile litorale și prelitorale, care dispun de resurse balneoclimatice;
- teritoriile cu destinație agricolă.

În prezent, amplasarea concomitentă a diverselor zone funcționale crează conglomerate complicate ale teritoriului cu destinație funcțională diversă, încadrarea unei zone în alta. Adică – amplasarea zonelor industriale în zona de agrement, teritoriile cu construcții – pe terenurile agricole fertile, terenurile agricole – pe teritoriile urbane.

Pentru utilizarea în perspectivă a teritoriului, în proiect sunt stipulate un șir de măsuri de sistematizare, care vor permite reglementarea amplasării zonelor funcționale.

1.6. Zonele lanșaftologice protejate și de agrement includ - teritoriul pădurilor, rezervațiilor, parcurilor, bazinelor acvatice, lunca râurilor, zonele verzi ale orașului care nu sunt incluse în zona de urbanizare.

Pe teritoriul raionului sub protecția statului se află următoarele arii naturale: monumentele naturale geologice și paleontologice "Amplasamentul fosilier de lângă satul Pelinei" cu suprafața - 5,0 ha, "Amplasamentul fosilier de lângă satul Moscovei" situat între satele Moscovei și Dermengi (raionul Taraclia) – 10,0 ha, "Aflorimentul de lângă satul Văleni" – 4,0 ha, "Rîpa Tartaul" – pe versantul stîng al râului Salcia la 2 km nord de satul Tartaul de Salcie – 1,9 ha, rezervațiile de resurse "Cernoziom micelar-carbonatat gras al zonei dunărene de stepă" – la sud-est de satul Roșu – 4,0 ha, "Cernoziom xerofitic de pădure al zonei dunărene de stepă" – 200,0 ha, rezervația naturală de plante medicinale "Cahul" – 343,0 ha, rezervația naturală silvică "Baurci" – la sud de satul Baurci-Moldoveni – 93,1 ha, și rezervația naturală silvică "Vadul lui Isac" – 68,0 ha, și rezervația științifică "Prutul de Jos" cu o suprafață de 1691 ha, zonele umede de importanță internațională "Lacurile Prutului de Jos" .

1.7. Comunicațiile de transport. Accesul între raioanele și localităle din teritoriu raionului se desfășoară prin intermediul arterelor rutiere și de cale ferată, care asigură traficul de mărfuri și de călători.

Raionul are conexiune directă cu Uniunea Europeană prin România. Conexiunea se asigură prin intermediul celor 2 puncte vamale: Cahul–Oancea și Giurgiulești–Galați. La est raionul are conexiune cu Ucraina prin 2 puncte vamale: Palanca–Maiaki Udobnoe, inclusiv una feroviară–Giurgiulești–Reni.

Raionul Cahul este parte componentă în cadrul a două euroregiuni: ” Dunărea de Jos” și euroregiunea ” Marea Neagră”. Poziționarea geografică a raionului și vecinătatea acesteia cu Romania și Ucraina precum și apartenența la cele 2 euroregiuni, avantajează raionul oferindu-i acces la fondurile UE prin programe transfrontaliere.

Avantajul strategic al raionului sub aspectul așezării teritoriale este ieșirea/accesul(Andros) la Marea Neagră prin Portul Internațional Liber Giurgiulești(PLIG), unicul port din Republica Moldova accesibil pentru navele maritime de pe Dunăre. Fluviul propriu-zis și canalul Rin-Main-Dunăre creează o legătură de transport fluvial între Marea Neagră, Marea Nordului și 14 state europene.

Acordul de asociere UE - Republica Moldova și Acordul de liber schimb și aprofundat cu UE influențează pozitiv dezvoltarea raionului prin crearea oportunităților în vederea trasării pe teritoriul a unor culoare europene majore de transport către est, ceea ce poate spori impactul dezvoltării economice regionale.

CAPITOLUL II

CAPACITATEA ADMINISTRATIVĂ A RAIONULUI CAHUL

2.1. CADRUL NORMATIV, ORGANIZATORIC ȘI FUNCȚIONAL A CONSILIULUI RAIONAL CAHUL

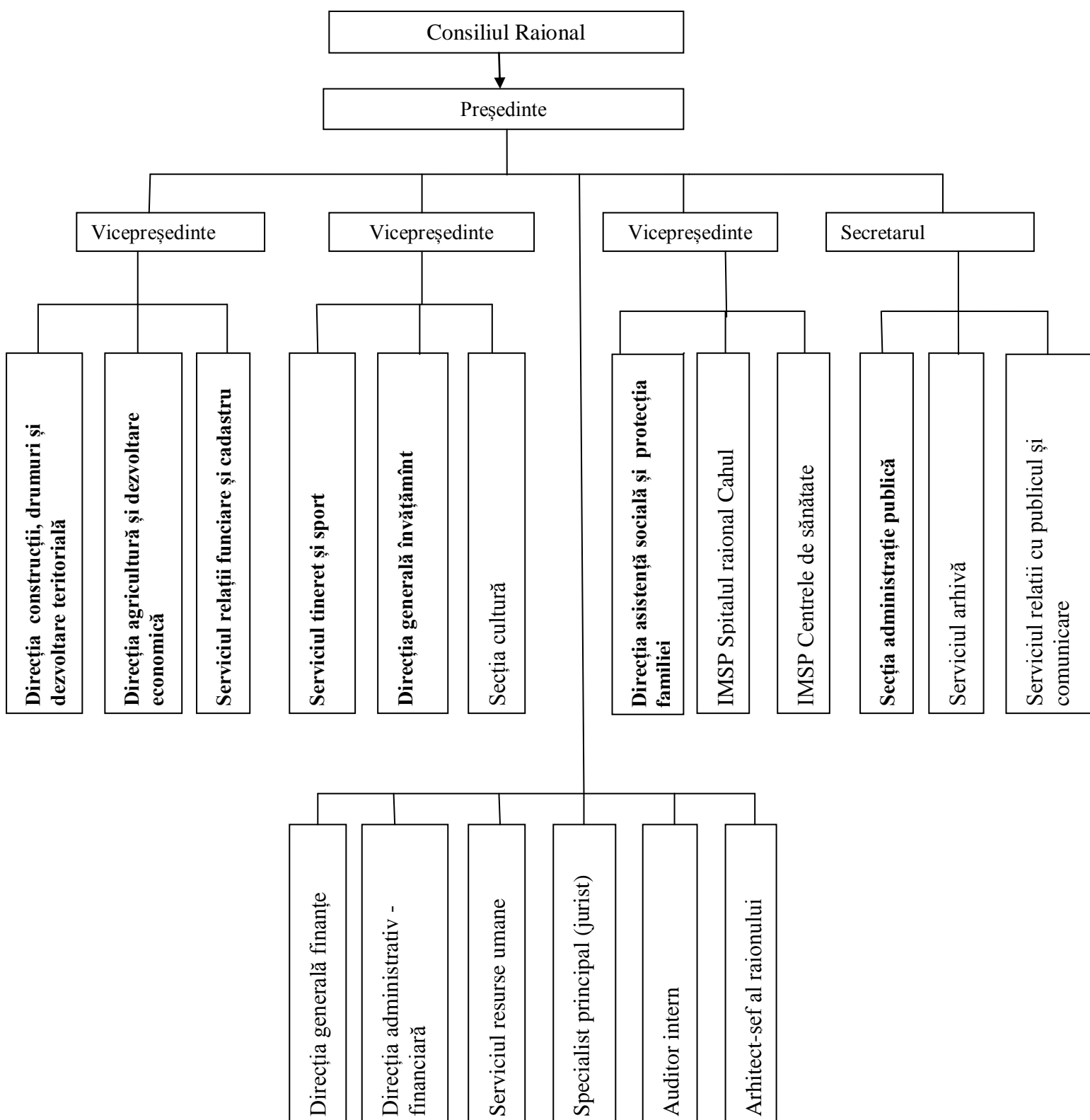
Consiliul Raionului acordă o atenție deosebită procedurii de consolidare și dezvoltare instituțională. Existența actelor normative referitoare la statutul localității, la modul de organizare și funcționare a autorităților locale scoate în evidență potențialul Consiliului de a face față noilor provocări ce țin de dezvoltarea capacităților sale instituționale. Sediul consiliului raional este într-o stare tehnică bună, dotat cu echipamentele necesare ceea ce oferă informații despre gradul de asigurare a condițiilor de muncă ale funcționarilor.

Administrație. Raionul este o unitate administrativ-teritorială compusă din sate (comune) și orașe, unite prin teritoriu, relații economice și social-culturale. Raionul Cahul are în componența sa 55 localități, **constituite în 37** primării (1 primărie de oraș, 13 primării de comune și primării de 23 sate). Centrul administrativ al raionului este orașul Cahul.

Managementul Resurselor Umane.

Valoarea administrației constă nu doar în gestionarea mijloacelor financiare și materiale de care dispune. Un rol aparte revine gestiunii și potențialului resurselor umane din cadrul instituției. Organigrama și structura aparatului președintelui raionului, a direcțiilor și a altor subdiviziuni subordonate Consiliului Raionului Cahul se prezintă în organigrama de mai jos:

Figura 1. Organigrama Aparatului președintelui și subdiviziunilor din subordinea Consiliului Raional Cahul

Cu toate acestea, în rezultatul informației calitative și a discuțiilor purtate cu reprezentanții APL, s-a determinat că numărul de personal din cadrul instituției este insuficient pentru soluționarea și acoperirea tuturor problemelor. În acest sens, s-a constatat că una dintre cauze nu este atât insuficiența personalului cât faptul că personalul nu este suficient pregătit pentru a face față provocărilor cu care se confruntă societatea. Același lucru se poate vedea și la autoritățile administrației publice locale de nivelul întâi, unde există lipsă de cadre care să gestioneze cu anumite probleme cu care se confruntă localitățile, personalul nu este suficient de calificat pentru a putea valorifica resursele existente. Cu toate că există curențe ale resurselor umane, este apreciable calitatea atragerii investițiilor în raion. Până la moment au fost atrase resurse financiare interne și externe pentru dezvoltarea localităților. La nivelul autorităților administrației publice locale de nivelul întâi se resimte instruirea personalului în domeniul atragerii investițiilor, inclusiv scrierea proiectelor.

Principiile de dezvoltare participativă a raionului la procesul decizional, prin intermediul societății civile nu este, deocamdată aplicată pe scară largă.

În ceea ce privește capacitatea de relaționare a raionului, nu este atât de bine fortificată colaborare cu mediul de afaceri și societatea civilă, pe de o parte din lipsa interesului cetățenilor și a lipsei angajamentului civic, și pe de altă parte din cauza potențialului mai puțin dezvoltat al personalului din cadrul APL pentru a atrage și colabora cu factorii sus-menționați. Referitor la colaborările externe, este de menționat faptul că raionul Cahul a reușit să dezvolte parteneriate cu comunitățile vecine, precum România, Ucraina. Datorită acestui fapt, au fost scrise proiecte transfrontaliere comune.

În decursul anilor au fost stabilite Acorduri de colaborare/înfrățire ale localităților din raionul Cahul cu localitățile țărilor vecine sunt descrise în tabelul de mai jos.

Tabelul nr.4. Acorduri de colaborare/înfrățire ale localităților din raionul Cahul cu localitățile țărilor vecine

Nr. d/o	Primăria	Localitatea	Note
1.	Consiliul Raional Cahul	Cu privire la înțelegerea de cooperare între Județul Alba (România) și Raionul Cahul (Republica Moldova)	Nr.07/09-III din 13.11.2013
2.	Primăria or. Cahul	România, mun. Vaslui	04.11.2011
		România, mun. Tecuci	21.11.2015
		România, mun. Medgidia	22.05.2008
		România, mun. Iași	Nr. RO2004/016-941 din 01.01.2011
		România, mun. Bârlad	08.10.1987
		Moldova, orașul Chișinău	07.08.2011
		Ucraina, or. Izmail	2013
		Polonia, raionul Novosondec	24.11.2008
		Spania, raionul Bankia	10.04.2005
		Franța, or. Port-sur-Saône	14.09.2005
		Lituania, raionul Šiauliai	21.05.2010
		Letonia, or. Jelgava	03.11.2009
		Italia, or. Carmagnola	08.03.2008
3.	s.Andrușul de Jos	Republica Letonia, Jaunpils	28.10.2015
4.	s.Badicul Moldovenesc	România, jud.Constanța, com. Mihai Viteazul	31.08.2014
5.	s.Colibași	România, jud.Tulcea, com. Luncovița; România, Jud. Alba Iulia, com. Egheo; Italia, San Marco dei Cavoti (în proces de inițiere)	

6.	s.Crihana Veche	România, jud.Galați, com. Scînteiești România, jud.Constanța, com. Mihai Cogălniceanu	
7.	c.Cucoara	România, jud.Vaslui, com. Șuletea (în process de perfectare a documentației de înfrățire)	
8.	s.Giurgiulești	România, or.Giurgiu (în process de perfectare a documentației de înfrățire)	
9.	c.Manta	România, com. Peștera (în proces de inițiere)	
10	c.Pelinei	România, jud.Constanța, com. Cuza Vodă; RM, com. Lebedenco și com. Găvănoasa (accord de colaborare și conlucrare intercomunitară)	
11.	s.Roșu	România, jud.Galați, com. Oancea	2007
	s.Slobozia Mare	RM, mun.Chișinău, s.Bubuieci România, jud.Galați, com. Tulucești(în process de perfectare a documentației de înfrățire)	
12.	s.Văleni	România, jud.Galați, com.Tulucești	

Problemele cu care se confruntă autoritățile în raionul Cahul în ce privește resursele umane sunt:

- Investiția pentru îmbunătățirea capacităților funcționarilor publici este insuficientă;
- O bună parte a autorităților de nivelul întâi nu dispun de personal calificat pentru a acoperi toate ariile de influență a localității. Capacitatea de planificare strategică și atragere a investițiilor.
- Cu toate că la nivel de raion există capacitatea autorităților de atragere a investițiilor, la nivel de primărie nu există personal în domeniul scrierii de proiecte și de atragere a investițiilor.

Cu toate că la nivel de consiliu, există condiții și facilități suficiente pentru desfășurarea unei activități eficiente la nivel local unele primării nu dispun nici de sediu propriu pentru desfășurarea acestor condiții. La fel, necesită investiții și sediile ce aparțin autorităților locale cum ar fi casele de cultură, bibliotecile, oficiile medicilor de familie.

Analiza SWOT Consiliul Raional Cahul

PUNCTE FORTE	PUNCTE SLABE
<p>Capacitatea personalului din cadrul Consiliului Raional de atragere a fondurilor structurale și scriere a proiectelor europene.</p> <p>Dotarea tehnică necesară pentru o activitatea eficientă.</p> <p>Capacitatea înaltă a Consiliului Raional de relaționare cu mediul extern.</p>	<p>Lipsa unui sistem motivațional și a indicatorilor-cheie de performanță, atât la nivel de Consiliu, cât și la nivel de autorități de nivelul întâi.</p> <p>Insuficiența de personal calificat la nivel de autorități locale de nivelul II și I.</p> <p>Comunicarea interinstituțională slab valorificată.</p> <p>Capacitatea redusă a autorităților locale de nivelul întâi de atragere a fondurilor structurale și a investițiilor.</p> <p>Lipsa și dotarea tehnică insuficientă a</p>

	instituțiilor autorităților locale. Insuficiența personalului tânăr.
OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
Potențial pentru valorificarea parteneriatelor publice private în baza infrastructurii existente.	Interes scăzut al cetățenilor la participare în viața socială și dezvoltare locală. Grad redus de încredere a cetățenilor în instituția autorităților locale.

Pentru valorificarea capacității administrative și instituționale a Consiliului Raional Cahul și a autorităților locale de nivelul întâi, se propune ameliorarea situației existente, de remediere a problemelor cu care se confruntă raionul din cauza capacităților, pe alocuri defectuoase, a autorităților locale și anume:

- În ceea ce privește cadrul normativ, competențe și responsabilități ale Consiliului Raionului Cahul și a autorităților locale de nivelul întâi, se propune includerea unui plan de îmbunătățire a capacităților administrative al funcționarilor publici;
- Din punct de vedere al cadrului organizatoric, funcțional și al procesului decizional este necesară crearea condițiilor adecvate pentru desfășurarea activităților autorităților locale de nivelul întâi. De asemenea, se propune îmbunătățirea regulamentelor existente în cadrul primăriilor, corelarea statelor de personal în dependență de necesitățile de dezvoltare a localităților;
- În ceea ce privește capacitatea procesului decizional, se propune utilizarea mecanismelor și instrumentelor de consultare publică, precum și mecanismelor de relaționare și implicare participativă a societății la dezvoltarea locală și soluționarea problemelor raionului. În același context se recomandă și ameliorarea transparenței procesului decizional pentru a crea starea de încredere între societatea civilă și autoritatea locală;
- În legătură cu capacitatea autorităților locale de planificare strategică și atragere a investițiilor se recomandă instruirea personalului în domeniul managementului proiectelor europene și fondurilor structurale, precum și în domeniul negocierilor (pentru atragerea investițiilor).

Constituția RM prevede că autoritățile publice, potrivit competențelor ce le revin, sunt obligate să asigure informarea corectă a cetățenilor asupra treburilor publice și asupra problemelor de interes personal.

Posibilitățile de informare și comunicare ale autorităților publice locale la nivel local sunt limitate. APL urmează, în exercitarea atribuțiilor de serviciu, să creeze mijloace de informare necesară în relația cu publicul. Rolul principal în informarea cetățenilor și comunicarea cu publicul în revine APL, care urmează să ofere informația necesară în problemele vitale cu care se confruntă și să consulte în egală măsură cetățenii în soluționarea problemelor la nivel local.

Pentru asigurarea transparenței și accesul cetățenilor raionului la informație, urmează să fie elaborat Regulamentul cu privire la procedurile de asigurare a transparenței și planul de acțiuni privind asigurarea transparenței procesului decizional la nivel local.

2.2. FINANȚELE PUBLICE LOCALE

La elaborarea programului de dezvoltare a finanțelor publice locale în raionul Cahul pe perioada anilor 2017 – 2020 sa avut ca bază cadrul legal și alte acte normative, care reglementează aspectele bugetar-fiscale.

Schimbările majore valorificate, care au ghidat procesul de elaborare a programului de dezvoltare a finanțelor publice locale și care reprezintă rezultatul reformelor promovate de Guvern pe parcursul ultimilor ani, sunt următoarele:

1) aplicarea Legii finanțelor publice și responsabilității bugetar-fiscale nr.181 din 25 iulie 2014;

2) implementarea Clasificației bugetare noi aprobată prin Ordinul Ministrului Finanțelor nr. 208 din 28 decembrie 2015;

3) utilizarea Setului metodologic privind elaborarea, aprobarea și modificarea bugetului, aprobat prin Ordinul Ministrului Finanțelor nr. 209 din 28 decembrie 2015, în calitate de document unic pentru reglementarea metodologică a procesului de planificare bugetară;

4) asigurarea întregului flux informațional și de procese aferente elaborării proiectului de buget de aplicarea sistemului informațional de planificare bugetară;

5)unificarea tuturor componentelor de cheltuieli ale autorităților/instituțiilor bugetare și abandonarea practicilor de formare și gestionare separată a resurselor colectate de instituțiile bugetare.

La baza programului au stat prognoza dezvoltării economiei raionului în anii 2017 – 2020, obiectivele politicii bugetar fiscale pe anul 2017, precum și prioritățile de politici care derivă din Strategia Națională de Dezvoltare “Moldova 2020”, alte documente de politici și strategii sectoriale.

În conformitate cu Legea privind administrația publică locală organele administrației publice locale se bucură de autonomie financiară și au dreptul de inițiativă în toate problemele legate de administrarea treburilor publice locale. Fiecare sat, comună, oras, raion întocmește bugetul local în condiții de autonomie potrivit legii. Între aceste bugete nu există relații de subordonare. În scopul de a corela alocarea funcțiilor cu veniturile și de a spori veniturile locale proprii, unitățile administrativ-teritoriale de ambele nivele vor extinde baza impozabilă prin diversificarea surselor de venit și stabilirea plafoanelor la taxele locale.

Ca rezultat, UAT vor beneficia de un nivel mai înalt de discreție în elaborarea și executarea bugetelor locale și totodată va responsabiliza factorii de decizie locali, și, respectiv, va contribui la eficientizarea alocării resurselor la nivel local. Un imperativ care va duce la majorarea eficienței primăriilor atât pe termen scurt, cât și pe termen lung, va fi și promovarea transparenței decizionale a consiliilor locale, care va duce în mod inevitabil la o creștere a responsabilității și o îmbunătățire graduală a calității serviciilor oferite de către primării. Îmbunătățirea comunicării va mări nivelul de responsabilizare a autorităților publice locale pe de o parte și va contribui, pe de altă parte, la sporirea eficienței prin alocarea resurselor pentru domeniile prioritare comunității respective.

Obiectivele sistemului de finanțe publice locale: Sistemul de finanțe publice locale va asigura autonomia financiară și bugetară a autorităților publice locale, maximizarea eficienței și asigurarea echității în alocarea resurselor, cu menținerea disciplinei financiare.

Principalele activități și priorități:

- asigurarea alocării resurselor financiare publice în strânsă corelare cu prioritățile de politici în perspectivă pe termen mediu, precum și sporirea eficacității și transparenței procesului de pregătire a bugetelor locale prin implementarea bugetării bazate pe programe și performanță;

- asigurarea unui control eficient și o monitorizare adecvată la fiecare etapă de cheltuieli și instituirea unui sistem adecvat de contabilitate și de raportare;
- stabilirea unui sistem de management financiar și control intern și audit intern în unitățile administrativ-teritoriale din raion conform cerințelor legislației în vigoare și practicilor moderne, pentru a asigura utilizarea eficientă și transparentă a fondurilor publice;
- asigurarea administrării veniturilor proprii ale bugetelor locale prin sporirea capacității autorităților de administrare a lor, pentru a colecta impozitele și taxele locale planificate;
- aplicarea unui sistem modern de achiziții publice în conformitate cu standardele naționale și internaționale;
- asigurarea implementării a sistemului informațional de management financiar.

Tabelul nr.5. Evoluția bugetului consolidat raional conform clasificății economice pe anii 2015-2020

Indicatorii	unitatea de măsură	2015	2016	2017	2018	2019	2020
		Efectiv	Estimativ	Proгноză			
Bugetul unităților administrativ – teritoriale consolidat							
A	B	2	3	4	5	6	7
1. Venituri totale în Bugetul raionului	mln.lei	358,3	377,7	399,6	421,5	444,6	469,1
- inclusiv Venituri proprii în total venituri	mln.lei	93,1	95,6	99,7	104,0	108,5	113,1
- raportul Veniturilor Proprii către total Venituri	%	26,0	25,3	25,0	24,7	24,4	24,1
2. Cheltuieli din bugetul raionului - total	mln.lei	357,6	379,2	400,9	422,8	445,6	470,1
- față de anul precedent	%		106,3	106,1	105,5	105,4	105,5

Bugetul raional Cahul

A	B	2	3	4	5	6	7
1. Venituri totale în Bugetul raionului	mln.lei	179,7	212,8	225,5	238,5	251,6	265,5
- inclusiv Venituri proprii în total venituri	mln.lei	27,1	28,1	29,6	31,3	32,7	34,1
- raportul Veniturilor Proprii către total Venituri	%	15,1	13,2	13,1	13,1	13,0	12,8
2. Cheltuieli din bugetul raionului - total	mln.lei	180,0	212,8	225,5	238,5	251,6	265,5
- față de anul precedent	%		118,0	106,1	105,7	105,4	105,5

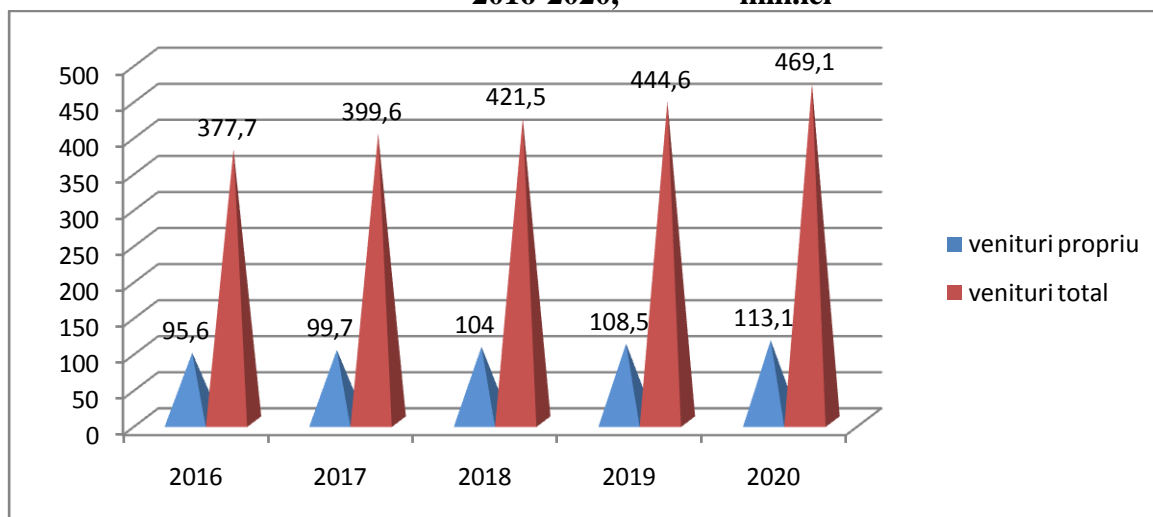
Bugetul orașului Cahul

A	B	2	3	4	5	6	7
1. Venituri totale în Bugetul raionului	mln.lei	67,4	67,2	70,5	73,6	77,6	81,9
- inclusiv Venituri proprii în total venituri	mln.lei	31,6	33,0	34,1	35,3	36,8	38,4
- raportul Veniturilor Proprii către total Venituri	%	47,0	49,1	48,4	48,0	47,4	46,9
2. Cheltuieli din bugetul raionului - total	mln.lei	69,4	68,4	71,7	74,8	78,6	82,9
- față de anul precedent	%		99,0	104,8	104,0	105,1	105,5

Bugetele satelor(comunelor) din raionul Cahul

A	B	2	3	4	5	6	7
1. Venituri totale în Bugetul raionului	mln.lei	112,0	97,7	103,6	109,4	115,4	121,7
- inclusiv Venituri proprii în total venituri	mln.lei	34,4	34,5	36,0	37,4	39,0	40,6
- raportul Veniturilor Proprii către total Venituri	%	30,7	35,3	34,8	34,2	33,8	33,3
2. Cheltuieli din bugetul raionului - total	mln.lei	108,2	98,0	103,7	109,5	115,4	121,7
- față de anul precedent	%		90,6	105,6	106,0	105,4	105,5

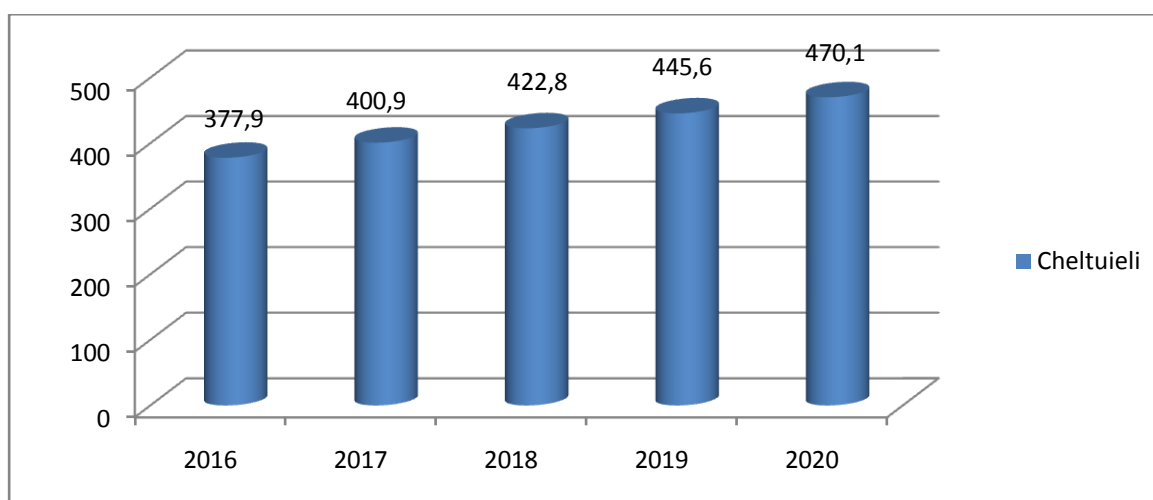
Figura nr.2. Dinamica veniturilor totale ale bugetului raionului în perioada 2016-2020, mln.lei

În perioada 2016-2020 componentele bugetului denotă dinamici diferite:

- ✓ Veniturile proprii au cunoscut o continuă tendință de creștere – acestea s-au majorat de la 95,6 mln.lei la 113,1 mln.lei;
- ✓ Transferurile de la bugetul de stat în anul 2020 va constitui 356,0 mln.lei, înregistrând o creștere de 26,2% comparativ cu anul 2016.

Figura nr.3. Dinamica cheltuielilor ale bugetului raionului în perioada 2016-2020, mln.lei

Analiza evoluției cheltuielilor bugetului raionului Cahul au cunoscut o creștere continuă pe parcursul perioadei 2016-2020, avansând de la 377,9 mln.lei la 470,1 mln.lei, creștere constituie 24,4%, ca rezultat al creșterii veniturilor atât proprii cât și transferurilor de la bugetul de stat.

Principalele probleme

- Aplicarea insuficientă a tehnologiilor informaționale la executarea bugetelor de primul nivel ce diminuează transparența și disciplina financiară;
- Calificarea insuficientă a specialiștilor din localitățile rurale, activitatea se organizează pe alocuri cu persoane necalificate sau în vîrstă de pensionare, fapt ce eventual conduce la consumarea potențialului uman al DF;
- Actualele impozite și taxe locale generează sume mici, care reprezintă un procent redus din bugetele locale. În plus, autoritățile locale au o capacitate limitată de a:
 - modifica nivelurile sau baza taxelor și impozitelor locale prevăzute în Codul fiscal;
 - reevalua periodic proprietatea imobiliară;
 - stabili facilități fiscale proprii pentru taxele și impozitele locale

Recomandări :

- Orientarea eforturilor spre dinamizarea activității economice la nivel de raion, ce ar permite extinderea bazei impozabile și ar spori ponderea încasărilor proprii în total venituri;
 - Organizarea discuțiilor și consultărilor publice în faza de elaborare a proiectului bugetului raional cu implicarea unui număr mai mare de persoane din comunitate (reprezentanți ai societății civile, mediului de afaceri, altor persoane interesate);
 - Autoritățile publice locale necesită să facă publice în permanență informațiile privind distribuirea mijloacelor financiare pentru a nu provoca discuții controversate între instituțiile publice, regiuni, categorii de cetățeni etc.;
 - Asigurarea executării bugetelor raionului pe anul 2016 și desfășurarea activităților participative privind elaborarea bugetului pe anul 2017 cu aplicarea noilor prevederi ale Legii privind finanțele publice locale și Legii finanțelor publice și responsabilității bugetar-fiscale, elaborarea și raportarea conform programelor și performanțelor; introducerea proiectului de buget 2017 și estimărilor pentru anii 2018-2019 în SIMF;
 - Elaborarea și implementarea unui program național pentru evaluarea integrală a bunurilor imobiliare la nivel local. Impozitarea bunurilor imobiliare în baza valorilor bunurilor apropiate valorii lor de piață va spori veniturile generate din impozitele pe proprietate. În același context, se recomandă ca prevederile legale să prevadă reevaluarea sistematică a bunurilor imobiliare, o dată la 4-5 ani;

Dat fiind faptul că odată cu divizarea transferurilor în transferuri generale și transferuri speciale s-a dublat și efortul depus de contabili. În acest sens este recomandată identificarea unor mecanisme de consolidare a capacităților contabililor APL-urilor, precum și identificarea unor pîrghii de motivare salarială a acestora;

- Cerințe sporite în ceea ce privește pregătirea profesională a specialiștilor;
- Impactul general așteptat al modificărilor operate la Legea privind finanțele publice locale și Codul fiscal constă în:
 - consolidarea, lărgirea și creșterea semnificativă a autonomiei locale în fundamentarea și administrarea sistemului de venituri proprii;
 - stimularea colectării veniturilor proprii de către autoritățile publice locale;
 - transparență, predictibilitate și stabilitate;
 - îmbunătățirea semnificativă a indicatorilor de autonomie financiară.

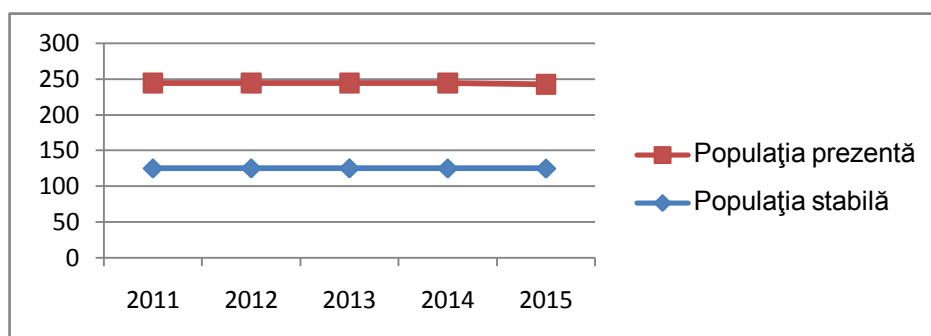
Per ansamblu, implementarea practică a recomandărilor menționate anterior pot contribui la impulsivitatea dezvoltării socio-economice locale, ameliorarea mediului de afaceri la nivel local, deschiderea mai multor noi locuri de muncă, și în acest mod la suplimentarea veniturilor bugetelor locale.

CAPITOLUL III. CAPITALUL UMAN

3.1. Profilul demografic a raionului Cahul

Conform datelor statistice de la 01.01.2016 numărul total al populației stabile a raionului Cahul constituie 124,6 mii persoane, ceea ce reprezintă 3,5 % din populația totală a Republicii Moldova, inclusiv 39,6 mii persoane (31,8%) - populația urbană a raionului și 85,0 mii persoane (68,2%) populația rurală a raionului.

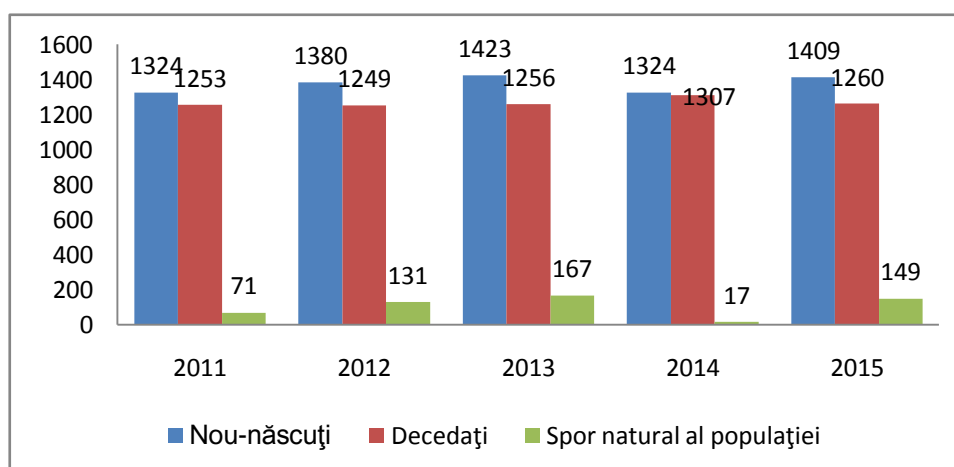
Figura 4. Dinamica efectivului populației stabile și prezente a raionului Cahul conform datelor oficiale a BNS (mii persoane)

Trebuie de menționat că acestea sunt estimări ale Biroului Național de Statistică, care nu surprind întregul proces migrațional, urmând ca date mai exacte să fie oferite de recensământul din anul 2014. Numărul persoanelor plecate pe termen scurt și lung nu este cunoscut cu exactitate, până la publicarea rezultatelor finale ale recensământului din 2014. Din figura nr.2 putem menționa că numărul populației prezente a raionului Cahul oscilează în limitele de 124,8-124,6 mii persoane pentru anii 2011-2015. Micșorarea numărului populației stabile conform datelor oficiale (cel puțin pe parcursul anilor 2011-2015), este determinat de înregistrarea imperfectă a fluxurilor migraționale, în special a migrației externe.

Pe parcursul anilor 2011-2015 numărul de nașteri prevalează numărul de decese, ceea ce asigură creșterea naturală a efectivului populației raionului. Acest fenomen se datorează structurii populației progresive a raionului (proporției înalte a persoanelor tinere și adulte).

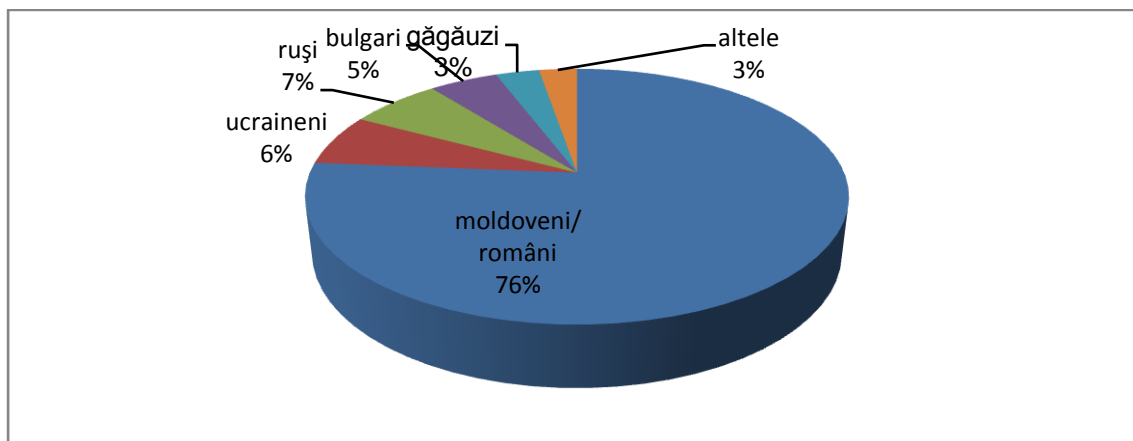
Figura 5. Dinamica numărului de nașteri, decese și sporului natural în raionul Cahul în perioada anilor 2011-2015, persoane

Principalii factori de influență directă și indirectă asupra stării demografice în raion sunt: procesele intense ale migrațiunii, inclusiv munca în străinătate, care provoacă depopularea mecanică; starea de sănătate; îmbătrânirea a populației raionului; mediul macroeconomic. Aceste procese precare indică necesitatea urgentă de elaborare și implementare a politicilor de protecție socială a persoanelor vârstnice, a mamei și copilului, cât și de susținere a tinerilor familii în scopul sporirii natalității, atât la nivel de țară în întregime, cât și la nivel de raion.

Raionul Cahul este multinațional și acestu lucru poate fi vizualizat în diagrama alăturată.

Figura 6. Structura etnică a populației raionului Cahul

Sursa: Datele Direcției pentru statistică a raionului Cahul

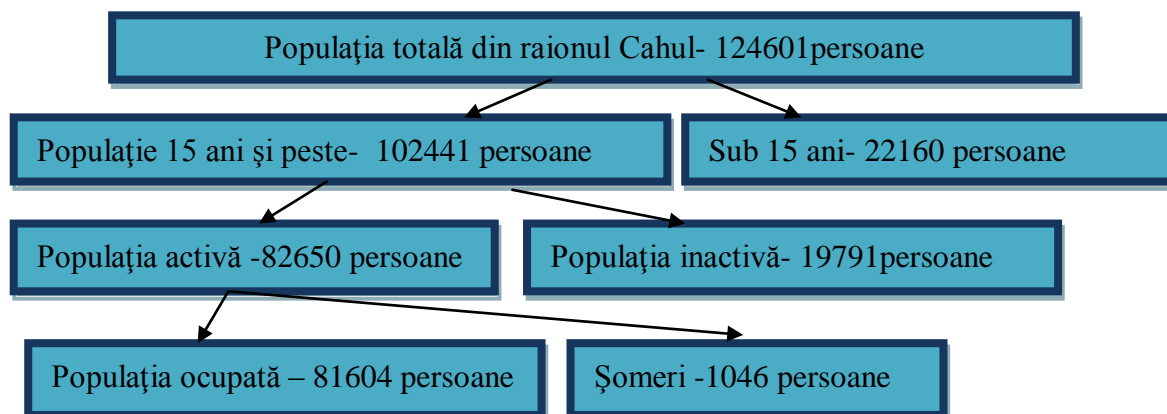
La capitolul alte etnii pot fi menționați: evreii, polonezii, romii ș.a.

3.2. Forța de muncă

Analiza generală a pieței muncii din raionul Cahul

În ultimii ani, evoluția proceselor economice din raionul Cahul au influențat asupra modificărilor structurale din cadrul populației active. Conform datelor BNS în anul 2015, resursele de muncă disponibile în raion au constituit 82650 persoane, înregistrând o descreștere cu 2,3% față de anul 2010 (90344 mii de persoane), dintre care 1046 de șomeri. Raionul Cahul înregistrează o pondere a persoanelor apte de muncă egală cu 66,3% sau cu 0,4% mai puțin decât ponderea persoanelor apte de muncă la nivel național (66,7%) .

Figura 7. Gradul de ocupare a populației din raionul Cahul în anul 2015, persoane

Structura pe vîrstă a populației prezenta se caracterizează conform următorilor indici:

- populația sub vîrstă aptă de muncă – 22160 persoane sau 17,8% din numărul total al populației;
- populația în vîrstă aptă de muncă – 82650 persoane sau 66,3%;
- populația peste vîrsta aptă de muncă –19787 persoane sau 15,9%.

Dinamica ocupării populației în perioada 2011-2015 după activități economice (conform datelor statistice), practic nu arată schimbări semnificative de la an la an. Circa 28,8 la sută din populația raionului este încadrată în activități de producere, preponderent agricultură (13,5%) și industrie(15,3%), restul 71,2 la sută este încadrată în prestări servicii și administrație. Ponderea cea mai mare în segmentul servicii o au persoanele ocupate în prestarea serviciilor publice, și anume: învățămînt, sănătate, asistență socială și administrație (48,1%), care cu precădere sunt finanțați din bani publici. Următorul domeniu este comerțul cu o pondere de circa 7,7 la sută. Această distribuire a ocupațiilor în raion ne vorbește despre o deficiență în sectorul real al economiei bazat pe producere, care duce astăzi povara contribuției la bugetul de stat.

Tabelul nr.6. Situația populației active pe sectoare de activitate, persoane

	2012	2013	2014	2015
Numărul salariaților la 31 decembrie, total, din care pe sectoare de activitate:	14523	14562	15203	15580
Agricultură, silvicultură și pescuit	2064	2134	2107	2100
Industria, total	2248	2201	2408	2388
Industria prelucrătoare	1788	1733	1743	1740
Energia electrică și termică, gaze și apă	460	468	497	510
Construcții	341	409	417	485
Comerț cu ridicata și cu amănuntul	692	712	918	1200
Hoteluri și restaurante	88	79	153	174
Transporturi și comunicații	265	243	395	398
Activități financiare	88	93	89	92
Tranzacții imobiliare și activități de servicii prestate întreprinderilor	88	99	147	158
Administrație publică	1507	1521	1519	1520
Învățămînt	4495	4123	4079	4082
Sănătate și asistență socială	1913	1908	1897	1898
Alte activități de servicii colective, sociale și personale	627	583	577	575

Piața forței de muncă este motorul principal al creșterii economice și al productivității pe termen lung. Crearea condițiilor pentru creșterea competențelor profesionale și asigurarea locurilor de muncă pentru persoanele active care încă se află în șomaj, în scopul asigurării unui proces de producție performant, care să realizeze produse competitive și inovatoare, capabile să facă față cerințelor pieței, devine un lucru necesar.

Schimbările care apar la momentul actual în raionul Cahul sunt legate de scăderea populației totale, a populației active și ocupate. Scăderea numărului total al populației, în special al tinerilor care migrează spre zone mai dezvoltate, a avut repercusiuni majore și asupra pieței forței de muncă.

Problemele pe piața muncii, atât la nivel de țară, cât și în raionul Cahul sunt determinate de un șir de factori cu influență reciprocă, cum ar fi dezvoltarea economică precară, sărăcia, salariile mici, șomajul, etc., care la rândul lor alimentează migrația excesivă a forței de muncă peste hotare percepută de populație drept singura opțiune de menținere a unui trai decent, iar, uneori, și de supraviețuire. Salariul ca principala sursă de venit a angajaților și familiilor acestora, constituie unul din indicatorii principali care influențează și asupra nivelului de trai a populației raionului.

Tabelul nr.7. Evoluția salariului nominal mediu lunar al unui lucrător în economie, anii 2012-2015

Indicatori	2012		2013		2014		2015	
	RM	Cahul	RM	Cahul	RM	Cahul	RM	Cahul
Salariul nominal mediu lunar al unui lucrător în economie total, lei	3477,7	2743,7	3765,1	3048,5	4172,0	3473,7	4610,9	3855,6
Ritmul de creștere a salariului, % față de anul precedent	108,9	110,5	108,3	111,1	110,8	113,9	110,5	111,0
% față de salariul mediu lunar al unui lucrător în economie total	100	77,3	100	79,2	100	81,6	100	83,6

Analizând evoluția salariului mediu lunar al unui lucrător din raionul Cahul am constatat că salariul mediu lunar al unui lucrător în anul 2015 a demonstrat o creștere cu 40,5% față de anul 2012, comparativ cu media pe țară indicele fiind în creștere cu 32,6 p.p.

Ancheta forței de muncă elaborată de BNS prezintă zona de sud ca cea mai defavorizată sub aspectul migrației de muncă. În perioada 2009-2013 ponderea persoanelor plecate la muncă peste hotare a crescut cu 19%, în comparație cu 17% în RDN și 9% în RDC. Astfel 222 din 1000 de locuitori din zona de sud sunt în migrație de muncă peste hotarele țării, față de 118 în RDN și 102 în RDC. Unica oportunitate a fenomenului migraționist care poate fi utilizată pentru dezvoltare, este promovarea utilizării eficiente a remitențelor, inclusiv pentru dezvoltarea afacerilor proprii. Documentele de politici de nivel regional și raional trebuie să includă măsuri de susținere a antreprenoriatului prin intermediul cărora se poate influența reducerea efectelor migrației și ameliorarea situației demografice în regiune și în raion.

Forța de muncă efină în raion poate servi ca argument pentru atragerea investițiilor și dezvoltarea mediului de afaceri. În același timp, remunerarea slabă poate stimula migrația forței de muncă în străinătate sau în capitala țării în căutarea unor locuri de muncă mai bine plătite.

Rata șomajului în RDS, calculată conform criteriilor Biroului Internațional al Muncii, a scăzut de la 5,0% în anul 2009 până la 3,6% în 2014. În același timp depășește media pe RDN și RDC, care

în anul 2014 a fost de 2,4 și corespunzător 3,2%. Printre șomeri predomină tinerii cu vârsta cuprinsă între 15 și 24 de ani (rata de 11,6%), bărbații (rata 4,6% față de 2,7% la femei) și persoanele din mediul urban (rata 4,0% față de 3,5% în mediul rural). Conform datelor oficiale rata șomajului se menține la un nivel destul de scăzut. Totuși o evaluare veridică a fenomenului șomajului este dificilă, întrucât numărul șomerilor identificați conform metodologiei Biroului Internațional al Muncii nu reflectă totalitatea șomerilor. Din acest motiv, se poate presupune că problema șomajului este de fapt subestimată.

Recomandări

Pentru soluționarea barierelor existente în domeniul pieței muncii din raionul Cahul, propunem următoarele măsuri active de stimulare a ocupării forței de muncă:

I. Crearea locurilor de muncă stabile și atractive cu perspectivă de creștere profesională (educarea spiritului antreprenorial) în raion, care prevede:

- ameliorare procesului de comunicare/interacțiunea dintre patroni, intermediarii procesului de ocupare a forței de muncă și potențialii angajați;
- asigurarea condițiilor optime de muncă;
- crearea unui climat favorabil de dezvoltare a serviciilor de către AOFM prin combaterea șomajului în rândul tinerilor și prevenirea șomajului de lungă durată.

CAPITOLUL IV.

Infrastructura fizică și tehnico-edilitară

4.1. Infrastructura drumurilor și serviciile de transport

Infrastructura de transport

Rețeaua de transport a raionului este determinată de particularitățile configurației reliefului și include următoarele tipuri de transport – auto, aerian, feroviar cu căile de comunicație respective și transportul naval în baza Portului de mărfuri și pasageri la Dunăre în localitatea Giurgiulești.

Prezența pe teritoriul raionului a rețelelor transportului auto și feroviar crează premise pentru dezvoltarea socio-economică continuă. În raion de asemenea este amplasat Aeroportul Cahul, care actualmente nu funcționează. O importanță deosebită prezintă și transportul rutier, care este principalul element de legătură de nivel internațional, republican și local. Transportul rutier – cel mai popular, efectuează 97 % din transportul de pasageri și 87 % cel de mărfuri.

Toate localitățile au legături de transport cu alte raioane și cu capitala R. Moldova – or. Chișinău.

Transportul de pasageri și mărfuri este asigurat de către transportul rutier și feroviar.

Comunicațiile de transport

Rețeaua existentă de drumuri naționale și locale asigură legăturile dintre toate localitățile raionului, precum și cu orașele și satele din alte raioane ale republicii.

Aproximativ, 70% din drumuri necesită lucrări de reconstrucție și reparație, 20% din drumurile de importanță locală nu dispun de îmbrăcăminte rigidă, ceea ce complică circulația transportului în perioada dintre anotimpuri.

Raionul dispune de o rețea ramificată de drumuri naționale și locale, care leagă toate comunele și satele între ele. În urma analizei comunicațiilor de transport au fost determinate localitățile care nu au legătură directă cu centrul de polarizare Cahul. Lipsa legăturilor directe dintre localitățile raionului crează un șir de inconveniențe pentru agenții economici și populație. În special aceste probleme apar în perioada dintre anotimpuri și în caz de calamități naturale.

Dublarea drumurilor auto în majoritatea cazurilor lipsește, iar drumurile de ocolire majorează distanța parcursă a transportului de câteva ori.

Parcul de autobuze, a mașinilor speciale și cele de mare tonaj, aflate în gestiunea întreprinderilor care îndeplinesc transportarea pasagerilor și a mărfurilor, în marea lor parte necesită înnoirea unităților de transport.

Caracteristica sistemului existent de transport

Clasificarea drumurilor și caracteristicile lor principale

Rețeaua de drumuri a raionului Cahul este prezentată de drumuri naționale (M, R) și drumurile locale (L).

La drumuri naționale se referă sectorul de drum M3 (Chișinău-Cimișlia-Vulcănești-Giurgiulești-frontiera cu Ucraina), care traversează partea de sud a raionului. Îmbrăcăminte ritieră a drumului pe teritoriul raionului este în stare satisfăcătoare.

De-a lungul hotarului cu România, de la nord spre sud, raionul este traversat de automagistrala națională R-34 (Hîncești-Leova-Cahul-Slobozia Mare) din beton asfaltic,

îmbrăcămintea rutieră a căreia în mare parte este satisfăcătoare. Drumul de acces R-34.1 (Cahul – Frontiera cu România) duce spre vamă. De la sud spre est trece automagistrala națională R-38 (Vulcănești-Cahul-Taraclia), și drumul de ocolire a or. Cahul R-38.2. Drumul național R-56 (Cania-Baimaclia-Taraclia de Salcie-R38) traversează partea de est a raionului. În total lungimea drumurilor de importanță națională care traversează raionul Cahul constituie 177,8 km, ceea ce constituie 46% din lungimea totală a drumurilor raionului.

Drumurile de importanță locală completează rețeaua de drumuri naționale și leagă localitățile între ele și, respectiv, cu zonele unităților de producere. Aceste drumuri sunt din beton asfaltic (55%) și pietriș (25%), îmbrăcămintea lor și terasamentul căii este foarte uzat, 70 % din ele necesită reparație capitală sau reconstrucție. Aproximativ, 20% din drumurile locale nu dispun de îmbrăcămintea rutieră, ca urmare, acestea sunt drumuri de grund. De asemenea, este necesară reparația drumurilor în comune și sate. Tehnica specială pentru deservirea și reparația autostrăzilor este învechită.

Poduri și podețe

Total în raion pe drumurile naționale sunt 49 poduri cu lungimea totală 1044,4 metri liniari, din care 36 – din beton-armat, 7 – beton, 5 – piatră și un pod metalic, majoritatea se află în stare satisfăcătoare, 9 poduri necesită reparații capitale.

Pe drumurile locale sunt 19 poduri, cu lungimea totală – 335,8 m, din care 15 – din beton-armat, 4 – din beton, 5 poduri necesită reconstrucție parțială. De asemenea, majoritatea căilor de acces la pod necesită reparație.

Pe drumurile naționale sunt 132 podețe, în mare parte din beton-armat cu diametrul de la 0,75 m până la 1,5 m, sunt câteva podețe dreptunghiulare cu dimensiunile până la 2,0 x 2,5 m numărul total de podețe, pe toate drumurile, este de 268. Majoritatea lor în stare bună și satisfăcătoare, 36 podețe necesită reparații.

Transportul auto

Rolul principal în asigurarea serviciilor de transport revine transportului auto, care asigură cele mai importante legături economice cu localitățile republicii și țările străine.

De asemenea se întrețin 38 pavilioane auto, opriri pentru autobuze, izvoare amenajate, estacade și multe alte elemente rutiere.

Gara Auto Cahul leagă raionul cu capitala țării și alte orașe ale republicii, inclusiv și internaționale. Teritoriul gării și suprafața încăperilor vor satisface fluxul de pasageri pentru timpul apropiat. Transportul de tranzit constituie circa 60%. Principalele direcții de transport sunt nord-sud. Transportul internațional se efectuează spre Ucraina, România și alte țări. Rutele spre Chișinău sunt efectuate de către microbuze în intervale scurte și în număr suficient. În interiorul raionului transportul de pasageri este asigurat în toate localitățile, rutele sunt efectuate de către autobuze și microbuze.

Prin intermediul autogării Cahul este asigurat procesul tehnologic de deservire a 31 rute internaționale, 59 rute interurbane și 137 suburbane.

Tabelul nr.8.Volumul transportului de pasageri în anii 2013-2015

Indicii	Anii		
	2013	2014	2015
Pasageri transportați, mii pasageri	5662,8	5436,6	5146,7
Parcursul pasagerilor, mln.pasageri-km	91,3	80,2	83,3

Total pe raion la 01.05.2013 au fost înregistrate 21885 automobile. Dinamica creșterii parcului de automobile pe raion, pe tipuri de automobile este prezentată în tab. 1.9.2.3.2.

Tabelul nr.9.Dinamica creșterii parcului de automobile pe raion

Tipul mijlocului de transport	Numărul de unități de transport înmatriculare			
	2010	2011	2012	2015
Autoturisme	11547	11995	12511	14992
Camioane	3408	3640	3883	4667
Remorci	1520	1557	1585	1780
Microbuze	845	938	986	
Motociclete	2000	2105	2195	3091
Autobuze	674	681	725	
Total	19994	20916	21885	25898

Nivelul de motorizare în raion constituie 160 automobile pentru 1000 de locuitori.

În mediu, în ultimii trei ani, numărul automobilelor a sporit cu 1000 unități pe an. În mare parte creșterea a fost din contul autoturismelor.

În urma analizei nivelul motorizării v-a constitui:

- pe anul 2020 – 245 automobile pe 1000 locuitori;
- pe anul 2030 – 350 automobile pe 1000 locuitori.

Transportul feroviar

Lungimea tronsonului de cale ferată, amplasat pe teritoriul raionului este de 80 km și prezintă un sector de cale simplă dotat cu mijloace de telecomunicații cu trenurile.

În linia de cale ferată sunt montate șine de marcă M50 pe traverse de beton armat, ecartamentul căii este de 1520 mm.

Pe teritoriul r-nului Cahul sunt amplasate 3 stații de cale ferată - stația Cahul, care este o stație intermediară de categoria 3, dotată cu centralizare electrodinamică a macazurilor și semnalelor (în continuare CE), stația Colibași – stație intermediară de categoria 5, nedotată cu CE (schimbătoarele de cale cu manevrare manuală) și stația Giurgiulești – stație de dispoziție de categoria 1, dotată cu CE.

Tronsonul de cale ferată Cahul - Giurgiulești cu lungimea de 50 km unește cel mai mare oraș din sudul țării, Cahul, cu localitatea Giurgiulești, trecând prin 10 localități din regiune. Tronsonul ofera ieșire spre Marea Neagră, și dă posibilitate antreprenorilor din regiune să-și transporte marfa atât în R. Moldova, cât și în Ucraina sau în România, la Galați.

Orașul Cahul are legătură feroviară cu capitala republicii-Chișinău prin tronsonul de cale ferată Chișinău - Revaca- Căinari - Basarabeasca- Prut II- Cahul. Al doilea tronson de cale ferată traversează atât teritoriul regiunii cât și teritoriul Ucrainei (Chișinău-Basarabeasca-Taraclia-Vulcănești- Reni- Giurgiulești- Galați). Stația feroviară din or. Cahul dispune de 35 macazuri electrice și un post de centralizare electric și este unită printr-o rețea cu toate întreprinderile industriale din raza or. Cahul. Serviciile de bază oferite de această stație sunt transportul de mărfuri și pasageri.

Densitatea rețelei căii ferate pe raion constituie 5,2 km/100km², media pe republică este de 3,5 km/100km².

Transport aerian

Aeroportul Cahul prezintă pentru raion un punct strategic de colaborare transfrontalieră în cadrul Euroregiunii "Dunărea de Jos".

Aeroportul Cahul, cu suprafața de 100,45 ha, este amplasat la o distanță de 7 km de or. Cahul. Actualmente, clasa aeroportului nu este stabilită și nu funcționează.

Aeroportul este dotat și cu pistă pentru elicoptere și poate fi folosit pentru legături aeriene locale.

Transport naval

Întreaga suprafață a Portului Internațional Liber Giurgiulești (PILG) are statut de zonă economică liberă până în anul 2030. Grație amplasării sale pe Dunărea de Jos cu adâncimi disponibile ale apei de până la 7m, PILG este capabil să primească atât nave fluviale, cât și nave maritime. În acest context, PILG reprezintă pentru clienții săi:

- unicul punct fluvio-maritim direct de distribuție și transbordare în/din Republica Moldova

- un centru regional de logistică la frontiera Uniunii Europene cu acces la căile de comunicație terestră, feroviară, fluvială și maritimă, și
- o zonă excelentă pentru dezvoltarea afacerii, datorită poziționării sale strategice, infrastructurii de transport trimodale, mediului de preț rentabil, precum și regimului fiscal și vamal unic.

Actualmente, în Portul Internațional sunt înregistrați 57 rezidenți.

Volumul total al investițiilor în Portul Internațional, pe întreaga perioadă de activitate a acestuia, conform situației din 1 ianuarie 2016, a constituit 63,7 mil. dolari SUA, inclusiv 1,1 mil. dolari SUA pentru perioada de gestiune. Investitorul General, ÎCS „Danube Logistics” SRL, a investit 49,4 mil. dolari SUA, iar SC „Trans Cargo Terminal” SRL, care a efectuat construcția și exploatarea terminalului cerealier a investit 7,9 mil. dolari SUA. Totodată, menționăm că se realizează alte proiecte investiționale ale companiilor ÎCS „Trans Bulk Logistics” SRL (volumul investițiilor cca. 4,2 mil. dolari SUA), "Arbomax" SRL (0,9 mil. dolari 2 SUA), „Iunasistem” SRL (0,7 mil. dolari SUA) și „Dunav-Tir” SRL (0,4 mil. dolari SUA) etc.

Pe parcursul anului 2015, Portul Internațional a acostat și a deservit 331 diverse tipuri de nave, inclusiv vase petroliere.

La fel, în această perioadă pe teritoriul terminalului petrolier al Portului Internațional au fost importate 266,6 mii tone de produse petroliere sau de 1,7 ori mai mult decât în perioada corespunzătoare a anului 2014.

Circa 3,6 mii tone au fost livrate rezidenților zonelor libere, iar 51,6 mii tone de produse petroliere au fost realizate la stațiile de alimentare cu combustibil ale ÎCS „Bemol Retail” SRL. Concomitent, prin intermediul terminalului petrolier au fost exportate 10,9 mii tone de produse petroliere. Ținem să relatăm, că Investitorul General oferă serviciile terminalului pentru toți agenții economici, importatori de produse petroliere. La finele perioadei de raportare încă aproximativ 15,4 mii tone de produse petroliere erau depozitate.

În perioada ianuarie-decembrie 2015 terminalul de mărfuri generale și-a sporit activitatea. Per ansamblu, prin intermediul terminalului au fost transbordate 212,4 mii tone de mărfuri, dintre care 105,7 mii tone de mărfuri au fost importate în port din exteriorul țării și 77,9 mii tone au fost exportate.

Printre mărfurile tranzitate pot fi evidențiate diverse materiale de construcție, metale, containere, produse ambalate etc.

În anul 2015 prin intermediul terminalului cerealier au fost exportate 287,9 mii tone de producție cerealieră. La finele perioadei de referință pe teritoriul terminalului cerealier erau depozitate 25,4 mii tone producție cerealieră, aduse de asemenea de către companiile autohtone. Volumul total al serviciilor de păstrare a cerealelor a constituit, pentru perioada de raportare, 54,2 mil. lei.

La fel, în 2015 a continuat transbordarea prin Portul Internațional a uleiului vegetal. În esență, pe parcursul anului au fost exportate 90 mii tone de ulei vegetal sau cu 12,8% mai mult față de nivelul perioadei corespunzătoare a anului precedent.

Remarcăm, că în perioada de gestiune prin intermediul terminalelor fluviale au fost transbordate 867,8 mii tone de mărfuri diverse sau cu 13% mai mult decât în anul 2014.

Tabelul nr.10. Date statistice privind activitatea Portului Internațional Liber Giurgulești în anii 2009 – 2015

Indicii	A N I I						
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Angajați, persoane	178	232	303	298	417	432	415
Salariu mediu, lei	4100	6200	6500	4900	5400	5900	7000
Investiții (mln.\$)	3,9	7,2	5,0	2,7	1,95	3,5	1,1
Impozite și taxe achitate (mln.MDL)	56	109,4	150,3	219,7	258,5	296,0	416,8
Numărul rezidenților	25	26	29	32	41	47	57
Export (cereale, tone)	39000	207800	165000	78500	245700	354500	287900
Export (mărfuri, tone)	-	-	-	-	25800	54100	105700

Import (petrol, tone)	38600	58800	67600	86200	139500	156800	266600
Import (mărfuri, tone)	-	-	-	56600	53000	77200	77900

Posturi de trecere și control

În raion sunt amplasate trei puncte de trecere internaționale a frontierei de stat, anume: Giurgiulești-Galați (România); Giurgiulești-Reni (Ucraina); Cahul-Oancea (România), informația este reflectată în tab. 11.

Tab. nr.11. Puncte de trecere a frontierei de stat

Nr.	Denumirea	Statutul	Tipul
1	Cahul – Oancea	Internațional	Auto
2	Giurgiulești-Galați	Internațional	Auto, feroviar
3	Giurgiulești – Reni	Internațional	Auto, feroviar

Proгноza dezvoltării sistemului de transport

Sarcina de bază a dezvoltării infrastructurii rutiere a raionului este asigurarea reabilitării, modernizării și reparației rețelei de drumuri naționale și reabilitarea și întreținerea drumurilor locale. La elaborarea prognozei dezvoltării sistemului de transport au fost utilizate materialele "Strategiei de Transport și Logistică 2013 – 2022", care prevede dezvoltarea tuturor tipurilor de transport.

Drumuri auto

Se propune schimbarea direcției drumului național M-3 (12,5 km) la intrarea în s. Giurgiulești. Această propunere ține de posibilitatea de a ocoli localitățile Slobozia Mare, Cîșlița-Prut și Giurgiulești fără a intersecta alte drumuri. Traseul nou va fi construit pe drumul de câmp ceea ce va simplifica procedura de atribuire a terenurilor pentru construcții. În legătură cu aceasta, fluxul transportului în tranzit de pe drumul R-34 la fel va fi redirecționat pe această nouă porțiune M-3 (vezi schema). În acest caz, porțiunea de drum care traversează satele Slobozia Mare, Cîșlița-Prut și Giurgiulești va trece în categoria drumurilor locale.

De asemenea se propune ca toate drumurile locale din raion cu îmbrăcăminte din pietriș și pământ să fie reabilite și acoperite cu îmbrăcăminte din beton asfaltic.

Total drumuri cu îmbrăcăminte din pietriș – 51,8 km, drumuri de pământ – 40,65 km. Costul reabilitării – 462 mil.lei.

Transportul feroviar

Întreprinderea de Stat "Calea Ferată din Moldova" este clasificată ca fiind neprofitabilă deoarece traficul este încetinit lent, costisitor și nesigur, ca urmare este necesară modernizarea semnificativă a acestei infrastructuri.

În urma analizei relațiilor comerciale existente și a prognozei generale a creșterii economice s-a ajuns la concluzia că, trecerea de la transportul feroviar la transportul rutier v-a continua și în perspectivă.

Întrucât garnitura feroviară din dotarea căilor ferate este învechită și uzată, se propune achiziționarea de vagoane noi, a platformelor pentru containere și mașinilor pentru îndeplinirea lucrărilor de întreținere a căilor ferate, reparația capitală a căilor pe porțiunile care necesită intervenții. Este necesară construcția unei linii de acces feroviar cu ecartament european spre Portul Internațional Giurgiulești.

Transportul aerian

În perioada apropiată nu se prevede exploatarea teritoriului destinat Aeroportului, deoarece acesta este conservat. Zona de sud a republicii nu dispune de Aeroport, și ca urmare, acesta poate fi reabilitat ca fiind de rezervă, deoarece Aeroportul dispune de pistă de decolare și aterizare de tipul ГВПП 1500X200, 500X100 și tot utilajul necesar, poate fi restabilit în termeni foarte restrânși.

Transportul naval

Una dintre principalele sarcini a transportului naval este reluarea navigației pe r. Prut. Datorită prezenței portului Giurgiulești a fost inaugurată cursa maritimă Giurgiulești – Istanbul, pentru perspectivă, de asemenea este necesară o cursă spre România.

Conform "Strategiei de transport și Logistică" vor fi elaborați principalii indicatori tehnico-economici și proiectul pentru asigurarea securității navigației (curățarea albiei, instalarea semnalizării, executate lucrări de amenajare a zonei riverane etc.). De asemenea, se prevede proiectarea și construcția stației de colectare, prelucrare și utilizare a deșeurilor de la bordul navelor.

Posturi de trecere și control

Pentru toate punctele de trece - implementarea sistemului electronic "Ghișeu Unic" și noul sistem computerizat de tranzit (NCTS).

Implementarea programului v-a facilita reducea timpului de traversare a frontierei.

În rezultatul implementării acestui proiect r-nul Cahul va dispune de rețea de transport dezvoltată cu condiția menținerii ei în ordinea stabilită.

Caracterizarea tehnică de exploatare a drumurilor noi, cele existente și care necesită reabilitare este reflectată în tab. 12.

Tabelul nr.12. Indicatorii privind caracteristica tehnică de exploatare a drumurilor din teritoriul

Nr.	Denumirea indicilor	Unitatea de măsură	Indicatorii		
			Situația existentă	anul 2020	anul 2030
1	Lungimea drumurilor auto, total	km	384,58	399,58	426,08
1.1	inclusiv, cu îmbrăcăminte rutieră	km	289,37	304,37	426,08
1.1.1	% drumuri cu îmbrăcăminte ameliorată	%	75,2	76,4	100,0
1.2	Lungimea drumurilor de importanță națională, inclusiv:	km	177,8	192,8	195,5
1.2.1	- republicane	km	140,44	140,44	158,94
1.2.1.1	din care cu îmbrăcăminte rigidă	km	140,44	140,44	158,94
1.2.2	- internaționale	km	37,36	52,36	36,56
1.2.2.1	din care cu îmbrăcăminte rigidă	km	37,36	52,36	36,56
1.3.	Lungimea drumurilor de importanță locală, total	km	206,78	206,78	230,58
1.3.1	inclusiv, cu îmbrăcăminte rigidă	km	114,33	114,33	230,58
2	Densitatea drumurilor auto, total	km /100 km ²	24,89	25,38	26,9
2.1.	inclusiv, cu îmbrăcăminte rigidă	km /100 km ²	18,73	19,39	26,9
3	Valoarea reabilitării, mln. lei			1386,54	931,5

4.2. Infrastructura energetică și managementul eficienței energetice

Energia termică

În conformitate cu prevederile "Strategiei energetice a Republicii Moldova până în anul 2030", aprobată de Guvernul RM nr. 102 din 05.02.2013, sarcina principală constă în gazificarea tuturor localităților din raion, descentralizarea sistemelor de încălzire și folosind surse autonome de căldură energie care funcționează în cea mai mare parte pe bază de gaze naturale și promovarea utilizării energiei din surse regenerabile (energia solară eoliană, biocombustibili, etc).

În prezent, în or. Cahul și localitățile din cadrul raionului majoritatea clădirilor multetajate, casele particulare, clădiri administrative și publice, atelierile de producere etc, sunt dotate cu surse autonome care lucrează pe bază de gaze naturale și pe combustibil lichid sau solid.

În or. Cahul și localitățile rurale sistemul de încălzire este individual, sau includ un grup de clădiri (școli, spitale, clădiri administrative).

Localitățile gazificate, care constituie aproape 90%, utilizează cazane individuale de uz casnic de până la 30 kW, clădirile socio-culturale și administrative utilizează cazane cu o capacitate de până la 200 kW, agenții economici, pentru activitatea de producere, instalează cazane pe gaz, echipament electric și alte unități care asigură toate necesitățile procesului tehnologic și necesarul de căldură, capacitatea cărora este determinată de volumul producției.

Pentru așezările rurale care rămân negazificate, soluția este să se conecteze la sistemului de alimentare cu gaz ceea ce va permite instalarea echipamentelor de încălzire modernă, cu un randament ridicat de acțiune și poluarea minimă a mediului înconjurător. Problema se soluționează prin instalarea cazanelor de încălzire pe combustibil solid, brichete din paie, răchiță, rumeguș.

Totodată, în scopul economiei resurselor energetice, este necesar de acordat atenție deosebită utilizării surselor energetice renovate: solare, eoliene, biocombustibil.

Întreprinderea acestor măsuri este legată de cheltuieli inițiale considerabile pentru procurarea, construcția și montarea echipamentului tehnologic. Însă aceste genuri de energie termică și electrică sunt alternativa resurselor naturale, pur ecologice și actualitatea lor crește au de au în măsură scumpirii genurilor tradiționale de combustibil și epuizarea rezerveri.

Gazificarea tuturor localităților, cu utilizarea surselor autonome de încălzire cu gaze naturale. Stimularea utilizării energiei din surse renovate (solară, eoliană, biocombustibil), reducerea consumului de energie în clădiri, utilizarea echipamentului modern cu randament maximal (sisteme de încălzire cu gaze și radiație, gaze, aer, instalații de încălzire solară și a.) va permite optimizarea bilanțului energetic a raionului pe perspectivă.

Gazele naturale

Din componența r-lui Cahul fac parte 55 localități. Conform situației la 01.01.2013, doar 85% din localitățile raionului sunt asigurate cu gaze naturale (47 localități).

Actualmente, în localitățile Chircani, Cucoara, Badicul Moldovenesc, Rumeanțev, Doina și Spicoasa conducta de gaze este pozată, dar nu este dată în exploatare sau se află în stare de construcție.

Pentru perspectivă spre s. Iasnaia Poleana va fi pozată conducta de gaze naturale.

Toate conducte, indiferent de tipul presiune sunt din țevi de polietilenă și oțel.

Conductele de gaze de presiune medie din oțel (Ø400, 300, 200, 150 mm), din polietilenă Ø125, 110mm).

Conductele de gaze de presiune înaltă Ø150 mm) și cele din polietilenă Ø50, 63, 75, 90, 110, 125, 160, 200 mm).

Conducte de gaze naturale de presiune medie sunt prevăzute pentru 9 localități. Pentru celelalte localități se prevăd conducte de gaze naturale de presiune înaltă.

SRL "Cahul - Gaz" deservește 1215,349 km gazoducte din care

- urbane (presiune înaltă și medie) – 242,753 km,

- rurale (presiune medie și joasă) – 972,596 km.

Obiective și acțiuni:

Sarcina principală este implimentarea Programului național de gazificare a localităților raionului în perioada anilor 2017-2020:

- a) finalizarea construcției gazoductului magistral pentru îndestularea cu gaze naturale a satelor Badicul Moldovenesc, Rumeanțevo, Doina, Iasnaia Poleana, Chircani;
- b) racordarea la magistrale a satelor Spicoasa, Huluboaia, Lucești;
- c) gazificarea tuturor instituțiilor publice din teritoriul raionului.

Energie electrică

Alimentarea cu energie electrică a r-ului Cahul este asigurată de întreprinderea ÎCS "RED UNION FENOSA" SA, care exploatează rețele 10/6,0/0,4 kV, stații de transformare 10/04 kV, puncte de distribuție și alte instalații.

Exploatarea și construcția rețelelor magistrale 330/110/35 kV, stațiilor de înaltă tensiune, transformare și distribuție și instalațiilor este competența ÎS "Moldelectrica".

Situația existentă și prognoza consumului de energie electrică în raion este reflectată în tab. 13 și 14.

Tabelul nr.13. Consumul și prognoza de energie electrică în raionul Cahul în perioada anilor 2002-2020

Denumirea	Consumul pe ani, mln. kW*oră					
	2002	2003	2004	2010	2015	2020
Consumul de energie electrică, total, mln. kW*oră, inclusiv:	24,51	26,71	28,19	34,3	38,5	43,3
- industrie	1,84	1,90	1,91	2,3	2,8	3,4
- consumatorii neindustriali	6,91	7,59	8,14	9,7	11,2	12,9
- necesitățile comunale ale populației	15,76	17,22	18,14	22,3	24,5	27,0

*) În lista consumatorilor neindustriali au fost incluși și consumatorii din sectorul agricol.

Tabelul nr.14. Ritmul modificării consumului de energie electrică în raionul Cahul în perioada anilor 2002 – 2020

Denumirea	Schimbarea consumului de energie electrică, %, («-» – scădere, «+» – sporire)				
	2002-2003	2003-2004	2004-2010 anual	2010-2015	2015-2020
Consumul de energie electrică, total, mln. kW*oră, inclusiv:	9,0	5,5			
- industrie	3,3	0,5	3,0	20,0	20,0
- consumatorii neindustriali	9,8	7,2	3,0	15,0	15,0
- necesitățile comunale ale populației	9,3	5,3	3,5	10,0	10,0

În conformitate cu "Strategia energetică a Republicii Moldova până în anul 2030" (Hotărârea Guvernului RM nr. 102 din 05.02.2013 principalele direcții de dezvoltare a sistemului energetic a raionului pentru I etapă, anul 2020, sunt:

- înlocuirea și reconstrucția utilajului de distribuție existent cu cel modern, mai eficient și consum redus de energie;
- construcția liniilor de racordare a transportului de energie electrică 10/0,4 kV pentru asigurarea cu energie electrică, de rezervă, ceea ce va asigura securitatea energetică a localităților;
- reducerea consumului de energie electrică, din contul exploatării utilajului și tehnicii de uz casnic modern, utilizarea surselor de energie regenerabilă, implementarea tehnologiilor eficiente de distribuție a energiei electrice.

În corespundere cu planul de dezvoltare și reconstrucție pentru perspectivă, direcția raională ÎCS "RED UNION FENOSA" efectuează lucrări planificate de înlocuire a utilajului, profilaxie și construcție a rețelelor și obiectivelor noi, în volumul stabilit privind asigurarea funcționării stabile a sistemului de alimentare cu energie electrică a raionului.

4.3. Salubritatea publică

Alimentare cu apă a raionului Cahul

Starea rețelei și instalațiilor de alimentare cu apă

Sursa de alimentare cu apă a or. Cahul și satelor adiacente este r. Prut. Calitatea apei depinde de cantitatea apelor uzate, epurate insuficient, evacuate în r. Prut din localitățile RM și a României.

Priza de apă din r. Prut este amplasată la distanță de 4 km vest de oraș.

De la priza de apă cu ajutorul stației de pompare de nivelul I prin conducta Ø 700 mm, lungimea 8 km apa este pompată la stația de epurare, amplasată la distanță 4 km sud de centrul orașului. Capacitatea proiectată a prizei – 30 mii m³/zi, a stație de epurare a apei potabile – 27500 m³/zi. De facto, actualmente, randamentul mediu zilnic al sistemului de apeduct constituie aproximativ 6 m³/zi iar cel maxim - 10 m³/zi.

În scopul deservirii sistemului de alimentare cu apă în oraș activează baza de exploatare și reparație, dotată cu utilajul necesar, transport.

Priza de apă și instalațiile de epurare au fost construite în anul 1970, stațiile de pompare pentru asigurarea zonelor cu apeduct centralizat au fost construite în 1992.

Toata instalațiile de alimentare cu apă dispun de zone sanitare de protecție.

A fost elaborat proiectul de reconstrucție a prizei, lucrările de construcție au fost executate aproximativ în volum de 40 % iar în anul 1990 lucrările au fost sistate.

Instalațiile de alimentare cu apă se află în starea satisfăcătoare. Cu excepția instalațiilor de epurare, care necesită reconstrucție și modernizare.

Localitățile rurale sunt asigurate cu apeduct centralizat din sondele arteziene, calitatea apei – nesatisfăcătoare, cu excepția satelor din zona Prepruteană de sud (Brînza, Văleni, Slobozia Mare, Cîșlița-Prut, Giurgiulești), care dispun de rezervele confirmate ale apelor subterane menajer-potabile.

Din prize apa este pompată în turnul de apă, apoi în rețeaua de distribuție. Starea instalațiilor de alimentare cu apă este nesatisfăcătoare. Majoritatea surselor de alimentare cu apă nu dispun de zone sanitare de protecție.

Din 280 km rețea de apeduct, aproximativ 80 % din rețea este pozată din țevi de polietilenă.

Aproximativ, 90 % din populația urbană și 30% din populația rurală al raionului este asigurată cu apeduct centralizat.

Actualmente IP "Iprocom" elaborează proiectul de alimentare cu apă a regiunii de nord a raionului cu racordarea or. Cahul la acest sistem de alimentare cu apă.

Este finalizat proiectul de alimentare cu apă a satelor Lebedenco, Pelinei, Gavanoasa cu racordarea la sistemul de alimentare cu apă a or. Cahul.

În or. Cahul au fost reconstruite rețelele de alimentare cu apă, volumul de lucrări a fost finanțat de Banca Mondială, în sumă – 2,8 mln. dolari.

În baza Programului de dezvoltare socio – economică a raionului Cahul pentru perioada anilor 2012 – 2015, componenta: Alimentare cu apă și canalizare pentru perioada 2012 – 2017 localitățile raionului Cahul au fost grupate în 7 clustere după cum urmează:

- **Clusterul “0”** – Cahul - Crihana Veche - Pașcani - Manta - Roșu;
- **Clusterul “A”** – Cahul - Lopățica - Tartaul de Salcie - Taraclia de Salcie - Tudorești - Burlacu - Spicoasa;
- **Clusterul “B”** – Cahul – Moscovei – Bucuria – Lucești – Tătărești – Huluboaia;
- **Clusterul “C”** – Cahul – Andrușul de Jos – Andrușul de Sus – Baurci Moldoveni – Larga Nouă – Badicul Moldovenesc – Doina – Rumeanțevu – Iasnoe Poleana;
- **Clusterul “D”** – Cahul – Lebedenco – Hutulu – Ursoaia – Pelinei – Sătuc – Vladimirovca – Găvănoasa – Alexanderfeld – Iujnoe – Burlăceni - Greceni;
- **Clusterul “E”** – Cahul - Vadul lui Isac – Colibași – Brânza – Văleni – Slobozia Mare – Cășlița Prut – Giurgiulești;
- **Clusterul “F”** – Cahul – Trifești – Zărnești – Paicu – Cucoara – Chircani.

În scopul implemenării obiectivelor propuse în Strategia sus menționată, în perioada 2012 - 2015 au fost implementate un șir de măsuri menite să amelioreze situația în sector. La inițiativa Consiliului raional Cahul au fost elaborate în această perioadă proiectele tehnice de execuție pentru

construcția magistrelor clusterelor A, B și C, proiecte care însă nu au fost supuse procedurii de verificare.

De asemenea, a fost elaborat proiectul tehnic de execuție pentru Clusterul D – care include construcția magistralei de apeduct, precum și rețelele interioare de apeduct pentru comunele Lebedenco și Găvănoasa. Autoritățile publice locale de nivelul I au inițiat și implementat de asemenea proiecte investiționale locale de aprovizionare cu apă a satelor, care au îmbunătățit situația pe sector, majorând indicele de accesibilitate a serviciilor de alimentare cu apă în raionul Cahul, conform următorului tabel:

Tabelul 15. Accesibilitatea serviciilor de alimentare cu apă

Nr.	Indicator	Unitate de măsură	Total raion	Mediul urban	Mediul rural
1	Număr de localități	nr	55	1	54
2	Număr de localități beneficiare de servicii de alimentare cu apă	nr	29	1	28*
3	Total populație	nr	124601	35645	84956
4	Populație beneficiară de servicii de alimentare cu apă din rețeaua publică	nr	76960	34817	42143
		%	61,7 %	97,7%	49,6 %

*Număr de localități beneficiare de apă include localități care sunt aprovizionate atât în proporție de 100 de %, precum și localități aprovizionate cu apă parțial (9 localități).

Analiza datelor privind accesibilitatea populației la servicii de alimentare cu apă demonstrează că situația din raion este sub nivelul indicatorilor - țintă stipulați în Protocolul Apă și Sănătatea semnat de Republica Moldova la 10 martie 2000 și la care a devenit parte la 15 decembrie 2005. În conformitate cu ordinul comun al ministerelor Mediului și Sănătății, semnat la 20 octombrie 2010 a fost aprobată lista indicatorilor care prevede asigurarea accesului la surse îmbunătățite de apă a 35% din populația rurală până în anul 2015 și a 45% până în anul 2020.

Deși numeric și procentual tabelele de mai sus indică o situație ameliorată în sector, din numărul total de localități rurale aprovizionate cu apă, indicii accesibilității nu depășește în mediu 60% în 9 din cele 28 de localități, totodată acestea au drept sursă de apă sondele arteziene sau captajele de ape subterane, însă acestea sunt cu debit scăzut iar calitatea apei nu corespunde normelor sanitare privind calitatea apei conform HG. 934 din 15.08.2007 adeseori conform conținutului de chloride, amoniu fluor, ceea ce afectează nivelul de trai și sănătatea consumatorilor.

În cadrul raionului se observă totuși tendința unui progres a dezvoltării serviciilor de alimentare cu apă, în mare măsură datorită implementării unor soluții locale de aprovizionare cu apă. Totodată și implemetarea Clusterului O (zero) în totalitate a contribuit la creștere indicatorilor privind accesibilitatea serviciilor de alimentare cu apă, acest cluster fiind singurul conectat la sistemul centralizat de alimentare cu apă a or. Cahul, datorită suportului financiar al Guvernului României - care a finanțat proiectul de alimentare cu apă în localitatea Roșu prin intermediul GIZ, și a FNDR-ului, din sursele căruia a fost finanțat proiectul de alimentare cu apă potabilă a localităților Crihana Veche, Manta și Pașcani.

În anul 2015 a fost acceptat spre finanțare Clusterul D în prima etapă cu aprovizionarea cu apă potabilă a comunei Lebedenco (satele Lebedenco, Hutulu și Ursoaia), proiect finanțat de guvernul Elveției, prin intermediul GIZ. Pentru continuarea implementării acestui cluster, sub aspect de regionalizare a serviciului de AAC acest cluster a fost propus spre finanțare din fonduri europene în etapa II cu extinderea rețelei de apeduct către raionul Vulcănești până la s. A. I. Cuza cu conectarea acestuia la sistemul centralizat ca obiectiv pe termen lung; în termen mediu s. A.I.Cuza va fi

aprovionat din sonde arteziene (proiect în curs de implementare cu suportul Proiectului de apă și sanitație în Republica Moldova).

Situația actuală privind disponibilitatea sistemului de canalizare în raionul Cahul

Serviciile de canalizare sunt asigurate în principal în orașul Cahul, unde întreprinderea existentă operează stația de epurare și sistemul de canalizare. Sistemul de canalizare este, în cea mai mare parte, într-o stare destul de proastă, stația de epurare fiind învechită. Instalațiile de canalizare din alte localități sunt nesemnificative, cu excepția satului Roșu, în care este în curs de implementare proiect de construcție a sistemului de canalizare cu conectarea ulterioară la sistemul de canalizare al orașului Cahul, finanțat de către Guvernul Germaniei și României, prin Agenția de Cooperare Internațională a Germaniei (GIZ).

Este destul de dificil de a prevedea o dezvoltare a sistemelor de canalizare și epurare a apelor uzate în condițiile unui deficit de capacități financiare. În același timp, este necesar de a eficientiza utilizarea resurselor financiare destinate construcției sistemelor de canalizare prin stabilirea unor priorități la nivel de raion și selectarea spre implementare a unor tehnologii care ar respecta relația cost-calitate. În acest context vor fi încurajate proiecte ce propun soluții locale de gestionare a apelor uzate, după exemplul satului Giurgiulești – care a inițiat implementarea unui proiect local de asigurare a satului cu sistem de canalizare, finanțat din Fondul Ecologic de Stat.

Tabelul nr.16. Accesibilitatea serviciilor de canalizare

Nr.	Indicator	Unitate de măsură	Total raion	Mediul urban	Mediul rural
1	Număr de localități	nr	55	1	54
2	Număr de localități beneficiare de servicii de canalizare	nr	2	1	1
3	Total populație	nr	124601	35894	84956
4	Populație beneficiară de servicii de canalizare	nr	28207	25125	3082
		%	22,6%	70 %	3,6%

Analiza SWOT a domeniului infrastructurii de apă și canalizare a raionului Cahul

<p><u>Puncte tari</u></p> <ul style="list-style-type: none"> – Existența operatorului de servicii Apa Canal Cahul – Existența unei surse de apă potabilă în concept centralizat – râul Prut – Existența unei infrastructuri aferente alimentării cu apă care acoperă o parte din localitățile raionului – Existența inițiativelor locale de dezvoltare a sistemelor de apeduct și de dezvoltare a serviciilor de alimentare cu apă locale – Existența documentației tehnice premergătoare demarării unor proiecte de investiții – Existența voinței politice privind cooperarea intercomunitară pentru organizarea și operarea în comun a serviciilor de alimentare cu apă și de canalizare – Existența bunelor practici și a experienței în baza Cluserului O (zero) – drept proiect – pilot în raionul Cahul 	<p><u>Puncte Slabe</u></p> <ul style="list-style-type: none"> – Capacitate financiară slabă a autorităților publice locale de a finanța și implementa proiecte investiționale în domeniu – Grad scăzut de acces al populației la serviciul de alimentare cu apă și în special la serviciu de canalizare – Nivel scăzut de trai în regiune și capacitate de plată scăzută a consumatorilor de servicii de AAC – Infrastructura existentă învechită, cu risc sporit de deteriorare, risc de pierderi de apă în rețea
<p><u>Oportunități</u></p>	<p><u>Amenințări</u></p>

<ul style="list-style-type: none"> – Inițierea procesului de reorganizare a Întreprinderii Municipale Apă Canal Cahul în Societate pe acțiuni – operator regional de AAC – Semnarea Memorandum de Înțelegere la implementarea măsurilor de modernizare a serviciilor publice locale în sectorul aprovizionării cu apă și canalizare pentru raionul Cahul din cadrul proiectului „Modernizarea serviciilor publice locale în Republica Moldova” cu finanțare din Fondul German pentru Investiții – Existența Studiului de Fezabilitate pentru componenta de apă și canalizare a raionului Cahul – Inițierea proiectului de reabilitare a stației de tratare a apei din or. Cahul – Inițierea elaborării Studiului de fezabilitate de AAC a raionului Cahul (Construcția a unei stații de tratare și a unei stații de epurare noi) – Existența unui Program Regional Sectorial de Alimentare cu Apă și de Canalizare pentru Regiunea de Dezvoltare Sud 	<ul style="list-style-type: none"> – Instabilitate politică și reducerea/ absența finanțărilor din parte partenerilor de dezvoltare – Lipsa voinței autorităților publice locale de a promova și implementa conceptul de cooperare intercomunitare – Calitatea slabă a documentației tehnice de proiect elaborate – Majorarea tarifelor și incapacitatea de plată a consumatorilor
--	--

În urma analizei situației actuale în sectorul AAC, se propun următoarele obiective și măsuri de realizare a acestora:

Obiectivul general: Crearea unui sistem de alimentare cu apă (cu sursa de apă râul Prut) și de canalizare centralizat și durabil în raza întregului raion Cahul.

Obiective specifice:

1. Modernizarea și extinderea rețelelor de apeduct, atât cu surse locale de apă (sonde arteziene) – pe termen scurt și mediu, cu posibilitatea conectării acestora la sistemul centralizat de alimentare cu apă pe termen lung în conformitate cu Studiul de Fezabilitate al raionului Cahul, componenta aprovizionare cu apă și canalizare.
2. Modernizarea și extinderea rețelelor de canalizare în raza orașului Cahul și a raionului Cahul în conformitate cu Studiul de Fezabilitate al raionului Cahul, componenta aprovizionare cu apă și canalizare.
3. Creșterea ratei de acces a populației raionului Cahul la servicii de alimentare cu apă potabilă până la 75 % până în anul 2020.
4. Promovarea cooperării intercomunitare la nivel raional și a conceptului de regionalizare a serviciilor de AAC și implicarea activă a actorilor locali în dezvoltarea proiectelor de importanță raională în sectorul AAC.
5. Crearea operatorului unic regional de AAC prin reorganizarea Întreprinderii Municipale ”Apă Canal Cahul” în societate pe acțiuni.
6. Informarea și sensibilizarea continuă a populației cu privire la beneficiile existenței unui sistem de alimentare cu apă și de canalizare centralizat.

Pubele

Stație de sortare

Platformă compostare

Managementul Deșeurilor

Provocările ecologice de la sfârșitul secolului al XX-lea au condus la o reorientare a percepțiilor referitor la modul în care "mediul" și societatea umană se influențează reciproc, statele lumii făcând eforturi conjugate pentru a face față noilor probleme apărute: globalizarea, criza economică, energetică, schimbările climatice, pierderea diversității sistemelor biologice și ecologice și deteriorarea calității mediului abiotic. Problemele cu care ne confruntăm astăzi sunt legate de dorința de dezvoltare socială și economică, pe de o parte, și menținerea calității vieții, pe de altă parte. În procesul de dezvoltare, capacitățile de asimilare a componentelor de mediu (aer, apă și sol) la tipuri diferite de poluare sunt rareori luate în considerare. Problemele de poluare a mediului devin astfel complexe și creează risc de mediu ridicat. Gestionarea deșeurilor devine o prioritate națională a politicii de prevenire a poluării mediului ce urmează a fi rezolvată în Republica Moldova. Agravarea problematicii deșeurilor, în special a deșeurilor menajere solide, este generată de modul defectuos în care sînt realizate în prezent diferite etape de procesare a deșeurilor. De aceea capitolul dat presupune activități menite să contribuie la eficientizarea a managementului deșeurilor menajere solide în RDS prin dezvoltarea infrastructurii de management a DMS, cooperarea intercomunitară în vederea construirii unui sistem eficient de management a deșeurilor, promovarea practicilor de colectare selectivă a deșeurilor, sporirea calității și eficienței serviciilor operatorilor regionali din domeniu, etc. În calitate de platformă pentru inițiativele planificate este "Strategia de gestionare a deșeurilor pentru RDS" și Studiul de Fezabilitate pentru subregiunea 3. În conformitate cu strategia sectorială în RDS a fost creată Asociația pentru Managementul Deșeurilor aprobată de CRD Sud.

Obiectivul proiectului: este îmbunătățirea serviciilor publice locale în localitățile zonei, reducerea impactului negativ asupra mediului ce provine de la depozitele neconforme existente, și creșterea gradului de reciclare/valorificare a deșeurilor.

Proiectul este axat pe crearea unui sistem funcțional de gestionare a deșeurilor din zona de dezvoltare care va asigura colectarea, transportarea, sortarea, tratarea, transferul și depozitarea deșeurilor. În acest scop va fi construit un depozit regional (DR) și două stații de transfer (ST). Aria proiectului acoperă regiunea RDS, ZMD 3, raioanele Cahul, Cantemir și Taraclia, raioanele din UTA Găgăuzia, Ceadr-Lunga și Vulcănești.

Sistemul de management integrat al deșeurilor planificat pentru ZMD 3 (raioanele Cahul, Cantemir, Taraclia, Ceadr-Lunga și Vulcănești) cuprinde următoarele activități:

- Implementarea colectării deșeurilor pentru întreaga populație a zonei;
- Implementarea colectării separate a deșeurilor reciclabile în zona urbană și extinderea acestora pe măsura dezvoltării sistemului ca urmare a aplicării principiului responsabilității extinse a producătorilor de ambalaje și produse ambalate;
- Implementarea compostării individuale prin proiect pilot și extindere ulterioară;
- Transportul și transferul deșeurilor la instalațiile de gestionare a deșeurilor;

- Realizarea a două stații de transfer la Cania și Taraclia;
- Realizarea a trei stații de compostare a deșeurilor verzi din zona urbană la CMID Cahul, ST Cania și ST Taraclia;
- Realizarea a două stații de sortare la CMID Cahul și ST Taraclia;
- Realizarea unui depozit regional (Centru intercomunitar de management al deșeurilor – CMID) Cahul.
- Autospeciale destinate

De asemenea, prin proiect se va realiza și închiderea depozitului existent neconform din orașul Cahul. Schema sistemului de management integrat al deșeurilor planificat în cadrul proiectului, precum și fluxul de deșeuri pentru anul 2018, care este asumat ca an de începere a operării sistemului este prezentat în tabelul 17.

Tabelul nr.17. Caracteristicile investițiilor propuse pentru activitățile planificate în cadrul proiectului

Componențe de investiții	Tip	NR.	Capacitate	Descriere
Containere pentru colectarea deșeurilor reziduale	1,1 m ³	6.366	1,1 m ³	Colectarea deșeurilor reziduale în puncte de colectare în toată zona, cu excepția zonei de case individuale din orașele Cahul și Taraclia, Ceadr-Lunga și Vulcănești
Pubele pentru colectarea deșeurilor reziduale	120 l	16.307	120 l	Colectarea deșeurilor reziduale în zona de case din orașele Cahul și Taraclia
Containere pentru colectarea deșeurilor reciclabile	1,1 m ³	1.837	1,1 m ³	Colectarea în puncte de colectare a deșeurilor de plastic și metal în toate localitățile urbane și colectarea deșeurilor de sticlă în orașul Cahul
Unități de compostare individuală	0,2 m ³	1.861	0,2 m ³	Unități de compostare pentru 2% din numărul de gospodării din zona
Mașini pentru transportul deșeurilor	16 m ³	29	16 m ³	Mașini pentru colectarea deșeurilor reziduale și reciclabile
Mașini pentru transportul deșeurilor	6 m ³	17	6 m ³	Mașini pentru colectarea deșeurilor reziduale și reciclabile în zonele mai greu accesibile
Stații de transfer	Fără compactare/ cu compactare	2	ST Cania - 9.200 tone/an; ST Taraclia - 20.400 tone/an	Stațiile de transfer asigură transferul atât a deșeurilor reziduale, cât și a deșeurilor reciclabile la instalațiile de la Cahul
Stații de compostare	Compostare deșeuri verzi în grămezi deschise	3	SC Cahul - 1.700 tone/an; SC Cania - 200 tone/an; SC Taraclia - 1.360 tone/an	Compostarea se realizează în grămezi deschise. Sunt compostate deșeurile verzi din zona urbană
Stații de sortare	Sortare manuală a deșeurilor reciclabile colectate separat	2	CMID Cahul - 2.000 tone/an	Stațiile de sortare sunt manuale, prevăzute cu o bandă de sortare și asigură atât sortarea deșeurilor de hârtie și carton colectate separat, cât și a deșeurilor de plastic și metal
Depozit regional Cahul	Depozit conform, care respectă prevederile Directivei UE privind depozitele de deșeuri	1	Prima celulă - 289.000 m ³ , 7 ani de viață, capacitate totală 1.084.000 m ³ (3 celule - 21 ani de viață);	Depozitul este proiectat în conformitate cu prevederile Directivei Europene privind depozitarea deșeurilor

Închidere depozit existent neconform Cahul	n/a	1	Aprox. 65.000 tone	Închiderea depozitului neconform Cahul se va realiza după finalizarea construcției depozitului nou
--	-----	---	--------------------	--

Sporirea eficienței energetice a clădirilor și spațiilor publice

Eficiența energetică reprezintă un ansamblu de măsuri, implementarea cărora permit optimizarea relației dintre cantitatea de energie consumată și produsele/serviciile obținute, altfel spus, putem trata eficiența energetică drept un șir de acțiuni prin care am obține același beneficiu, am asigura aceleași valori normate (în cazul iluminării, încălzirii, etc.), dar cu un impact benefic asupra consumului de resurse energetice. Îmbunătățirea indicatorilor la acest capitol ne asigură o reducere a nevoii de a investi în infrastructura energetică, o reducere a facturii pentru resursele consumate, contribuie la creșterea competitivității produselor pe piață și, cu siguranță, îmbunătățește bunăstarea consumatorului. Reducerea consumului de resurse energetice reduce dependența de importul acestora, ceea ce asigură o creștere a gradului de securitate energetică a statului – o preocupare primordială a Republicii Moldova în special a raionului Cahul. Eficiența energetică are un impact pozitiv și asupra mediului, reducând din volumul emisiilor de gaze nocive, poluanți, care într-un final sunt recunoscuți drept elemente ce provoacă efectul de seră.

Compartimentul dat vizează activități ce duc la sporirea eficienței energetice a clădirilor publice din sectorul educațional, medical, administrativ, social, etc., precum și a spațiilor publice. Compartimentul dat are la bază prevederile Programului Regional Sectorial în Eficiență Energetică pentru Regiunea de Dezvoltare Sud aprobat de CRD Sud prin decizia 01/1 din 14 februarie 2014. Pentru realizarea acestei măsuri sunt încurajate inițiativele de eficientizare energetică a clădirilor publice, care substanțial contribuie la atingerea țintei regionale și corespunzător a celei naționale de economisire a energiei, prevăzută în PRS și în Programul Național de Eficiență Energetică 2011-2020. Eficientizarea energetică a clădirilor publice prevede un complex de acțiuni care țin atât de infrastructură cât și de managementul energetic al acestor bunuri publice. Ținând cont de costurile estimative mari ale acestor proiecte complexe, este posibilă divizarea acestora în subproiecte mici, dar cu condiția obligatorie de respectare a consecutivității etapelor prevăzute în PRS în domeniul EE. Pentru sporirea eficienței energetice a spațiilor publice va fi promovată aplicarea la FEE și alte surse de finanțare naționale și internaționale. Realizarea acestei măsuri pe lângă economisirea energiei vine să reducă povara bugetelor locale prin reducerea cheltuielilor pentru energia electrică și termică utilizată și important, sporirea confortului beneficiarilor.

Analiza SWOT privind managementul eficienței energetice

PUNCTE FORTE	PUNCTE SLABE
Existența rapoartelor de audit energetic pentru unele obiecte de utilitate publică.	<p>Cunoașterea insuficientă a posibilităților de utilizare a surselor alternative de energie;</p> <p>Lipsa managerului energetic calificat</p> <p>Nevalorificare și neprioritizarea tehnologiilor de conservare și de utilizare eficientă a energiei în cadrul raionului;</p> <p>Numărul redus de campanii de informare a comunității privind utilizarea surselor alternative de energie;</p> <p>Nu există o strategie energetică raională de dezvoltare durabilă a raionului</p> <p>Nu există planuri locale pentru dezvoltarea sistemelor de încălzire centralizată</p>
OPORTUNITĂȚI	RISURI

<p>Posibilitatea utilizării surselor alternative de energie;</p> <p>Existența fondurilor, programelor și proiectelor naționale în domeniul eficienței energetice, precum AEE, FEE, UNDP, Moseff, Moreff,</p> <p>Posibilitatea de sensibilizare a opiniei publice cu referire la utilizarea surselor alternative de energie</p> <p>Existența proiectelor de consultanță în domeniul energiei regenerabile</p> <p>Oportunități de utilizare a energiei regenerabile: eoliene, hidroelectrice, biomasă, etc.</p>	<p>Creșterea continuă a consumului de energie la nivel de raion;</p> <p>Prețul înalt al produselor energetice</p> <p>Prețul relativ înalt al serviciilor de desfășurare a auditurilor energetice</p> <p>Nu au loc implementarea programelor de certificare a performanțelor energetice a clădirilor (HOTĂRÎRE Nr. 833 din 10.11.2011cu privire la Programul național pentru eficiență energetică 2011-2020;</p> <p>Cunoștințe joase ale populației în ceea ce privește procurarea brichetelor și utilizarea acestora ca surse alternative de energie;</p> <p>Datorii semnificative pentru gazele natural ale operatorilor: "Cahul- Gaz" SA și "Gas Natural Fenosa" SA.</p>
---	--

CAPITOLUL V

Serviciile publice

5.1. Infrastructura de protecție socială și asistență medicală

5.1.1. Protecția socială

Pensionarii și beneficiarii de indemnizații asistenței sociale

Asistență socială este parte componentă a sistemului național de protecție socială, în cadrul căruia statul și societatea civilă se angajează să prevină, să limiteze sau să înlăture efectele temporare sau permanente ale unor evenimente considerate drept riscuri sociale, care pot genera marginalizarea ori excluderea socială a persoanelor și a familiilor aflate în dificultate.

Ca și în general pe țară, în raionul Cahul s-a schițat o tendință clară de creștere a numărului de pensionari. În anii 2011-2015 numărul pensionarilor a crescut de la 20915 persoane până la 26092 persoane.

Mărimea medie a pensiilor pentru limita de vârstă s-a majorat de la 949.76 lei (anul 2011) până la 1120 lei (anul 2015).

În perioada anilor 2011-2015 numărul pensionarilor de invaliditate s-a micșorat de la 4949 persoane în anul 2011 până la 4848 persoane în anul 2015. Numărului pensionarilor de invaliditate din cauza bolilor obișnuite s-a micșorat de la 3293 persoane în anul 2011 până la 3210 persoane în anul 2015. S-a redus și numărul beneficiarilor de pensii de urmaș de la 725 persoane în anul 2011 până la 583 persoane în anul 2015.

În raionul Cahul sistemul prestațiilor de asistență socială include diverse plăți, ce vizează protecția anumitor persoane și familii, aflate în virtutea unui șir de împrejurări într-o situație financiară precară. Printre aceste plăți un loc important le ocupă indemnizațiile lunare pentru îngrijirea copiilor, indemnizații de maternitate, compensații nominative, ajutor social.

Numărul beneficiarilor de indemnizație lunară pentru îngrijirea copiilor s-a micșorat de la 2613 persoane în anul 2011 până la 2409 persoane în anul 2015. Suma necesară la plata indemnizațiilor total anual a crescut de la 1350.3 mii lei în anul 2011 până la 1613.2 mii lei în anul 2015.

Compensația pentru participanții MPAP, participanții la războiul din Afganistan s-a micșorat de la 129 500 mii lei în anul 2013 până la 5000 mii lei în anul 2015.

Numărul beneficiarilor de compensații de deservire cu transport a persoanelor cu dizabilități ale aparatului locomotor s-a majorat de la 189 persoane în sumă 151.2 mii lei în anul 2015 până la 176.0 mii lei, 220 persoane în anul 2016.

Tabelul nr. 18. Categoria de persoane cu dizabilități ale aparatului locomotor, anii 2013-2015, persoane

Categoria de persoane cu dizabilități ale aparatului locomotor	2013	2014	2015
Persoane cu dizabilități severe	28	32	112
Persoane cu dizabilități accentuate	20	34	42
Copii până la vârsta de 18 ani	17	20	35
Total	65	86	189

Cheltuielile anuale efectuate pentru compensațiile pentru călătoria în transportul urban, suburban și interurban s-a majorat de la 4152 persoane în sumă de 1 146.0 mii lei în anul 2014 până la 1236.0 mii lei, 4 576 persoane în anul 2015.

Tabelul nr.19. Indicatori generali privind numărul persoanelor cu dizabilități în raionul Cahul în perioada anului 2015

Categoriile de persoane cu dizabilități	Numărul total	din care:		din care locuiesc în mediul:	
		femei	bărbați	rural	urban
Persoane cu dizabilități severe	629	293	336	422	207
Persoane cu dizabilități accentuate	2542	1224	1318	1704	838
Persoane cu dizabilități medii	1450	546	904	786	664
Copii cu dizabilități până la vârsta de 18 ani	366	321	45	281	85
Persoane cu deficiențe locomotorii	220	41	179	86	134
Persoane cu deficiențe de auz	105	62	43	60	45
Persoane cu deficiențe de vedere	186	95	91	112	74
Total conform datelor recente:01.01.2016	5498	2582	2916	3451	2047

Infrastructura asistenței sociale

În perioada anilor 2011-2015 numărul lucrătorilor din domeniul asistenței sociale în raionul Cahul s-a majorat de la 191 persoane în anul 2011 până la 340 persoane în anul 2015. După structura gender în anul 2015 în sistem sunt ocupați: 319 femei și 21 bărbați. Structura după vârstă: sub 25 ani - 11 persoane; 25-54 ani -163persoane; 55 ani și peste 66 persoane.

Mărimea medie al salariului asistenților sociali în perioada 2011-2015 s-a majorat de la 1800 lei în anul 2011 până la 2679 lei în anul 2015.

Problemele care sunt cele mai des abordate de solicitanți sunt: acordarea ajutorului material și social, situația materială grea, lipsa unui loc de muncă protejat, conflicte în familie (părinte-copil, frați-surori, părinți-bunei-copii, etc.), copii rămași fără îngrijire părintească în urma migrației părinților.

Actualmente, pe teritoriul raionului asistența socială este asigurată de către 77 persoane, inclusiv 16 cadre didactice.

În or. Cahul activează "Centrul Maternal" pentru 10 cupluri mamă-copil și Centrul de asistență socială a copilului și familiei pentru 35 copii cu dezabilități.

Se acordă atenție deosebită persoanelor în etate, cu dezabilități și familiilor social-vulnerabile. Astfel în s. A.I.Cuza funcționează Azilul pentru 50 persoane în etate și cu dezabilități, în s.Pelinei – Centru pentru persoane în etate "Oliver" pentru 7 persoane, în s. Borceag Centrul "MAX-BORCEAG" sunt prestate servicii de zi pentru 80 persoane în etate. În s.Văleni asociația obștească "Concordia" a înființat Centru social "Casa Nadejda" unde sunt cazate 12 persoane și zilnic funcționează cantina socială pentru 100 persoane. Informația este reflectată în tabelul de mai jos:

Tabelul nr.20. Centre de asistență socială pentru persoanele în etate și familiilor social-vulnerabile

Nr.	Denumirea centrului	Adresa	Capacitatea (locuri)	Angajați, persoane	inclusiv cadre didactice	Nr. de beneficiari, persoane
1	Centrul Maternal	or. Cahul	10 cupluri mamă-copil	9	6	10
2	Centrul de asistență socială a copilului și familiei	or. Cahul	35 copii cu dezabilități	21	9	35
3	Azil pentru persoane în etate și cu dezabilități	s. A. I. Cuza	50 persoane	18		24
4	SO "Concordia" Centrul Social "Casa Nadejda"	s. Văleni	12 persoane (cazare)	11		12

			100 persoane (prânz zilnic)			
5	AO Centrul pentru persoane în etate "MAX-BORCEAG" (servicii de zi)	s. Borceag	80	16	1	73
6	Centru pentru persoane în etate "Oliver"	s. Pelinei	7	2		12

În raion se prestează servicii de îngrijire la domiciliu, anual beneficiază de serviciile menționate în jur de 978 persoane.

Conform calculelor și normativelor în vigoare, către anul 2030, se propune sporirea locurilor în azile pentru bătrâni și persoanele cu handicap pînă la 770 locuri.

Pentru perspectivă în localitățile din raionul Cahul se propune:

- deschiderea "Casei de copii de tip familial";
- dezvoltarea serviciului de îngrijire la domiciliu în vederea acoperirii unui număr mai mare de solicitanți de îngrijire la domiciliu și îmbunătățirea calității serviciilor prestate - în toate localitățile raionului;
- majorarea numărului de cantine sociale în localitățile raionului;
- crearea serviciilor pentru bătrâni.

Pentru antrenarea sănătății se prestează **servicii de reabilitare balneo-sanatorială**, care oferă îngrijire intensivă pe termen scurt în centrele republicane pentru reabilitarea pensionarilor și persoanelor cu dizabilități. Centrele Republicane de Recuperare a Invalizilor și Pensionarilor (CRRIP) "Speranța" or. Vadul lui Vodă și „Victoria” din or. Sergheevca, reg. Odesa, Ucraina aflat în subordinea Ministerului Muncii Protecției Sociale și Familiei, fiecare având o capacitate de 260 paturi. Aceste servicii sunt acordate în formă de facilități pentru persoanele sus menționate, în dependență de categorie cu reducere la 100% sau 0% din costul biletului de reabilitare, anual beneficiază de servicii circa 250 pensionari.

De către DASPF se efectuează depistarea și luarea la evidență a tuturor invalizilor și participanților de război, precum și a bolnavilor cu afecțiuni și maladii ale aparatului locomotor, care necesită consultare, tratament și reabilitare psiho-terapeutică pentru acordarea de articole protetice, mijloace de locomoție nemecanizate și alte articole conform Regulamentului cu privire la modul de asigurare a unor categorii de cetățeni cu mijloace ajutătoare tehnice, aprobat prin HG RM nr.567 din 26 iulie 2011, perfectează actele cu expedierea lor către Centrul Republican Experimental Protezare, Ortopedie și Reabilitare pentru livrarea mijloacelor de locomoție nemecanizată și articolelor protetico-ortopedice.

Tabelul nr.21. Repartizarea articolelor protetico-ortopedice și mijloacelor de locomoție în perioada anilor 2011-2015 , unități

Articole protetico-ortopedice	2011	2012	2013	2014	2015
Încălțăminte specială	410	339	374	361	396
Încălțăminte protez	28	43	45	55	48
Încălțăminte ortopedică	590	639	639	757	728
Bandaje	42	35	43	45	54
Corsete	37	33	32	50	51
Tutore	1	1	2	3	4
Cîrje (perechi)	2	10	25	14	20
Cărucioare	86	47	30	89	39
Premergătoare	15	25	20	25	18
Scaun –viceu	4	4	6	8	8
Proteze membrelor inferioare (asigurați cu proteze)	22	17	7	13	11

Un serviciu comunitar solicitat este acordarea **ajutorului material** în baza Hotărîrii Guvernului nr.1083 din 26.10.2000 „Cu privire la ajutorul material“.

Acest ajutor se acordă o singură dată în an, de către Fondul republican de susținere socială a populației, în scopul atenuării situației materiale dificile a persoanelor socialmente vulnerabile, afectate de sărăcie sau aflate în condiții deosebit de dificile pe motiv de boală, în urma unor situații excepționale și este orientat spre satisfacerea nevoilor celor mai nevoiașe pături sociale, în baza anchetei sociale perfectate de către colaboratorii Direcției asistență socială și protecția familiei în rezultatul evaluării condițiilor de trai a acestora.

Tabelul nr.22. Repartizarea ajutorului material persoanelor social-vulnerabile în perioada anilor 2011-2012

Nr. d/o	Categoriza	2011	2012	2013	2014	2015
		Nr.benef./ suma, mii lei	Nr.benef./ suma, mii lei	Nr.benef./ suma, mii lei	Nr.benef./ suma, mii lei	Nr.benef./ suma, mii lei
1	Invalizi gradul – I	353/281,5	914/358,4	964/438,7	644/347,3	590/345,1
2	Invalizi gradul – II	787/496,7	3136/759,8	1737/784,9	1606/791,2	1277/790,0
3	Invalizi gradul – III	230/134,3	157/106,5	169/117,0	141/95,1	174/138,0
4	Pensionari solitari	50/25,2	28/8,8	22/12,6	12/8,2	44/34,7
5	Pensionari în etate (75-99 ani)	472/256,6	830/327,5	816/442,3	945/519,3	641/650,1
6	Pensionari în etate (de la 100 ani)			6/21,6	2/5,8	2/9,0
7	Alți pensionari	730/410,0	981/471,2	995/543,6	791/498,2	943/679,5
8	Neîncadrați în muncă din motiv de boală	23/16,2	15/11,5	8/5,7	18/13,3	10/8,1
9	Persoane care nu au surse de existență	3/1,4	3/4,0	2/1,0	5/3,2	3/2,8
10	Familii cu patru și mai mulți copii	24/27,2	278/119,7	505/157,0	340/158,5	391/164,9
11	Familii cu copii invalizi sub 16 ani	137/98,9	582/178,7	779/265,4	371/170,4	381/181,7
12	Familii cu un singur părinte	52/34,7	359/103,2	678/159,5	538/218,7	564/210,4
13	Familii cu tutelă asupra copiilor orfani	2/0,7	41/11,7	107/43,1	70/42,1	78/39,0
14	Alte familii cu venituri mici	224/133,5	637/270,5	1677/496,3	1537/629,8	1409/635,0
15	Șomeri	147/78,1	56/32,9	37/21,0	14/7,7	51/33,8
16	Persoane cu merite deosebite față de stat			1/0,3		279/85,1
17	Alte persoane cu venituri mici	7/5,3	17/9,9	20/8,3	21/12,6	16/10,5

Serviciul social „Asistență personală” a fost creat prin Decizia Consiliului Raional Cahul nr. 06/14-III din 27 septembrie 2013. Întru executarea deciziei menționate pe parcursul anului 2014 au fost angajate 30 asistenți personali, pentru 30 de beneficiari și în anul 2015 au mai fost angajați încă 30 asistenți personali pentru 30 de beneficiari, în total au fost angajați 60 de asistenți personali pentru 60 de beneficiari.

Centrul Maternal Cahul are scopul: prevenirea abandonului copilului prin oferirea unui mediu de suport cuplului mamă - copil aflat în dificultate, dezvoltarea abilităților parentale ale mamei și relațiilor cu familia extinsă în vederea reintegrării în mediul socio-familial al acesteia.

Pe parcursul anilor 2011-2015 de către serviciile Centrului au beneficiat:

Beneficiari	2011	2012	2013	2014	2015
Mame	17	26	24	29	28
Copii	19	40	42	41	36
Tinere	0	3	1	0	0

Centrul Maternal oferă un spectru larg de servicii în care scopul de baza este menținerea și pastrarea copilului în familie. În fiecare an numarul de beneficiari este în creștere, iar calitatea serviciilor sporită.

Așteptări/propuneri:

- Colaborare restrânsă cu organele de drept în solutionarea cazurilor ce țin de violența în familie.
- Colaborare cu instituțiile medicale pentru îmbunătățirea calității serviciilor ce țin de investigații categoriilor de persoane social-vulnerabile.
- Sensibilizarea populației pentru susținerea și integrarea benefică a cuplurilor mama-copil în societate.

Centrul de Asistenta Sociala de Zi pentru Copii este in subordinea Direcției Asistentei Sociale si Protecției a Familiei și oferă un sir de servicii . Unul din aceste servicii este Serviciul de zi pentru copii cu dizabilități fizice și mintale . Serviciul de zi este un serviciu de orientare socială și un mijloc de soluționare a unor probleme a copiilor cu dizabilități, care are ca scop modificarea atitudinii generale față de această problemă, stimularea psihoemoțională, acordarea serviciilor sociale și educaționale pentru copii și părinții acestora. Pe perioada anilor 2011- 2015 au facilitat de activități specializate din cadrul Serviciul de Zi pentru copii cu dizabilități următorii beneficiari :

Nr d/o	Beneficiarii	ANII				
		2011	2012	2013	2014	2015
1	Copii cu dizabilități fizice și mintale	35	35	35	35	35
2	Copii din comunitate ce au beneficiat de servicii specializate (kinetoterapie, logopedie)	61	64	85	104	113

Pentru o perspectivă de 5 ani a fost formulată o viziune de viitor a situației din **domeniul protecției copilului și familiei** din raionul Cahul, având următoarele particularități:

La nivel de beneficiari

- Familii consolidate și integrate social care să asigure un mediu favorabil pentru dezvoltarea și creșterea copiilor în siguranță;
- Copii protejați de violență, neglijare, exploatare - acasă, în familie, la școală și în comunitate și integrați social;
- Comunități participative mobilizate în cadrul diverselor programe comunitare privind susținerea familiei;
- Micșorarea numărului de beneficiari;
- 99 % din copiii separați de părinții trăiesc în medii apropiate familiilor.

La nivel de servicii

- Servicii sociale și programe de prevenire a situațiilor de risc la nivel de comunitate, axate pe acțiuni de intervenție timpurie, pentru prevenirea separării nejustificate a copilului de familie;
- Prioritizarea serviciilor sociale de tip familial în cazul în care separarea este inevitabilă;
- Garanția unor servicii sociale performante, de calitate, bine organizate care ar satisface toate necesitățile copilului (educație, sănătate, protecție);
- Colaborarea intersectorială funcțională în identificarea, evaluarea, referirea, asistența și monitorizarea copiilor în situație de risc;
- Promovarea parteneriatelor serviciilor publice și private;
- Sistem de evidență computerizat a copiilor în situație de risc, copiilor separați de părinți și serviciile destinate acestora;
- Standarde, regulamente de funcționare și instrucțiuni (ghiduri) pentru prestarea serviciilor sociale;

- Asigurarea finanțării durabile a serviciilor sociale

La nivel de resurse umane

- Secția Protecția Copilului și Familiei subdiviziune a Direcției Asistență Socială și Protecție a Familiei, bine organizată și funcțională;
- Resurse umane calificate cu abilitățile necesare în domeniul protecției copilului și familiei;
- Atitudine non-discriminatorie, fără stereotipuri și stigmatizări față de familii și copii în situație de risc;
- Disponibilitate și receptivitate față de problemele familiilor și copiilor în situație de dificultate, asigurând șanse egale tuturor;
- Formarea continuă a personalului implicat în prestarea serviciilor primare și specializate, inclusiv specialiștii din cadrul Secției Protecția Copilului și Familiei subdiviziune a Direcției Asistență Socială și Protecție a Familiei;
- Respectarea și asigurarea standardelor profesionale;
- Inițierea gradelor de calificare și salarizarea în funcție de acestea pentru stimularea profesională.

Pentru a ajunge la realizarea viziunii de viitor stabilite, a fost efectuată analiza SWOT a funcționării sistemului social a raionului Cahul. Această analiză are scopul de a evalua potențialul și resursele existente și respectiv necesitățile de eficientizare și dezvoltare pentru a realiza schimbările dorite în viitor.

Analiza SWOT

PUNCTE FORTE	PUNCTE SLABE
<ul style="list-style-type: none"> •Spectru larg de servicii existente în domeniul protecției copilului; •Resurse umane calificate; •Acoperire financiară prestațiilor și serviciilor asigurată de APL II; •Suport, susținere din partea autorităților raionale privind implementarea și extinderea serviciilor de protecție a copilului; •Conlucrarea intersectorială inițiată la nivel de structuri în domeniul protecției copilului; •Existența ONG-urilor active, specializate în domeniul social, inclusiv în domeniul protecției copilului și familiei; •Experiențe pozitive în implementarea politicilor și serviciilor sociale ; •Societate civilă deschisă spre colaborare. 	<ul style="list-style-type: none"> •Lipsa secției protecția copilului și familiei subdiviziune a DASPF; •Servicii sociale specializate insuficiente pentru copii rămași fără protecția părintească cu dizabilități fizice și mintale; •Lipsa unui sistem de evidență computerizat a copiilor în situație de risc, copiilor separați de părinți; •Lipsa unui specialist în protecția drepturilor copilului angajat în cadrul primăriei; •Lipsa unei pagini web privind diseminarea informației despre serviciile social și rezultatele obținute; •Lipsa programelor și serviciilor la nivel de comunitate pentru consolidarea capacităților parentale; •Baza materială insuficientă și condiții de muncă neadecvate la nivel comunitar; •Prestațiile sociale acordate copiilor rămași fără protecția părintească nu satisfac necesitățile de întreținerea a copilului în serviciile tip familial; •Fluctuația cadrelor în Serviciul asistență

	socială comunitară; ●Nivelul de salarizare foarte scăzut.
OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
<ul style="list-style-type: none"> ●Cadrul legal existent favorabil; ●Realizarea reformelor structurale; ●Colaborare cu ONG-uri care oferă formare și suport pentru crearea noilor servicii.(Parteneriate PFC, Terre des Hommes, Amici dei Bambini, Centrul „Contact„Ograda noastră”; ●Oferte de formare profesională diversificate; ●Schimb de experiență la nivel național și internațional. 	<ul style="list-style-type: none"> ●Funcționarea imperfectă a legislației în domeniu; ●Imposibilitatea obținerii resurselor financiare de la bugetul de stat pentru preluarea serviciilor și dezvoltarea acestora; ●Lipsa locurilor de muncă și salarii mici; ●Creșterea numărului de copii în situație de risc în rezultatul migrației părinților; ●Dependența de prestații sociale; ●Criză economică; ●Instabilitate politică.

În continuare sunt prezentate principalele direcții de dezvoltare ce vor fi aplicate pentru:

Menținerea și fortificarea punctelor forte:

- Adaptarea și ajustarea serviciilor sociale la noile necesități legate de transformările demografice și sociale;
- Consultarea tuturor schimbărilor în domeniu cu autoritățile raionale;
- Centrarea tuturor serviciilor destinate copiilor prin prisma acțiunilor de intervenție timpurie;
- Instruirea continuă,elaborarea mecanismului de evaluare și stimulare a resurselor umane;
- Colaborare activă cu variate instituții și ONG-uri în domeniul protecției copilului;
- Informarea comunității și promovarea serviciilor existente .

Minimizarea punctelor slabe:

- Modificarea organigramei Direcției (Direcției Generale) Asistență Socială și Protecție a Familiei privind crearea Secției (Direcției) Protecția Copilului;
- Modificarea regulamentelor de funcționare a serviciilor specializate privind incluziunea copiilor cu nevoi speciale;
- Elaborarea și actualizarea unui sistem de evidență computerizat a beneficiarilor;
- Responsabilizare și implicarea părinților în implementarea planului individualizat de asistență;
- Implicarea resurselor disponibile din comunitate în vederea eficientizării procesului de identificare și solutionare a problemelor cu care se confruntă populația la nivel de comunitate;
- Mediatizarea serviciilor prin crearea paginii web, mass-media, organizarea campaniilor de informare;
- Motivarea resurselor umane, instruirea continuă a specialiștilor;
- Dezvoltarea abilităților de atragere de fonduri.

Valorificarea oportunităților:

- Revizuirea ,statelor de personal,regulamentelor și instrucțiunilor de activitate;
- Crearea și dezvoltarea parteneriatelor;
- Dezvoltarea capacității de atragere a fondurilor;
- Promovarea și preluarea modelelor pozitive, transparența activităților.

Evitarea amenințărilor:

- Dezvoltarea cooperării în scopul consolidării parteneriatului servicii familii, comunitate;
- Acordarea prestațiilor sociale cu un anumit grad de responsabilitate a familiei;
- Informarea și sensibilizarea familiilor și copiilor pentru a preveni situațiile de risc;
- Atragerea resurselor financiare din diverse surse;
- Prezentarea argumentă către autoritățile raionale și centrale a necesităților finanțării serviciilor.

Ținând cont de situația actuală, pentru următorii 5 ani (2016 - 2020) vor fi abordate următoarele priorități de dezvoltare:

- Crearea, extinderea și adaptarea serviciilor sociale la necesitățile familiilor cu copiii în situație de risc și copiilor separați de părinți.
- Sporirea capacităților de absorbție și gestionare eficientă a resurselor financiare disponibile și de atragere a fondurilor (donatori, comunitate etc.).
- Dezvoltarea resurselor umane în domeniul protecției copilului.
- Fortificarea colaborării și parteneriatelor cu variați actori în domeniu.

5.1.2. Asistența medicală

Compartimentul dat este considerat unul din elementele principale din activitatea locuitorilor și securității umane a țării. Nivelul bunăstării individuale și gradul de dezvoltare umană a raionului depinde în mod direct de starea sănătății populației.

Acordarea asistenței medicale populației raionului Cahul este realizată prin intermediul unei rețele vaste de instituții medico-sanitare publice și private, amplasate pe întreg teritoriul raionului. Resursele sistemului sănătății din raionul Cahul la începutul anului 2016 a fost constituit din următoarele instituții medico-sanitare și farmaceutice:

№	Denumire	nr.	Statut
1	Centrul de Sănătate Publică Raional Cahul	1	*IMSP
2	Spitalul Raional Cahul cu 320 de paturi.	1	*IMSP
3	Stația Zonală Asistența Medicală Urgentă Sud	1	*IMSP
4	SMURD ***	1	
5	Centre de Sănătate	10	*IMSP
6	Centre de Sănătate	3	private
7	Oficii ale medicului de familie	30	Inst medicală
8	Stomatologie "Cavoris Med"	1	**İM
9	Stomatologie	27	private
10	Centrul sanatații femeii „Virginia”	1	**İM
11	Laboratoare	3	private
12	Farmacii	33	private
13	Sanatoriul „NUFĂRUL ALB”	1	privat
14	Alte Centre/Cabinete de specialitate	10	private

* IMSP – Instituția Medico Sanitară Publică

** İM – Întreprinderea Municipală

*** SMURD - Serviciului Mobil de Urgență, Reanimare și Descarcerare.

Unitățile medicale din raionului Cahul sunt concentrate preponderent în orașul Cahul.

ASISTENȚA MEDICALĂ PRIMARĂ

Obiectele de ocrotire a sănătății ocupă o poziție prioritară în infrastructura socială.

Serviciul ambulatoro-medical este reprezentat prin Centru de Sănătate or.Cahul, 30 oficii a medicilor de familie, 12 centre de sănătate, 8 oficii de sănătate. Capacitatea totală a instituțiilor de

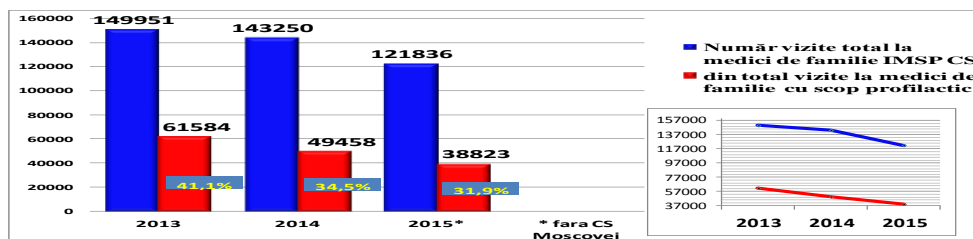
ambulator pe teritoriul raionului constituie 1,2 mii vizite/schimb, sau 9 vizite/schimb la 1000 locuitori, inclusiv în or. Cahul 397 vizite / schimb, sau 10 vizite / schimb la 1000 locuitori, în localitățile rurale 756 vizite / schimb, sau 9 vizite / schimb la 1000 locuitori.

I. Baza tehnico-materială a IMSP CS Cahul

IMSP CS Cahul, acordă asistență medicală primară populației raionului Cahul cu un număr de 37161 locuitori, prin intermediul a unei secții medicină de familie din sectorul urban, 1- Centru de Sanatate s.Lebedenco cu 2 Oficii ale Medicului de Familie din sectorul rural- s.Ursoaia și s.Pelinei, și 2 Oficii a medicilor de familie din s.Roșu și s. Cotihana.

Un indicator de bază în activitatea medicilor de familie este numărul de vizite efectuate de medicul de familie.

Dinamica activității medicilor de familie pe IMSP CS Cahul

Dinamica vizitelor efectuate de medicul de familie la un locuitor din teritoriul deservit în anul 2015 a scăzut comparativ cu anul 2014 și e de accentuat că scad în deosebi vizitele cu scop profilactic ceea ce contravine cu paradigma AMP. Unica lămurire este faptul, constatat și de OMS ca o mare parte din populația RM este afectată de multe maladii nontransmisibile și deja cronice.

Numărul de vizite efectuate de un locuitor la medicul de familie din CS Cahul, ramine constantă pe parcursul a ultimilor trei ani, comparativ și cu media pe raioane și pe republică este cu 0,2-0,3 vizite mai mic.

Îmbunătățirea acestui indicator a avut ca bază creșterea accesibilității populației la servicii medicale la nivel primar, atât a persoanelor asigurate cât și celor neasigurate, cât și programarea corectă a pacientului cu necesități primordiale de intervenții medicale mai ample. Accentul major în activitatea medicului de familie este pus pe efectuarea vizitelor profilactice a populației practic sănătoase, aflate pe teritoriul deservit, care va avea pe viitor un impact pozitiv pentru sănătatea populației în teritoriul deservit de către medicul de familie.

Prevalența și incidența generală, în CS Cahul are un caracter ondulator rămânând puțin mai joase ca media pe raioane și pe Ministerul Sănătății, dar mai mare ca pe raionul Cahul. O ascensiune ordinară a prevalenței și incidenței generale se face observată pe perioada de activitate a medicilor de familie în anul 2015.

Aceste cifre depind nu doar de starea sănătății a populației, de accesul la prestatorul de servicii medicale, de performanțele personalului medical dar în mare măsură depind de înregistrarea oportună și deplină a cazului de morbiditate. În structura prevalenței, în CS Cahul, primul loc îl ocupa maladiile sistemului respirator (1372,7 la 10 mii populație), pe locul doi sau situat maladiile aparatului cardiovascular (1345,7), pe locul trei sunt maladiile aparatului digestiv (656,6), pe locul patru s-a situat tumorile (314,2), pe locul cinci traumele (83,2).

Una din activitățile de bază ale medicinei primare este examinarea profilactică a populației. Controlului profilactic al populației atât din sectorul urban cât și din cel rural este sub nivelul necesar întărit prin dispozițiile în vigoare.

Medicul de familie și echipa sa întâmpină greutăți în mobilizarea contingentului supus investigației profilactice datorită responsabilității scăzute a cetățenilor față de propria sănătate, gradul de migrație.

Pentru redresarea situației în anul 2015 s-au creat echipe mixte de specialiști pentru examinarea profilactică a copiilor din instituțiile școlare și preșcolare, s-au convocat întruniri de comun cu CSP Cahul, și cu asistenții medicali din sistemul de învățământ.

Instituțiile medicale de tip ambulator, reieșind din normativul 24 vizite/schimb la 1000 locuitori în localitățile urbane pentru perioada de proiect capacitatea instituțiilor medicale va spori până la 1,4 mii vizite/schimb, respectiv, pentru localitățile urbane este necesară sporirea capacității obiectivelor până la 1,0 mii vizite/schimb, pentru localitățile rurale 0,4 vizite /schimb. Concomitent, obiectivele existente în localitățile rurale necesită reconstrucție, modernizare, dotare edilitară în conformitate cu exigențele în vigoare.

Asistența medicală de urgență este asigurată de Stația zonală de Asistență Medicală de Urgență Sud dislocată în orașul Cahul și Punctele de Asistență Medicală de Urgență care se află în comunele Gavanoasa, Bucuria, Colibași, Slobozia Mare și Zîrnești.

Conlucrarea IMSP CS Cahul cu serviciile specializat de ambulator, spitalicesc și AMU Sud, Centrul de Sanatate Publica, APL, a contribuit la rezolvarea multor probleme aparute în activitatea cotidiană a AMP. Au fost petrecute ședințe în cadrul primăriilor, consilii medicale comune, conferințe clinico-anatomice cu participarea medicilor implicați în problema, volante comune cu soluționarea problemelor strinșente și cotidiene cu luarea de măsuri concrete untru soluționarea lor. Sau efectuat multiple evaluări, privind respectarea regimului sanitaro-epidemic în subdiviziuni și a calitatii actului medical.

Asistența Medicală Spitalicească și Specializată de ambulator

Asistența Medicală Spitalicească și Specializată de ambulator este acordată de către IMSP Spitalul Raional Cahul, care este amplasat în orașul Cahul.

Spitalul Raional Cahul este cea mai reprezentativă instituție medicală din raion, având o capacitate de 320 de paturi, asigurând asistență medicală de specialitate în Departamentul de Medicină Urgentă, Secție Reanimare și Terapie intensivă (10 paturi), Secție de Hemodializă (5 aparate), Centrul Perinatal de nivelul II (cu 40 de paturi, secție de reanimare, terapie intensivă și îngrijire a noi născuților și prematurilor - 4 locuri și secție consultativă proprie), 8 secții spitalicești (chirurgie aseptică – 50 de paturi, chirurgie septică – 30 de paturi, traumatologie – 30 de paturi, terapie – 30 de paturi, cardiologie – 40 de paturi, neurologie – 30 de paturi, pediatrie – 30 de paturi, îngrijiri cronice – 40 de paturi, boli infecțioase – 20 de paturi), pentru o populație arondată de 124.601 locuitori raionului Cahul, cât și peste 30% din raioanele limitrofe (Vulcanеști, Taraclia, Cantemir).

În componența secțiilor sunt compartimente unde se asigură asistență în specialități medicale specifice, respectiv: neurochirurgie, chirurgie endoscopică, chirurgie pediatrică, ORL și oftalmologie.

Total în IMSP Spitalul Raional Cahul activează: medici – 93, personal medical mediu – 265, personal medical inferior – 148, alt personal – 66. Din numărul total de personal medical cea mai mare parte posedă categoria de calificare superioară. Asigurarea cu cadre medicale la 01.01.2016 a constituit: medici – 83,9%, personal medical mediu – 85,3%.

Furnizarea serviciilor medicale se asigură în regim continuu, în acest sens fiind organizate 7 linii de gardă a medicilor (urgentist-maturi, urgentist-copii, anesteziolog-reanimatolog, chirurg, traumatolog, obstetrician-ginecolog, neonatolog), plus liniile de gardă a personalului medical mediu în toate secțiile cu paturi.

Platoul tehnic al spitalului este asigurat de farmacie cu circuit închis, Laboratorul Clinic Diagnostic (planic și de urgență), Secție de imagistică și diagnostic funcțional, Secție anatomie patologică, cât și cabinetul de transfuzii, serviciul de sterilizare, 2 blocuri de operație.

Departamentul de Medicină Urgentă este structurată din punct de vedere funcțional și dotată conform normativelor în vigoare.

Spitalul are în structura organizatorică secție de A.T.I., de 10 de paturi, care are o dotare adecvată cerințelor actuale.

În cadrul Spitalului funcționează și Asistența Medicală Specializată de Ambulator: secție consultativă, serviciile dermatovenerologic și fiziopulmonologic, care include 27 de specialități și subspecialități, active zilnic, cu un program de 7 ore, începând de la ora 08.00 până la ora 15.30.

Principalele probleme

Problemele sistemului medical din rionul Cahul pot fi reduse la cinci aspecte principale:

1. Infrastructura depășită moral și fizic și lipsa dotărilor specifice necesare funcționării în parametri optimi. Secțiile spitalului sunt amplasate în edificii cu o vechime de 30 ani și mai mult. Rețelele termice, de aprovizionare cu apă și canalizare sunt uzate la 100% și dispozitivele medicale sunt uzate fizic și depășite moral. Lipsește un program de dotare a Spitalului cu echipament medical modern (Tomograf Computerizat, Rezonanța Nucleară Magnetică, instalații de sterilizare și autoclavare, dispozitive medicale de laborator și imagistică, etc.). Toate acestea duc și la pierderi financiare enorme.
2. Migrarea specialiștilor pe fondul unei politici salariale necorelate cu responsabilitățile, statutul și necesitățile personalului medico-sanitar. Practic lipsesc medicii infecționist, urgentist, edoscopist și ultrasonografist. Avem nevoie de medici în pediatrie, reanimatologie-anesteziologie, neurologie, farmacie și terapie. Nivelul mic de salarizare și lipsa locurilor de trai nu permite recrutarea tinerilor specialiști.
3. Existența zonelor din mediul rural neacoperite cu servicii medicale permanente.
4. Sunt deficiențe în colaborarea intersectorială: dintre instituțiile medicale raionale, dintre instituțiile medicale raionale și din domeniul social (Asistența Socială, APL, ONG, etc.). Lipsesc procedurile eficiente de acoperire a cheltuielilor suportate de Spital pentru tratamentul persoanelor neasigurate, care nu achită serviciile prestate. Nu sunt mecanisme de externare a pacienților social vulnerabili, care nu necesită tratament spitalicesc, dar au nevoie de îngrijiri sociale.
5. Spitalul de iure este raional, dar de facto acordă unele servicii medicale ca Spital Regional: DMU (finanțat ca secția de internare simplă), Hemodializa, Urgențele pediatrice, Centrul Perinatologic de nivelul II, Cabinet antiretrovilar), ce necesită susținerea financiară în dezvoltarea bazei tehnico-materiale și Ministerul Sănătății.

Numitorul comun al acestor categorii mari de probleme este lipsa resurselor financiare, pe care sistemul medical o resimte din plin.

Specialiștii din aria medico-sanitară optează pentru centrele medicale mai dezvoltate din țară, dacă este posibil, din cauza condițiilor precare de muncă din sistemul medical, condițiilor de salarizare și altor aspecte conexe, printre care cel mai invocat motiv este lipsa locuințelor pentru tinerii specialiști. În acest fel, se raportează existența specialităților medicale neacoperite de personal specializat sau care au deficit de personal.

Dotarea necorespunzătoare din punct de vedere tehnic este o problemă reală și stringentă pentru unitățile medico-sanitare din raion. Lipsurile privesc întregul spectru de dotări, de la materiale consumabile până la echipamente medicale complexe. Spre exemplu, Spitalul Raional Cahul nu are în prezent componentă RMN și nici computer tomograf.

Analiza SWOT

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
<ul style="list-style-type: none"> • În Strategie de Dezvoltare a Sistemului de sănătate în RM Spitalul Raional Cahul este nominalizat ca Spital Regional; • Spitalul este elementul de bază în sistemul de sănătate raională și chiar regională; • Spitalul este principalul angajator al personalului medical calificat; • Spitalul este un important actor economic al raionului; • Înființarea a serviciilor de intervenție în caz de urgență a echipei SMURD; • Existența Departamentului de Medicină Urgentă în cadrul IMSP Spitalul Raional Cahul. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Condițiile de spitalizare sub minimul decent, datorită stării infrastructurii și subfinanțării cronice a sistemului (saloane supraaglomerate, igienă nesatisfăcătoare, lipsa medicamentelor și altor articole medicale, hrana necorespunzătoare a bolnavilor); ▪ Dotarea necorespunzătoare a unităților medical-sanitare din punct de vedere tehnic; ▪ Existența în mediul rural a zonelor neacoperite cu medici de familie și farmacii; ▪ Servicii de urgență slab dezvoltate și dotate; ▪ Existența specialităților medicale neacoperite de personal specializat sau cu un deficit de personal; ▪ Lipsa de locuințe de serviciu pentru medicii specialiști; ▪ Existența unei presiuni din partea segmentelor sociale asupra serviciului spitalicesc; ▪ Număr mic de structuri de asistență medico-socială la nivel raional; ▪ Infrastructura fizică insuficient dezvoltată, dotare insuficientă cu echipament; ▪ Insuficiența cadrelor medicale (medici: pediatri, urgențiști, anesteziologi-reanimatologi, infecționiști, neurologi, endoscopiști și alți); ▪ Sistem informațional integrat parțial; ▪ Incidența mare a bolilor cronice non-transmisibile și insuficiența componentului de prevenire a acestora; ▪ Colaborare intersectorială insuficientă; ▪ Sensibilizare insuficientă a populației privind problemele de sănătate.
OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Activitate în cadrul asigurării obligatorii de sănătate; ▪ Sporirea accesului la servicii medicale de calitate; ▪ Posibilitatea conlucrării cu agenții economici din teritoriu, cu organizații internaționale în scopul sporirii accesibilității populației la serviciile medicale; ▪ Integrare în UE prin creșterea competențelor, a calității actului medical și a posibilităților de 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Sporirea fenomenului migratoriu în rândul personalului medico-sanitar spre statele Uniunii Europene; ▪ Politica de salarizare în domeniul sănătății slab motivantă pentru specialiști; ▪ Efectele negative ale accentuării fenomenului de îmbătrânire și îmbolnăvire a populației; ▪ Nerezolvarea problemelor de

<p>dezvoltare;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Existența proiectelor de finanțare pentru reabilitarea modernizarea și dotarea structurilor sanitare și medico-sociale; ▪ Existența programelor naționale profilactice ce pot oferi la nivel raional posibilitatea alocării resurselor financiare; ▪ Existența fondurilor europene și a proiectelor aflate în diverse faze, ce pot oferi atragerea investițiilor; 	<p>infrastructură și de dotare ale tuturor unităților medico-sanitare;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Lipsa susținerii rețelei de asistență comunitară a căror eficiență este recunoscută la nivel local; ▪ Finanțarea insuficientă; ▪ Motivare modestă a lucrătorilor medicali; ▪ Riscul majorării și severității bolilor transmisibile și non-transmisibile, care împreună determină grave pierderi morale, sociale și economice.
--	---

1. Obiectivele.

- 1.1. Îmbunătățirea serviciilor medicale spitalicești și specializate de ambulator
- 1.2. Dezvoltarea serviciilor medicale primare în mediul rural
- 1.3. Prevenirea apariției bolilor frecvente prin

2. Impactul și rezultatele așteptate

- Spitalul Raional (Regional) Cahul reabilitat, modernizat și dotat cu echipamente, aparatură și mobilier
- 4 Centrele de Sănătate Rurale reabilite, modernizate și dotate cu echipamente, aparatură și mobilier
- 20 de cadre medicale beneficiare ale programelor de perfecționare continuă
- 20 de cadre medicale beneficiare ale programelor de asigurare cu locuință
- Creșterea cu 10% a numărului medicilor din mediul rural
- Reducerea cu 5% a incidenței bolilor frecvente
- Creșterea duratei medii a vieții
- Creșterea accesului populației la serviciile medicale performante și calitative

Capitolul VI

Educație/ Învățământ

Domeniu de excepțională importanță în formarea tinerelor generații, domeniul educației și al învățământului a cunoscut o dinamică deosebită la nivelul raionului Cahul deopotrivă în mediul urban cât și în cel rural.

Sistemul de învățământ din raionul Cahul este structurat pe următoarele trepte de școlaritate:

- învățământul preșcolar;
- învățământul școlar – școli primare, gimnazii, licee,
- instituții extrașcolare;
- învățământului secundar profesional - colegii, școli profesionale;
- învățământ superior.

6.1. Instituții preșcolare

Pe teritoriul raionului activează 50 instituții preșcolare cu capacitatea totală 8,5 mii locuri, inclusiv în mediul urban 2,0 mii locuri, în cel rural 6,5 mii locuri. La 1000 locuitori revin 71 locuri în instituțiile preșcolare, inclusiv în mediul urban 56 locuri la 1000 locuitori, în mediul rural 78 locuri la 1000 locuitori. De facto frecventează 5,7 mii copii ceea ce constituie 67 % din capacitatea totală a instituțiilor, inclusiv 1758 copii sau 88 % din capacitatea instituțiilor în mediul urban și 4,0 mii copii sau 62 % în cel rural.

Cea mai mare frecvență, peste 70% din capacitatea instituțiilor, se înregistrează în or. Cahul, satele - Andrușul de Jos, Badicul Moldovenesc, Colibași, Baurci-Moldoveni, Burlacu, Crihana Veche, Manta, Roșu, Vadul lui Isac.

Programul de bază al instituțiilor preșcolare este de 10, 5 ore.

În timpul anului școlar funcționează:

- ✓ 38 grădinițe – cu program de 10,5 ore
- ✓ 10 grădinițe cu program de activitate de 9 ore.
- ✓ 2 grădinițe – cu program de 12 ore (sezonier grădinița nr. 1,2 s. Colibași)
- ✓ 2 Centre comunitare cu program de activitate de 6/9 ore.

Numărul scriptic al cadrelor didactice pe teritoriul raionului în medie(anii 2013-2016)constituie 517 persoane. La un educator revin în medie pe raion 10 copii.

6.2.Învățământul preuniversitar

Învățământul preuniversitar în raionul Cahul include 51 instituții de învățământ dintre care, 3 școli primare - grădinițe, 1școală primară, 28 gimnazii, 8 gimnazii – grădiniță, 11 licee, 6 instituții extrașcolare,

Instituțiile de învățământ lichidate – nu sunt, reorganizate - 9, din care:

- Gimnaziul „S. Rahmaninov” or. Cahul – în gimnaziu – grădiniță,
- Gimnaziul „I. Vodă” s. Bucuria – în gimnaziu – grădiniță,
- Gimnaziul „M. Lomonosov” s. Lebedenco – în gimnaziu – grădiniță,
- Gimnaziul „B. P. Hasdeu” s. Tătărăști – în gimnaziu – grădiniță,
- Gimnaziul „I. Crețu” s. Găvănoasa – în gimnaziu – grădiniță,
- Gimnaziul „Gr. Vieru” s. Frumușica – în gimnaziu – grădiniță,
- Gimnaziul „S. Esenin” s. Alexanderfeld – în gimnaziu – grădiniță,
- Gimnaziul „I. Vazov” s. Lopățica – în gimnaziu – grădiniță,
- Școala primară ”A. Donici” or. Cahul – în școală primară - grădiniță.

La momentul actual în instituțiile de învățământ din raion își desfășoară activitatea 1084 cadre, din ei: 30 tineri specialiști.

Completarea medie pe clasă la nivel de raion este 19,05 elevi, în comparație cu anul 2015-2016 media constituia 19,25 elevi. Completarea minimă este de 3,5 elevi/clasa în școala primară-grădiniță, s.Iujnoie, de 4,3 elevi/clasa la școala primară - grădiniță, s.Rumeanțev, 8,4 elevi/clasa la gimnaziul - grădiniță „I. Vazov”,s.Lopățica, maximă – la LT „I. Creangă”, or.Cahul – 27,7 elevi/clasa.

Pe trepte de școlaritate situația este următoarea:

Tabelul nr.26. Evoluția efectivului de elevi pe anii de studii 2015/2016- 2016/2017

Anul de studii		2015 - 2016		2016 - 2017	
		Clase	Elevi	Clase	Elevi
Învățământul primar	Total	254	4705	249	4622
	Urban	62	1546	62	1519
	Rural	192	3159	187	3103
Învățământul gimnazial	Total	296	5711	297	5601
	Urban	68	1686	69	1718
	Rural	228	4025	228	3883
Învățământul liceal	Total	57	1268	55	1193
	Urban	34	680	32	719
	Rural	23	588	23	474
Total	-	607	11684	601	11416

Bugetul total al învățământului preuniversitar, incluzând toate componentele acestuia, constituie la momentul actual 137,47 milioane lei, ceea ce raportat la numărul de elevi constituie 11517 lei per elev. Analizând bugetele instituțiilor am constatat următoarele momente:

- în licee media constituie 10200 lei per elev;
- în gimnaziile media constituie 11746 lei per elev;
- în școli primare media constituie 9776 lei per elev;
- în școli primare-grădinițe media constituie 9956 lei per copil. Aceștea înregistrând și cel mai acut deficit bugetar.

Analizând cheltuielile în baza noii formule de finanțare observăm că dezavantajate sînt școlile mici, deoarece din start alocațiile sînt diminuate de coeficientul aplicat. Referitor la creșterea alocațiilor, mărirea lor acoperă majorarea salariilor, iar luînd în calcul introducerea primei pentru cadrele didactice în luna august și ținînd cont de înlocuirile pentru unele funcții ale personalului tehnic iarăși observăm o diminuare a bugetelor pentru cheltuielile operaționale.

Resurse material-tehnice, logistice și informaționale

La capitolul utilizării spațiilor disponibile în instituțiile școlare vom menționa că doar 6% din instituțiile raionului explorează spațiile la maxim, alte 6% (Bucuria, Huluboaia, Lucești) utilizează la minim spațiile din dotare. 88% din instituții duc lipsă de elevi și evident nu utilizează spațiile în

întregime. 30% din instituțiile școlare sînt dotate cu tehnică de calcul performantă, cele mai multe sînt din oraș. 25% din instituțiile raionului au cel puțin o tablă interactivă. Doar 7% și-au procurat mobilier nou. 10 instituții au în posesie autocare pentru transportarea elevilor.

Pentru dezvoltarea multilaterală a copiilor în or. Cahul și s. Zîrnești activează Centre de creație pentru tineret și copii "Miorița" și respectiv "Universul".

Denumirea localității	Denumirea obiectivului	Capacitatea		Angaj. (oam.)	Inclusiv cadre didactice
		După proiect	De facto		
or. Cahul	Centrul de Creație „Miorița”	480	520	33	22
s. Zîrnești	Centrul de Creație „Universul”	100	80	28	26

În corespundere cu normele urbanistice în vigoare numărul de locuri în instituțiile extrașcolare trebuie să constituie 10% din capacitatea totală pentru perspectivă. În or. Cahul capacitatea acestor obiecte este suficientă pentru perspectivă și construcții noi nu se preconizează. Concomitent, în localitățile rurale obiective ale activității extrașcolare lipsesc, ca urmare, pentru perspectivă, conform calculelor sunt necesare 2 mii locuri, inclusiv, pentru perioada pînă în anul 2020 – 1,6 mii locuri.

Probleme în domeniul educației

Sistemul educațional din raionul Cahul se confruntă cu o serie de probleme majore. Astfel, din analiza de mai sus elucidăm cele mai principalele probleme referitoare la acest domeniu. Ele sunt:

- Rețeaua școlară (număr mic de copii în clase, imposibilitatea asigurării normei cadrelor didactice, predarea unor materii școlare de pedagogi nespecialiști, cheltuieli nejustificate pentru întreținerea spațiilor școlare, etc.), impun necesitatea optimizării și restructurării rețelei instituțiilor educaționale din raion;
- Ponderea înaltă a cadrelor cu vîrstă de pensionare ;
- Lipsa mijloacelor financiare pentru a introduce orele de meditații în grupa cu regim semi intern;
- Asigurarea bazei materială a școlilor și inclusiv dotarea cu tehnică de calcul;
- Migrația părinților fapt ce contribuie la neimplicare în educația copiilor.

Analiza factorilor, contextelor și tendințelor în cadrul educațional (analiza SWOT)

Rețeaua școlară	
Puncte tari	Puncte slabe
-Eficientizarea rețelei de instituții prin reorganizare; -Asigurarea serviciilor necesare pentru incluziunea educațională a copiilor cu CES; -Reabilitarea edificiilor școlilor primare, gimnaziilor, liceelor; -Asigurarea transportării elevilor spre /de la școlile de circumscripție;	-Existența în raion a 12 licee teoretice, din ele numai în 10 licee au fost respectate cerințele față de completarea claselor. - Analiza demografică demonstrează că în următorii 5 ani în raion vor activa 7 licee din 12. -Disponibilizarea cadrelor didactice în instituțiile pasibile reorganizării și oportunitatea reangajării
Amenințări	Oportunități
- Conservatorismul unor cadre manageriale, didactice, consilieri locali și rezistența acestora la schimbare; - Declinul demografic: prin micșorarea numărului de clase și elevi în unitățile școlare;	-Situția școlilor mici (număr mic de copii în clase, imposibilitatea asigurării normei cadrelor didactice, predarea unor materii școlare de pedagogi nespecialiști, cheltuieli nejustificate pentru întreținerea spațiilor școlare etc. impun

- Discontinuitate și reconsiderarea frecventă a priorităților în cazul unor schimbări din ordin politic.	necesitatea optimizării și restructurării rețelei instituțiilor educaționale din raion. -asigurarea unei educații prescolare, primare și secundare de calitate pentru toți copiii prin dezvoltarea unor școli prietenoase copilului și extinderea practicilor educației inclusive.
Relații cu comunitatea	
Puncte tari	Puncte slabe
-Organizarea de activități extrașcolare și extracurriculare atractive (excursii, vizionări de spectacole, etc), introduce elevii în mediu comunitar și contribuie la socializarea lor; -Buna colaborare între DÎ și coordonatorii de programe educative; -Colaborarea bună cu reprezentanții comunității locale (Consiliul Raional Cahul, Poliție, Biserică); -Parteneriate educaționale cu parteneri externi; -Consilierea individuală și de grup a elevilor și părinților;	-Puține activități desfășurate în școli care să implice participarea părinților; -Slabă implicare a unor cadre didactice; -Absența unei preocupări sistematice privind implicarea părinților în stabilirea obiectivelor generale și a ofertei educaționale; -Insuficienta preocupare a unor cadre didactice pentru realizarea unor proiecte de colaborare europeană; -Slabă implicare în realizarea unor proiecte de finanțare la nivel instituțional.
Amenințări	Oportunități
-Resurse material insuficiente pentru stimularea participării elevilor (diplome, fanioane, cupe, cadouri); -Lipsa motivației cadrelor didactice și a elevilor; -Accentuarea efectelor negative în educația elevilor datorită unei comunicări tot mai dificile cu familia; -Lipsa unor programe de reconversie profesională.	-Disponibilitatea și responsabilitatea unor instituții de a veni în sprijinul școlii (primarie, ONG-uri, biserică, poliție, instituții culturale); -Interesul manifestat de părinți privind educația elevilor și asigurarea unor condiții optime de desfășurare a activității școlare; -Deschiderea spre colaborare a unor școli din diferite țări europene; -Parteneriatul cu școli din diverse țări asigură actului educațional o dimensiune europeană .

6.3. Învățământului secundar profesional se desfășoară prin intermediul celor 2 școli polivalente și Combinatului didactic de producere și reabilitare S.A. ”Mariana”.

6.4.Învățământul universitar este prezentat de Universitatea de Stat din Cahul.

Universitatea de Stat “Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul este o instituție publică, fondată la 7 iunie 1999, având ca scop pregătirea și asigurarea localităților din sudul Republicii Moldova cu cadre de înaltă calificare.

Actuala structura a Universității cuprinde:

- ✓ 3 facultăți – Drept și Administrație Publică; Filologie și Istorie; Economie, Informatică și Matematică.
- ✓ 10 catedre de specialitate și 1 generală (catedra militară)
- ✓ Biblioteca științifică
- ✓ Centrul de Informare și Documentare ONU
- ✓ 9 Laboratoare de specialitate

Subdiviziunile date asigură pregătirea specialiștilor pe 18 specialități la ciclul I de studii superioare de licență și 9 programe de studii superioare de masterat.

Cu toate că are o istorie scurtă, Universitatea “B.P. Hasdeu” a înregistrat rezultate foarte bune atât în domeniul cercetării științifice, cât și în implicarea cadrelor didactice în organizarea și

realizarea activităților extra-curriculare, programelor și proiectelor care au ca scop dezvoltarea domeniului educațional în regiunea de sud a Republicii Moldova.

Instituția dispune de două blocuri spațioase de studii, 3 cămine care asigură studenții cu spațiu locativ, o bibliotecă modernă cu 3 săli de lectură, 4 săli multimedia care oferă studenților și cadrelor didactice posibilitatea să acceseze Internetul și să studieze noile tehnologii informaționale.

Un rol important în îmbunătățirea procesului de învățământ îl au serviciile și centrele din universitate: Centrul Francez de Resurse Școlare și Universitare, Centrul Englez de Resurse, Centrul de Documentare ONU, Centrul Pro-Europa Cahul, Clinica Juridică etc. Aceste centre asigură consultanță în ceea ce privește furnizarea de surse metodice și bibliografice, promovarea valorilor europene prin factorul lingvistic și altele. La moment, la Universitatea “B.P. Hasdeu” studiază 2146 studenți bugetari și cu taxă.

În contextul modernizării sistemului de învățământ superior, Universitatea de Stat “B.P. Hasdeu” depune eforturi pentru implementarea în practică a prevederilor Procesului de la Bologna. Un domeniu prioritar în dezvoltarea Universității de Stat „B.P. Hasdeu” din Cahul sunt relațiile de colaborare pe care le are cu instituțiile din cadrul Euroregiunii „Dunărea de Jos” și în special cu Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați.

Actualmente, Universitatea din Cahul are acorduri și convenții de colaborare cu universități din România, Ucraina, Italia, Franța, Portugalia, Spania și Polonia.

Colegiul de Medicină Cahul. Pe parcursul anilor a devenit una din instituțiile performante în Sudul Republicii Moldova, pregătind asistente medicale de înalt profesionalism. Absolvenții colegiului activează în instituțiile medicale din republică cât și peste hotarele ei – Rusia, Ucraina, România, Belarusia, Turcia, Italia și alte țări. Corpul didactic activează conștient spre modernizarea eficientă a învățământului medical, aplicând cele mai moderne metode didactico-educative.

Colegiul Industrial-Pedagogic din Cahul a fost fondat în anul 1945 (Școala Pedagogică din Cahul) actualmente instituția pregătește cadre în domeniile de contabilitate, informatică, asistența socială, arte, pedagogie. Anual își fac studiile peste o mie de elevi.

Capitolul VII.

DEZVOLTAREA ECONOMICĂ

7.1. Privire de ansamblu

În raionul Cahul își desfășoară activitatea peste 23600 de agenți economici- persoane fizice și juridice: societăți comerciale, întreprinderi municipale și de stat, gospodării țărănești, cooperative etc. Cei mai mulți agenți economici sunt cei din ramura agriculturii (80,5%, preponderent gospodării țărănești), din sfera comercială și a serviciilor (9,8%), a transporturilor și a construcțiilor.

Numărul total de salariați de la nivel local este de 19116 (2014), în descreștere cu circa 1270 față de anul 2011.

Salariul mediu brut lunar este de circa 3473,7lei (2014), cu 16,7% sub media națională.

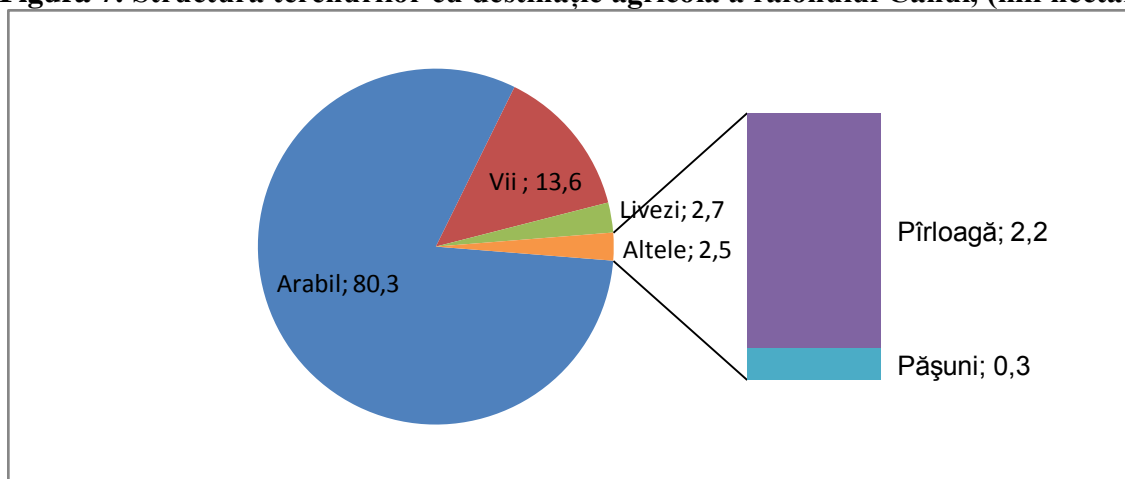
Este de menționat că raionul Cahul se caracterizează prin poziție economico – geografică favorabilă, prin prezența frontierei extinse cu România la vest și cu Ucraina la sud, prin faptul că raionul este traversat de câteva căi de transport de importanță internațională care favorizează stabilirea relațiilor economice în cadrul raionului, cu alte regiuni din republică și cu statele învecinate. Prezența căii ferate, aeroportului Cahul și Portului Internațional Liber Giurgiulești crează premise pentru dezvoltarea economiei raionului pentru perspectivă.

Baza economiei raionului o constituie complexul agroindustrial fiind prezentat prin întreprinderile de prelucrare a materiei prime agricole.

7.2. Agricultură

Agricultura continuă să fie un sector foarte important care joacă un rol vital în dezvoltarea social – economică a raionului. Cu toate că agricultura intensivă a fost totdeauna o parte a dezvoltării istorice a acestui sector, în ultimele decenii ale sec. XX, acest proces a generat degradarea solului, apelor și aerului, precum și a landşaftului și bio - diversității. În perioada de tranziție, agricultura a trecut printr-o perioadă dificilă, care se caracterizează prin destrămarea relațiilor economice, simplificarea tehnologiilor și trecerea la sistemul agricol de subzistență. Sistemul agricol reprezintă un ansamblu de sectoare, tehnologii, mașini și agregate tehnologice, în care solul este folosit ca principală resursă de producție pentru culturile agricole, pomicole, viticole, legumicole, ca și pentru creșterea animalelor. În raionul Cahul suprafața totală a terenurilor cu destinație agricolă reprezintă 99,0 mii hectare .

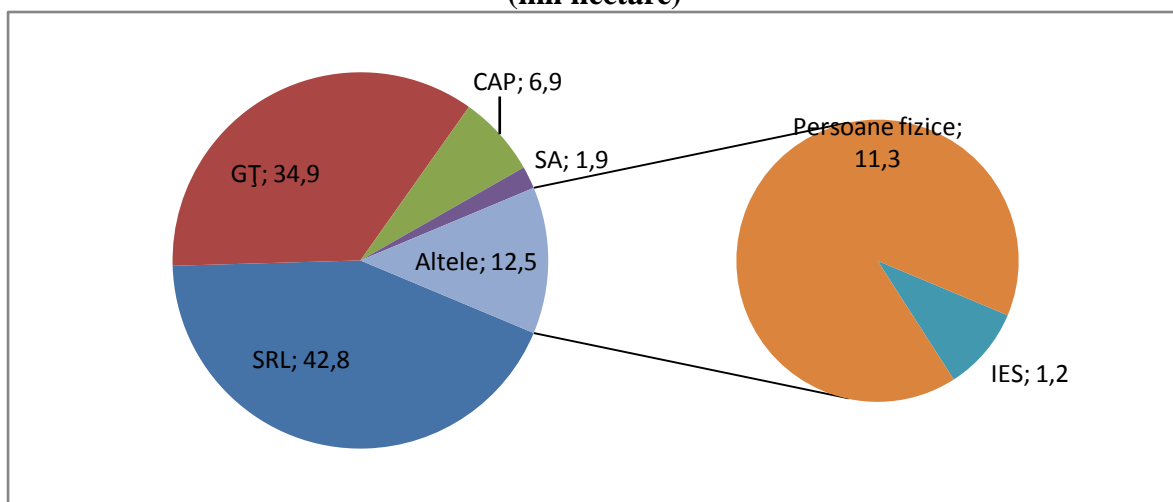
Figura 7. Structura terenurilor cu destinație agricolă a raionului Cahul, (mii hectare)

Ponderea de bază o constituie terenul arabil cu suprafața de 80,3 mii hectare sau 81% din suprafața terenurilor agricole. Suprafața plantațiilor multianuale este de 16,3 mii hectare sau 16,5 %, inclusiv: plantații viticole 13,6 mii ha. Cu părere de rău mai avem peste 2,2 mii hectare de pârloagă. Aceste terenuri în marea majoritate sunt fostele plantații viticole și pomicole degradate în timp, care până în prezent nu au fost defrișate. În viitor aceste terenuri se vor micșora considerabil, dat fiind faptul, că în ultimii ani acest sector se subvenționează (figura 1).

Terenurile agricole sunt gestionate de peste 100 întreprinderi agricole din sectorul asociat și 20,4 mii gospodării țărănești din sectorul individual. La moment în raion își desfășoară activitatea 9 - Cooperative Agricole de Producere cu suprafața de 6,9 mii hectare; 9 - Societăți pe Acțiuni ce dețin – 1,9 mii ha; 79 - Societăți cu Răspundere Limitată care gestionează 42,8 mii hectare; cele 20,4 mii gospodării țărănești au în proprietate 34,9 mii hectare; 3 – Întreprinderi Experimentale de Stat, care gestionează - 1,2 mii hectare; restul 11,3 mii hectare sunt în posesia persoanelor fizice.

Figura 8. Repartizarea terenurilor agricole pe diferite forme organizatorico-juridice (mii hectare)

Reeșind din repartizarea terenurilor agricole între diferite forme organizatorico-juridice circa 47% sunt gestionate de gospodăriile țărănești și persoane fizice, unde peste 90% de terenuri sunt lucrate de gospodăriile cu mărimea mai mică de 5 ha, fapt ce nu oferă prea multe oportunități pentru dezvoltarea unei agriculturi durabile. Fragmentarea excesivă și apariția unor loturi mici de teren, ca urmare a reformei de privatizare, a cauzat o scădere bruscă a productivității agricole, utilizarea tehnologiilor simplificate, bazate pe munca manuală, eșecul de cultivare și rotație a culturilor, degradarea solului și alte efecte negative asupra sectorului agricol și a dus la un impact negativ asupra populației rurale.

Restul 53% din terenurile agricole sunt gestionate de sectorul corporativ. Trăsăturile specifice ale sistemului corporativ sunt:

- concentrarea terenurilor agricole în gospodăriile mari;
- aprofundarea specializării întreprinderii agricole;
- nivelul înalt de folosire a tehnicii performante;
- punerea în aplicare a tehnologiilor noi NO TILL și MINI TILL care aduc o contribuție esențială la dezvoltarea durabilă a agriculturii;
- mecanizarea și utilizarea intensivă a pesticidelor, fertilizanților în procesul de producție;
- creșterea productivității terenurilor prin adoptarea unor tehnologii noi;
- creșterea productivității muncii.

În agricultură este angajată o parte importantă din populația aptă de muncă. În sector predomină munca agricolă nereproductivă și salarii mici. Sectorul agricol este cel mai expus și

vulnerabil față de riscurile naturale și schimbările climatice. Factorul principal ce determină mărimea, calitatea și stabilitatea producției agricole sunt condițiile agro-climaterice ale teritoriului, în special lipsa de umezeală, condiționate în mare măsură de schimbările actuale ale climei. Metodele de cultivare în rândul gospodăriilor țărănești de subzistență și în cadrul gospodăriilor casnice rămân tradiționale, cu un nivel scăzut de mecanizare și cu o productivitate redusă.

Sistemele agricole ineficiente, structurile de piață subdezvoltate, parcelarea extensivă a terenurilor agricole sunt doar unii dintre factorii care determină potențialul insuficient pentru livrarea durabilă de produse agricole primare în cadrul lanțului valoric.

Luând în considerație creșterea complexității și incertitudinii sistemelor agricole de mărimi diferite care concurează între ele, este necesar de a forma o viziune modernă privind dezvoltarea agriculturii în raionul Cahul.

Tabelul nr.28 Evoluția suprafețelor recoltate în anii 2011-2015, mii ha

Nr. d/o	Indicii	Unitatea de măsură	2011	2012	2013	2014	2015
1.	Suprafața recoltată la principalele culturi cerealiere și plante uleioase-total, din care:	mii ha	50,5	48,5	54,8	54,4	63,0
1.1.	grâu	mii ha	13,7	14,4	15,2	16,5	16,9
1.2.	orz	miiha	7,3	7,7	8,2	8,7	7,6
1.3.	porumb	mii ha	15,1	11,6	14,2	13,9	18,5
1.4.	leguminoase pentru boabe	mii ha	1,5	1,4	1,2	1,0	1,4
1.5.	floarea-soarelui	mii ha	12,9	13,4	16,0	14,3	18,6
2.	Producția obținută la principalele culturi cerealiere și plante oleaginoase, din care:						
2.1.	grâu	mii tone	38,1	14,7	47,7	50,6	43,6
2.2.	orz	mii tone	15,1	8,0	16,4	17,9	14,8
2.3.	porumb	mii tone	44,1	5,0	48,4	51,6	42,3
2.4.	leguminoase pentru boabe	mii tone	2,0	1,1	1,6	1,7	1,8
2.5.	floarea-soarelui	mii tone	18,9	10,5	25,3	25,9	27,7
3.	Productivitatea principalele culturi cerealiere și plante uleioase, din care:						
3.1.	grâu	tone/ha	2,78	1,02	3,14	3,07	2,58
3.2.	orz	tone/ha	2,07	1,04	2,0	2,06	1,95
3.3.	porumb	tone/ha	2,92	0,43	3,41	3,71	2,29
3.4.	leguminoase pentru boabe	tone/ha	1,33	0,79	1,33	1,7	1,29
3.5.	floarea-soarelui	tone/ha	1,46	0,78	1,58	1,81	1,49

Utilizarea terenurilor agricole în raion favorizează creșterea producției vegetale. Este evident că principalele culturi cerealiere cultivate de producătorii agricoli sunt: – grâul, orzul porumbul și leguminoasele pentru boabe, din culturile tehnice: – floarea soarelui și rapița, care dețin circa 80% din suprafețele însămânțate. În ultimii ani se observă o creștere a suprafeței principalelor culturi cerealiere. Motivele de concentrare asupra producției de cereale includ mecanizarea pe scară largă, cerințe de capital relativ reduse, intensitatea muncii limitată, piața de desfacere a produselor indicate – terminalul Giurgiulești și oportunități de profit, precum și necesitatea limitată de irigare – toate acestea arată că întreprinderile agricole mari reprezintă forma dominantă de organizare. Anual în raion se obțin circa 100 – 120 mii tone de cereale, inclusiv 48-50 mii tone de grâu, 48 – 50 mii tone porumb, 14 – 16 mii tone leguminoase pentru boabe, 24 – 25 mii tone floarea soarelui, 5 – 6 mii tone rapiță. Asupra volumului producției vegetale acționează doi factori principali: 1) suprafața însămânțată și recoltată;

2) condițiile climaterice din zonă, din cauza cărora nu se respectă tehnologia de cultivare ș.a.

Productivitatea principalelor culturi cerealiere și plante uleioase în anii 2011 – 2015 variază din an în an, deoarece este dependentă în mare măsură de condițiile climaterice neprielnice din zona în care ne aflăm. Seceta nemaipomenită din 2012 a afectat considerabil toate culturile agricole, astfel productivitatea s-a micșorat de 2 ori, dar la porumb de 5 -6 ori. Tot la fel și în anul 2015 se observă o scădere a productivității din cauza verii secetoase .

Viticultura a fost totdeauna o ramură deosebit de importantă pentru economia națională a republicii, fiind o îndeletnicire istoric – tradițională mai ales pentru zona de sud a țării. Raionul Cahul, amplasat în acest teritoriu, se bucură de cele mai favorabile condiții pedo-climaterice și grație faptului menționat s-ar impune o dezvoltare fabuloasă a viței de vie și, eventual, a vinificației.

Tabelul nr.29 Evoluția dezvoltării viticulturii în raionul Cahul în perioada anilor 2011-2015

Nr. d/o	Indicii	Unitatea de măsură	ANII				
			2011	2012	2013	2014	2015
1	Suprafața plantațiilor viticole, total	mii ha	14,3	13,6	13,5	12,6	12,4
1.1.	inclusiv: plantații viticole pe rod	mii ha	12,9	12,3	12,3	11,6	11,6
1.2.	Soiuri de masă, total	mii ha	2,2	2,0	2,7	2,7	2,7
	din care, soiuri de masă pe rod	mii ha	1,7	1,5	2,1	2,3	2,5
2.	Producția de struguri obținută, total	mii tone	44,6	36,6	64,5	50,6	46,9
2.1.	inclusiv, struguri de masă	mii tone	11,0	6,2	16,6	15,3	13,8
3	Productivitatea plantațiilor viticole, total	tone/ha	3,46	2,98	5,24	4,36	4,04
3.1.	inclusiv, soiuri de masă	tone/ha	6,47	4,13	7,90	6,65	5,52
4	Plantarea plantațiilor viticole	ha	159	257	299	157	109
5	Plantarea plantațiilor pomicole	ha	86	145	71	30	89

6	Defrișarea plantațiilor viticole	ha	140	959	277	367	378
7	Defrișarea plantațiilor pomicole	ha	127	224	66	113	163

Conform datelor prezentate în tabelul de mai sus putem menționa că, suprafața plantațiilor viticole în sectorul de producție în 2015 este de 12,4 mii hectare, din care 11,6 mii hectare sunt pe rod. Dintre acestea 2,7 mii hectare sunt soiuri de masă .

Anual producătorii de struguri produc 45 – 65 mii tone struguri dintre care 35 -50 mii tone soiuri tehnice. Cantitatea strugurilor variază din an în an în dependență de suprafața recoltată și condițiile climaterice. În urma secetei din anul 2012 cantitatea strugurilor s-a micșorat aproape de două ori.

Actualmente 30 – 35% din plantațiile viticole sunt degradate, care depășesc vârsta de 20-25 ani și din punct de vedere economic nu mai este rațional de a fi exploatate, în viitor aceste plantații vor fi defrișate și înlocuite cu alele noi.

Deoarece suprafața defrișată predomină, pe când suprafața plantată se observă o micșorare lentă a plantațiilor viticole .

Dat fiind faptul că aceste plantații degradate mai stau la bilanț au provocat micșorarea semnificativă a productivității care la fel din an în an variază. Asupra scăderii productivității au acționat de asemenea condițiile climaterice unde se evidențiază seceta 2012 și vara secetoasă 2014.

Luând în considerație starea și vârsta plantațiilor viticole existente în anii viitori planificăm restabilirea lor. Astfel se preconizează că în perioada anilor 2016-2020 vor fi defrișate circa 1720 hectare sau câte 350 ha anual și vor fi plantate anual circa 310 hectare. Pentru realizarea obiectivelor preconizate sunt necesare sume de investiții financiare și materiale, în deosebi pentru procurarea materialului săditor.

Pentru prelucrarea strugurilor de soiuri tehnice în raion funcționează 7 întreprinderi vinicole: SRL „Podgoriile Dunării“ or. Cahul ; SRL „Vinia Traian“ c. Găvănoasa; SRL „Vierul Vin“ c. Burlacu; SA „Vismos“ c. Moscovei; ÎM „Grappe Valley“ s. Borceag; SRL „Agrosud Resurse“ s. Brânza; SA „Slobozia Mare“ s. Slobozia Mareâ fiecare din ele având capacitatea de prelucrare anuală de 8 – 10 mii tone.

Legumicultura ocupă suprafețe neînsemnate. Motivul principal care a influențat la micșorarea producției legumicole este lipsa întreprinderilor de procesare a legumelor. Acest domeniu se practică doar pentru îndestularea pieței locale.

Sistemul de protecție antigrindină la nivel național, actualmente Serviciul Special pentru Influențe Active asupra Proceselor Hidrometeorologice (Serviciul Special). În prezent, raionul Cahul este protejat de 2 puncte rachetare (Frumușica și Taraclia de Salcie), fapt care pune sub protecție doar 10,77 mii ha ceia ce constituie dor 9% din suprafața totală a raionului de 115,9 mii hectare. Pentru includerea suprafeței maxime a raionului în zona de protecție antigrindină va fi necesară relansarea activității a 8 puncte rachetare amplasate pe teritoriul raionului. E de menționat că, începând cu anul 2000 și până în prezent, suprafața raionului Cahul, în mare majoritate, nu a fost supusă protecției antigrindină, fapt care a provocat anual pierderi considerabile atât în sectorul agrar, cât și în cel social.

Condițiile climatice a raionului nu sunt favorabile pentru dezvoltarea agriculturii durabile, concomitent, în comparație cu alte regiuni ale republicii Centrală și de Nord, în regiunea de Sud secetele au o frecvență mai sporită, fapt ce necesită extinderea terenurilor irigate.

În scopul dezvoltării durabile și păstrarea sistemelor de irigație existente sunt necesare un șir de măsuri - inventarierea sistemelor de irigație existente și reabilitarea avantajului economic. Pentru soluționarea problemei tarifelor la energia electrică, apa utilizată pentru irigație până la bazinele distribuitoare și căile de soluționare, au fost create pe terenurile irigate asociațiile utilizatorilor de apă.

O deosebită importanță în mărirea productivității culturilor agricole este restabilirea sistemelor de irigare. În acest context raionul Cahul a fost selectat în cadrul programului de asistență nerambursabilă acordată din partea Guvernului SUA prin intermediul Corporației Provocările Mileniului. În cadrul acestui program vor fi reabilitate sistemele de irigare pe o suprafață de circa 4000 hectare.

Zootehnia

Sectorul agricol este dominat de producția vegetală în timp ce sectorul zootehnic joacă un rol mai puțin important ceea ce sugerează un nivel potențial scăzut de competitivitate. Sectorul zootehnic se confruntă cu constrângeri de resurse interne (furaje limitate), precum și cu presiuni dure, cauzate de importurile de produse mai ieftine.

Furnizarea de furaje autohtone este limitată din cauza disponibilității reduse de pășuni de bună calitate, care este, la rândul său, determinată de condiții meteorologice nefavorabile și de capacități de irigare insuficiente. Pe de altă parte, costurile locale de producție relativ ridicate, productivitatea scăzută și rasele necompetitive creează condiții dificile pentru produsele animaliere de a concura cu produsele subvenționate de carne/lactate mai ieftine, care vin de pe piețele UE și CSI. Ca urmare, în perioada tranziției la economia de piață, paralel cu privatizarea terenurilor agricole, s-au înregistrat schimbări esențiale, care au contribuit la scăderea producției agricole și, în deosebi, zootehnice.

Ca rezultat s-a micșorat simțitor efectivul de animale reducându-se volumul producerii produselor animaliere și astfel, piața internă a fost invadată de produse de import, care, nu întotdeauna corespund standardelor sanitar-veterinare.

Tabelul nr. 30. Efectivul de animale în toate categoriile de gospodării , din care sectorul asociat , în perioada anilor 2011 – 2015, capete

Anii	Bovine: total/sect.asoc.	Inclusiv: vaci mulgătoare: total/sect.asoc.	Porcine: total/sect.asoc.	Ovine și caprine total/ sect.asoc.
2011	4317/621	2880/258	20551/8546	67345/4340
2012	3933/651	2434/248	17725/6956	70220/4375
2013	4024/588	2458/238	19573/8246	72149/3760
2014	4160/624	2446/238	17606/7193	71237/3650
2015	3943/645	2354/249	17406/8719	74857/5014

Din tabelul de mai sus se vede că creșterea animalelor este axată pe creșterea porcinelor, însă se cresc frecvent – ovine și caprine, bovine, păsări și cabaline, care în majoritatea cazurilor sunt întreținute în gospodăriile particulare pentru necesitățile familiei și parțial comercializate pe piața internă sau în calitate de materie primă pentru întreprinderile industriei prelucrătoare. În cadrul sectorului zootehnic predomină producția de scară mică în gospodăriile particulare, unde se practică, de obicei, tehnologii extensive de producere, fapt ce a cauzat reducerea productivității acestui sector și intensificarea poluării localităților rurale.

Sectorul zootehnic pe parcursul ultimilor ani a avut o creștere lentă, în prezent având un efectiv de 3943 bovine, 17406 porcine, circa 75 mii de ovine și caprine, 1400 cabaline și peste 520 mii păsări, 4760 familii de albine.

2.0. Analiza SWOT

Puncte tari	Puncte slabe
<ul style="list-style-type: none"> - Terenuri agricole de înaltă bonitate. Posibilități potențiale pentru dezvoltarea agriculturii și producerea producției ecologice. -Tradiții și experiență în creșterea producției agricole. - Ponderea mare a terenurilor în proprietate privată - Prezența Zonei Economice Libere Giurgiulești. <ul style="list-style-type: none"> - Ramura viticolă – vinicolă bine dezvoltată. - Spații suficiente pentru organizarea activităților industriale. - Tendințe de creștere a competitivității industriei alimentare și industriei prelucrătoare. - Situată strategică a raionului Cahul la frontiera Uniunii Europene. - Rețea de drumuri dezvoltată (drumuri naționale, internaționale). - Prezența căii ferate - "Complexul portuar Giurgiulești" - Posibilitatea dezvoltării transportului naval pe r. Prut 	<ul style="list-style-type: none"> -Dotarea tehnico-materială insuficientă a sectorului agricol, nivel scăzut al investițiilor, impozite mari, susținerea redusă din partea statului. - Productivitate scăzută a culturilor agricole. - Parcelarea excesivă a terenurilor. -Lipsa canalelor de colectare a produselor agricole. -Dependența de inputuri agricole importate și acces insuficient la inputuri de calitate. -Structura comerțului cu produse agroalimentare (valoarea scăzută a exportului, valoarea ridicată a importului) și lipsa unor capacități de procesare a producției agricole; - Infrastructura existentă de colectare a produselor agricole nu este funcțională și exportul lor se efectuează cu greu din cauza barierelor tehnice. -Producție animalieră fragmentată și ineficientă, furaje limitate și lipsa pășunilor de calitate. -Structură duală și fragmentată a exploatațiilor agricole. -Parcele mici de teren dispersate în spațiu ce aparțin unui proprietar. -Eșec de cultivare și rotație a culturilor în asolamente -Suprafețe mici de terenuri irigate -Potențial economic scăzut al regiunii de sud. -Prețuri mici la comercializarea producției. -Prețuri mari la resursele energetice, pesticide, îngășăminte. -Zone industriale reorganizate ineficient cu activități dispersate și de scară mică. -Situatie economică precară a întreprinderilor raionului. -Necesitatea înnoirii bazei tehnico-materiale, utilajului, reconstrucția și modernizarea întreprinderilor existente. -Existența unor zone predispuse la dezastre naturale (eroziune, inundații). Calitatea joasă a drumurilor. -Trafic scăzut de mărfuri și pasageri. -Capacitatea de producere se utilizează la un randament foarte scăzut. -Lipsa comunicațiilor navigabile
Oportunități	Amenințări
<ul style="list-style-type: none"> - Modernizarea tehnologiilor industriale și agricole - Posibilități de participare la programe transfrontaliere -Creșterea productivității terenurilor prin adoptarea unor tehnologii noi -Creșterea accesului la investiții străine directe și resurse financiare și asistență tehnică pentru dezvoltarea sectorului agricol. - Creșterea salariului în mediul rural datorită dezvoltării economice 	<ul style="list-style-type: none"> -Instabilitate politică și relații tensionate cu statele vecine. -Nevalorificarea fondurilor externe. - Scăderea posibilităților de investiții externe - Scăderea productivității terenurilor agricole, degradarea solurilor - Creșterea sărăciei și excluziunii sociale în zonele rurale - Majorarea suprafeței terenurilor excluse din

<ul style="list-style-type: none"> - Crearea de locuri de muncă în mediul rural prin lansarea unor afaceri cu capital străin (producători, servicii etc.) -Dezvoltarea unei piețe agricole autohtone -Climat favorabil consolidării, reparcelării terenurilor agricole. 	<p>circuitul agricol.</p>
--	---------------------------

Recomandări privind dezvoltarea agriculturii în raionul Cahul:

1. Dezvoltarea infrastructurii postrecoltare și prelucrare a producției agricole vegetale.
 - înființarea unei întreprinderi de colectare, sortare, ambalare și realizare a fructelor, legumelor și strugurilor de masă;
 - construirea unor minifabrici de prelucrare și conservare a fructelor și legumelor;
 - construirea unor secții pentru producerea și ambalarea sucurilor din fructe, legume și struguri;
 - construirea unor secții pentru uscarea fructelor;
 - restabilirea infrastructurii de irigare a terenurilor agricole;
 - reanimarea sistemului de protecție antigrindină,
 - punerea în aplicare a politicilor de comasare a terenurilor în vederea unei mai bune administrări prin programe de dezvoltare rurală;

2. Dezvoltarea infrastructurii pentru procesarea și prelucrarea producției animaliere.
 - construirea unor abatooare pentru sacrificarea animalelor;
 - înființarea unor întreprinderi pentru colectarea, prelucrarea cărnii și producerea mezelurilor, inclusiv din carne de ovină și caprină;
 - înființarea unei întreprinderi pentru colectarea și prelucrarea lânii și a peilor de ovine și caprine;
 - înființarea unei întreprinderi dotată cu echipament pentru colectarea, efectuarea analizei și ambalarea mierii de albine.

7.3. Sectorul industrial

Estimarea complexului industrial existent în structura administrativ-teritorială a raionului Cahul

Industria este o componentă dominantă în strategia economică a tuturor țărilor. Valorificând eficient productivitatea capitalului uman și ținând cont de competitivitatea specifică pe piața mondială sau regională, o politică industrială propice asigură stabilitatea creșterii economiei, dezvoltarea capacităților de export, ocuparea forței de muncă, ridicarea nivelului de calificare și bunăstării populației.

Complexul industrial existent încadrat în structura administrativ-teritorială face parte din pilonii principali ai infrastructurii raionului, pe principalele ramuri: industria prelucrătoare, industria de construcție, industria ușoară etc., ponderea căruia constituie 5-10% din potențialul economic al Republicii Moldova.

Aici sunt încadrate în activități de producere peste 100 de întreprinderi industriale de diferite domenii ramurale amplasate în intravilanul raionului Cahul, la care sunt încadrați în câmpul muncii peste 3000 de salariați pe diferite domenii și ramuri industriale pentru activități de producere.

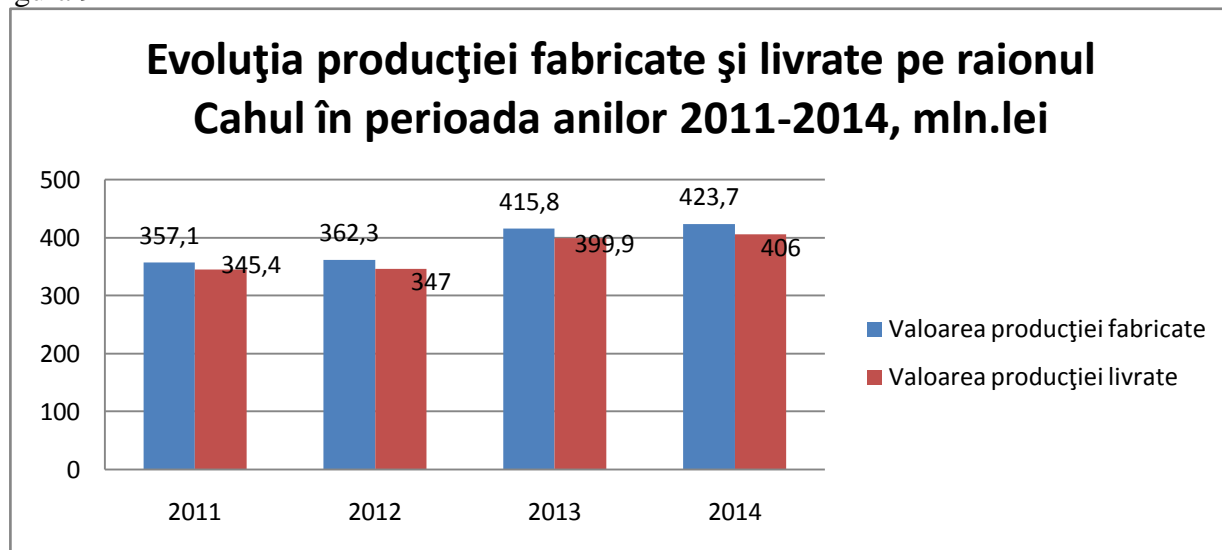
Sectorul industrial actualmente este mai bine dezvoltat în zona urbană și mai slab în teritoriul rural.

În baza analizei efectuate putem constata, că o parte din întreprinderile anterior funcționabile, astăzi nu mai activează. Are loc fenomenul de reorganizare sau reprofilare a întreprinderilor în activități de producere și servicii sau parcelarea în loturi de diferite domenii de producere.

Factorii principali ce au adus la diminuarea activităților de producere industriale în linii mari s-au datorat politicii slabe de dezvoltare a economie naționale mai ales a relațiilor de piață, prețurile majorate la sursele energetice, fluctuația brațelor de muncă și a cadrelor, lipsa investițiilor autohtone și străine.

În fond obiectivele industriale necesită o reorganizare profundă de activitate atât la nivel de stat cât și privat racordate la condițiile și necesitățile economiei de piață.

Figura 9

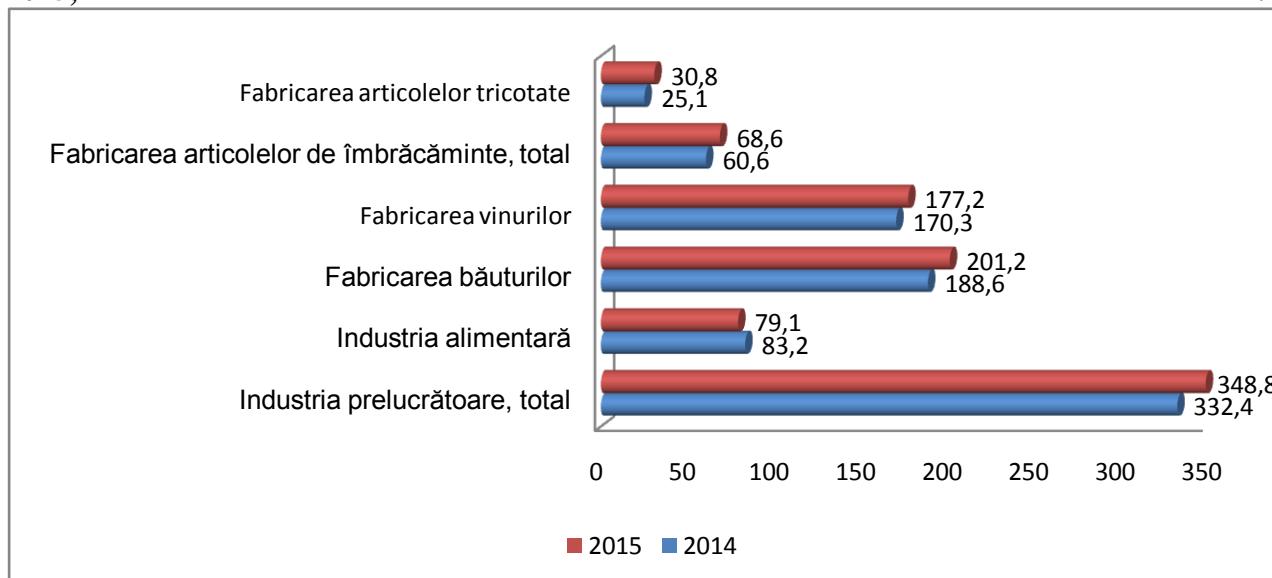

Sursa: BNS

Analizând evoluția producției fabricate și livrate putem menționa, că în anul 2014 în comparație cu anul 2011, volumul producției industriale fabricate a constituit 423,7 mln lei ceea ce constituie o majorare cu 18,7%.

Aceste întreprinderi au livrat produse industriale în perioada anului 2014 în sumă de 406,0 mln.lei ceea ce constituie o majorare cu 17,5 la sută față de anul 2011.

Figura 10. Evoluția producției industriale fabricate pe categorii de producere pe anii 2014-2015, mln.lei

În structura industriei prelucrătoare cea mai intensă activitate de producție se desfășoară în ramura industriei alimentare și a băuturilor, cărora în anul 2015 le-au revenit 80,1% din volumul total de producție și 80,4 la sută din volumul producției industriei prelucrătoare. Cei mai mari operatori din domeniu sunt specializați în panificație – fabrica de panificație „Cahul Pan“ SA, "Pâine și Tehnologii" SRL, "Savit-Sim" SRL, fabricarea produselor lactate („Fabrica de brânzeturi din Cahul“), producerea vinului (SRL „Vinia Traian“, SRL „Vierul Vin“, SA „Vismos“, ÎM „Grappe Valley“, SRL „Agrosud Resurse“, SA „Slobozia Mare“), producerea berei SA „Bere Unitanc Cahul“.

Sistemul industrial de producere al raionului este formată din diferite unități economice mai importante:

Sectorul urban

În prezent or. Cahul dispune de un potențial economico-industrial și cuprinde domeniile de activități în ramurile industriilor: alimentară, ușoară, construcție și materialele de construcție, agricole și alte.

Analiza datelor evoluției structurii producției industriale din ultimii 5 ani ne permite să observăm, că ponderea cea mai mare în industria orașului revine industriei alimentare și industriei ușoare. Industria alimentară este reprezentată de întreprinderile de producere a berii, băuturilor răcoritoare, vinurilor, brânzeturi, morărit și panificație.

Industria textilă este reprezentată de întreprinderea S.A.Tricon și întreprinderea mixtă ”Laboratorio Tessile Mol” S.R.L., care în ultimii ani și-au sporit volumul producției industriale. Este dezvoltată industria materialelor de construcții (prefabricate din beton), poligrafică, de prelucrare a lemnului.

Majoritatea întreprinderilor industriale sunt concentrate compact în zonele industriale anterior formate. Cele mai importante întreprinderi ce activiază în raionul Cahul sunt:

În industria alimentară: "Fabrica de brânzeturi din Cahul" SA cu capacitatea de peste 70 tone de produse lactate, 2,3 tone de unt și peste 0,5 tone de cașcaval; Fabrica de bere "BereUnitac" SRL cu capacitatea de peste 1,6 mln. sticle /an; Fabrica de panificație "Cahul Pan" SA , "Pâine și tehnologii" SRL, "Savit-Sim" SRL cu capacitatea totală de peste 37 tone de produse panificații pe zi etc.

În industria ușoară: Fabrica de tricotaj "Tricon" SA cu capacitatea de 300000 buc/an și „Laboratorio TessileMol”SRL cu capacitatea de 250000 buc/an, Fabrica de confecții "Tricou Fantasy" SRL, cu capacitatea de 150000 buc/an.

Industria de producere a mobilei SRL „Gebhardt”, Î.I. "Renaissanco-Podvalenko".

Sectorul rural

Mediul rural este dezvoltat în activități de prelucrarea materiei prime autohtone, principalele sunt:

- 7 fabrici de vin, din care: SRL „Podgoriile Dunării“ or. Cahul, SRL „Vinia Traian“ c. Găvănoasa; SRL „Vierul Vin“ c. Burlacu; SA „Vismos“ c. Moscovei; ÎM „Grappe Valley“ s. Borceag; SRL „Agrosud Resurse“ s. Brânza; SA „Slobozia Mare“ s. Slobozia Mareâ fiecare din ele având capacitatea de prelucrare anuală de 8 – 10 mii tone,
- 4 fabrici de vin nu activează din care: Burlacu-Vin" din s. Burlacu, "Mărgăritar" din s. Colibași, "Trifești" din s. Huluboaia și s. Bucuria;
- 2 fabrici de confecții ÎCS „Di Cosimo”SRL din s. Roșu și ÎM”Franco Rossi”SRL din s.Colibași
- 37 oloinițe;
- 20 mori și brutării;
- 7 cariere de extragere a materialelor de construcție în satele - Andrușul de Jos (argilă), Andrușul de Sus (nisip), Borceag (nisip), Chioselia Mare (nisip), Crihana Veche (nisip), Lebedenco (nisip), Moscovei (nisip), Pelinei (argilă), Slobozia Mare (nisip);
- depozite de păstrare a cerealelor etc.

Concomitent de menționat, că mai multe întreprinderi și-au stopat activitățile de diverse motive atât economice cât și lipsa de investiții. Aceste sunt: SA "Cheramzit"; SA”USBA”, Fabrica de conserve "PROVIT"; SA "Zidarul"; 4 Fabrici de vinuri; ș.a. Acest întreprinderi vor fi supuse reprofilării sau reorganizării în alte tipuri de activitate.

Din cele menționate în complexul industrial conform cercetărilor putem constata, că pe parcursul perioadei de tranziție, industria raionului este afectată de mai multe discrepante structurale și probleme economice a țării în ansamblu unde are loc procesul de industrializare.

Este necesară modificarea esențială a structurii politice industriale, bazate pe dezvoltarea primordială a ramurilor economiei, ținând cont de procesele și tendințele globalizării de producere și poziționării ei pe piața existent și autohtonă.

Pentru perspectivă dezvoltarea industriei se prevede în limitele hotarelor deja formate ale teritoriului raionului, ținând cont de utilizarea rațională a teritoriului pentru amplasarea eficientă a întreprinderilor existente și celor noi.

Una din formele eficiente pentru dezvoltarea și amplasarea potențialului de producere a raionului sunt crearea Parcului industrial, capacitatea de producere a cărora este rațional să fie dezvoltată în componența complexelor industriale existente din or. Cahul cu implementarea tehnologiilor inovatoare contemporane în scopul fabricării producției competitive pentru realizarea atât pe piața internă cât și cea externă.

În localitățile rurale este necesară înființarea întreprinderilor de producere (în baza proprietății private) în principalele sectoare ale economiei - zootehnia, viticultura, legumicultura, pomicultura, cultura pomuşoarelor etc. În acest scop, la periferia localităților (urbane și rurale) se propune crearea "brieiilor de producere", care vor fi constituite din ferme de carne și lapte, ouă, gospodăria de sere pentru cultura legumelor și întreprinderi ale bussines-ului mic și mediu de prelucrare primară a producției agricole.

Obiectivele și direcțiile principale de dezvoltare a complexului industrial

Rezultatele estimative ale datelor de activitate a complexului industrial existent pe teritoriul r-ului Cahul se caracterizează prin nivelul scăzut de productivitate industrială, reducerea locurilor de muncă, de asemenea, se constată degradarea morală și fizică a fondurilor fixe de producere.

În acest context obiectivul strategic al politicii industriale a raionului constituie formarea ramurilor industriale competitive producătoare de mărfuri de înaltă calitate, la nivelul standardelor internaționale, bazate pe utilizarea tehnologiilor avansate și performante.

Atingerea scopurilor propuse va fi posibilă prin următoarele condiții:

- Efectuarea inventarierii totale de activitate a tuturor complexelor economice cu aprecierea rentabilității lor și perspectiva dezvoltare a acestora;
- Crearea parcurilor industriale de producere a mărfurilor industriale ca fiind o cale de creștere a eficienței activității industriale și de majorare a volumelor de producție atât pe piața internă, cât și pe cea externă;
- Crearea noilor activități și reconstrucția întreprinderilor vechi ale complexului de prelucrare a produselor agricole luând în considerație resursele naturale ale raionului;
- Crearea unor platforme de dialog permanente dintre mediul de afaceri și APL;
- Sporirea capacităților reprezentanților CR întru monitorizarea situației în industria raională. Ar fi recomandabilă conlucrarea cu mediul academic, companiile de consultanță;
- Efectuarea unor anchete periodice privind constrângerile producătorilor;
- Consultarea producătorilor în diverse probleme ce țin de activitatea de export, inclusiv asistarea acestora în a obține informațiile relevante privind diverse piețe potențiale de export, procedurile de export;
- Crearea unui incubator de afaceri care va contribui inclusiv la diversificarea activităților industriale;
- Mediatizarea bunelor practici în domeniul producției;
- Sporirea conlucrării dintre producători, școlile de meserii și Agenția de ocupare a forței de muncă din raion.

În planul de dezvoltare a complexului industrial și cel agricol raional se pune accentul pe sectorul rural. Aici se vor construi baze de păstrare și prelucrare a producție agricole, întreprinderi de confecții, brutării și morărit, dezvoltarea formelor de creștere și producere a carni de vite, porcine și păstrări. Atragerea investițiilor străine și autohtone.

Dezvoltarea industriei materialelor de construcții în baza carierelor de nisip și argilă din satele Andrușul de Jos (argilă), Andrușul de Sus (nisip), Borceag (nisip), Chioselia Mare (nisip), Crihana Veche (nisip), Lebedenco (nisip), Moscovei (nisip), Pelinei (argilă), Slobozia Mare (nisip).

7.4. Comerț și alimentație publică

În prezent pe teritoriul r-ului Cahul activează 781 *obiective comerciale*, inclusiv 462 în mediul urban și 319 în cel rural, care sunt reprezentată prin centre comerciale și construcții provizorii (chioșcuri, gherete) sau construcții adaptate care nu dispun de dotare edilitară necesară. Suprafața totală a obiectivelor comerciale pe teritoriul raionului constituie 22,1 mii m² suprafață comercială, inclusiv în mediul urban 11,6 mii m², mediul rural – 10,5 mii m². În mediu pe raion la 1000 locuitori revin 177 m² suprafața comercială, inclusiv 291 m² în mediul urban și 123 m² - mediul rural.

Rețeaua obiectivelor din sfera *alimentație publică* este prezentată de restaurante, cafenele și baruri.

Suprafața totală a obiectivelor de alimentație publică în raion constituie 3,4 mii locuri, inclusiv în mediul urban 2 mii locuri, mediul rural – 1,4 mii locuri. Conform calculelor la 1000 locuitori pe teritoriul raionului revin 27 locuri, inclusiv 50 locuri în mediul urban și 16 locuri - mediul rural.

Calculul obiectelor comerciale pentru perspectivă este determinat, reieșind din normativele minim – necesare pentru aceste obiective –300 m² la 1000 locuitori, iar pentru obiectivele alimentare publică – 40 locuri.

Ca urmare, conform calculelor, pentru perspectivă este necesară sporirea suprafeței comerciale cu 15,8 mii m², inclusiv în mediul urban 0,4 mii m², mediul rural 15,4 mii m². Respectiv și pentru obiectivele alimentație publică se preconizează sporirea capacității totale cu 2,1 mii locuri, inclusiv pentru mediul urban 43 locuri, mediul rural 2,0 mii locuri.

Dezvoltarea rețelei întreprinderilor de comerț și alimentație publică este axată pe construcția complexelor comerciale distractiv-culturale de tipul "Supermarket" și "Bistro" În localitățile rurale deservirea comercială este asigurată de întreprinderile businessu-lui mic.

Sarcina principală în dezvoltarea comerțului intern pe teritoriul raionului pentru perioada de calcul constă în:

- perfecționarea mecanismelor economice și organizatorice, care vor stimula legalizarea și controlul sectorului neorganizat al pieței interne;
- crearea condițiilor pentru organizarea pieței angro și elaborarea mecanismelor pentru utilizarea eficientă a zonelor de producere existente;
- implicarea administrației și conducerii raionului în perfecționarea și optimizarea rețelei de comerț, în scopul evitării disproporțiilor în amplasarea teritorială a întreprinderilor de comerț;
- orientarea mecanismelor sanitare, antiincediare și de supraveghere în scopul stimulării dezvoltării infrastructurii de comerț, întreprinderilor de comerț de tip contemporan și cultura deservirii populației.

Pentru îmbunătățirea deservirii populației în special asigurarea cu obiective de comerț, alimentare publică și alte servicii în raion este oportun crearea sistemului organizat de centre publice cu diferențierea exactă, amplasare optimă a obiectivelor pe teritoriul raionului.

Pe teritoriul raionului serviciul hotelier este asigurat de hotelurile Azalia, Marco Polo, Codreanu, Green House, Oasis din or. Cahul și hotelul din s. Giurgiulești. Pentru perspectivă, în contextul dezvoltării infrastructurii turismului este necesară sporirea capacității hotelurilor cu 1550 locuri, inclusiv în mediul rural cu 680 locuri în localitățile rurale cu 865 locuri.

Alte tipuri de activități

De asemenea, în raion funcționează un șir de instituții de construcții, care efectuează lucrări generale de construcții precum și specializate, întreprinderi de producere a materialelor de construcții, organizații de transport, servicii comunale și de depozitare, precum și un șir de întreprinderi de fabricare a mobilei și alte ramuri de producere.

În majoritatea satelor din r-nul Cahul, activează meșteri populari, specializați în prelucrarea lemnului, împletitul în lozie, broderit, confecționarea instrumentelormuzicale etc.

Actualmente, pe teritoriul r-nului Cahul meșterii populari practică diferite îndeletniciri:

- cioplitul în lemn în satele Giurgiulești, Burlacu, Văleni, Alexanderfeld, Cahul;
- împletitul în lozie în satele Pașcani, Slobozia Mare, Văleni, Burlacu;
- confecționarea instrumentelor muzicale în satele Pelinei, Văleni;
- obiecte din paie în satele Pelinei, Colibași;
- croșetare, broderii în satele Burlacu, Slobozia Mare, Văleni, Zîrnești;
- cojoace din piei de oaie în s. Colibași.

În scopul dezvoltării continue a economiei r-ului Cahul este oportună activizarea cooperării transfrontaliere între Republica Moldova și țările limitrofe România și Ucraina în contextul activităților vitale armonizate a localităților din zona frontaliară, ținând cont de aspectele politice, economice, ecologice, de comunicare, geografice și naturale orientate spre dezvoltarea colaborării internaționale în domeniul amenajării teritoriilor regionale.

Țările limitrofe – Republica Moldova, Ucraina și România promovează cooperarea transfrontaliară în cadrul regiunii europene Dunărea de Jos și a zonei economice "Reni – Tulcea-Giurgiulești" pe baza cărora se preconizează asigurarea legăturilor prin canalul Dunărea –Main-Rein" cu Țările Baltice.

Regiunea europeană Dunărea de Jos include județele Galați, Brăila și Tulcea (România), raioanele din zona sudică a Republicii Moldova (Cahul, Leova, Cantemir) și regiunea Odesa (Ucraina).

De asemenea, se propune elaborarea Programelor unice de dezvoltare spațială a zonelor transfrontaliere va permite diminuarea crizei dezvoltării policentrice a localităților și va asigura stimularea condițiilor economice externe pentru atragerea investitorilor.

Pentru regiunea de sud sunt conturate câteva proiecte prioritare - proiectul "O Dunăre curată", care prevede salubritatea fluviului de la Brăila și până la vărsarea în Marea Neagră, pe toate cele trei brațe: Chilia, Sulina și Sfântul Gheorghe; proiectul modernizării infrastructurii transnationale pe ruta Odesa-Izmail-Reni-Giurgiulesti-Galați, proiectul care prevede realizarea unei căi de comunicații pe Dunăre, între localitățile Isaccea din județul Tulcea și Orlovka din Ucraina. Este preconizată o linie bac, destinată transportului mărfurilor peste Dunăre.

O valoare deosebită obține participarea în proiectele internaționale de dezvoltare a sistemelor magistrale interstatale de tranzit a resurselor energetice prin teritoriul raionului, consolidarea legăturilor energetice reciproce cu țările din est și vest, includerea r-ului Cahul în rețeaua europeană de transport energetic, ceea ce va crea condiții favorabile pentru dezvoltarea economiei raionului.

Reieșind din "Principiile fundamentale de dezvoltare spațială durabilă a continentului european", teritoriul până la bazinul r. Prut trebuie examinat ca o regiune landșaftică unică, care include o parte din teritoriul Moldovei, României și Ucrainei. Elaborarea Programului de amenajare și dezvoltare durabilă a teritoriilor periferice ale acestor țări cu toate consecințele posibile, este una din probleme politice cheie.

Priorități ale Euroregiunii:

- crearea centrului multicultural "Dunărea de Jos";
- dezvoltarea relațiilor de cooperare și întărirea capacității administrative a Asociației de Cooperare Transfrontaliară "Euroregiunea Dunărea de Jos";
- crearea unui centru regional și transfrontalier de prevenire și intervenție în caz de poluare a fluviului Dunărea;
- crearea unui centru informațional transfrontalier;
- promovarea turismului verde în cadrul Euroregiunii;
- identificarea și promovarea ariilor protejate etc.

7.5. Turismul

Situația actuală

Raionul Cahul dispune de un potențial turistic important, însă nevalorificat la justa valoare până în prezent. În acest sens, se propune pentru anii următori să se demareze un proces complex de evaluare a potențialului turistic existent, precum și valorificarea acestuia, ceea ce ar putea aduce un plus dezvoltării și promovării imaginii raionului.

Resursele turistice ale raionului reprezintă un ansamblu complex al mediului, atât natural (rezervații naturale și peisagistice, monumente ale naturii, elemente de floră și faună etc.), cât și antropice (monumente de istorie, muzee, elemente de folclor și artă populară etc.), care prezintă interes pentru dezvoltarea turismului. Aceste resurse cuprind suprafețe de terenuri neagricole, arii naturale protejate de stat, precum și o diversitate mare de monumente culturale – istorice care contribuie la crearea condițiilor optime pentru odihnă, atât pentru turiști, cât și pentru locuitorii raionului.

La momentul actual, Consiliul Raional Cahul în comun cu primăriile din raion lucrează asupra elaborării unui ghid turistic și pliante turistice, precum și asupra altor produse turistice din raion.

De asemenea, este necesar de menționat faptul că în anul 2014 s-a înființat Centrul de Informare Turistică - conceput ca o nouă inițiativă dedicată atât dezvoltării cooperării

transfrontaliere din zona de frontieră Galați–Cahul–Reni, cât și dezvoltării potențialului turistic din raionul Cahul.

Patrimoniul raional de valoare turistică

- Potențialul natural

Resursele turistice naturale ale raionului Cahul sunt foarte diverse și prezintă o importanță națională și internațională. În categoria acestora putem evidenția: relieful, clima, ariile naturale protejate de stat, hidrologia, flora și fauna.

În raionul Cahul există Rezervația științifică „Prutul de Jos”, care este creată cu scopul protecției florei și faunei lacului Belevu și a luncilor inundabile din împrejurimile lui, precum și pentru crearea condițiilor favorabile pentru reproducerea plantelor rare și pe cale de dispariție. Rezervația este bogată în floră și faună. Vegetația include peste 193 de specii de plante, 189 specii de păsări, 34 specii de mamifere, 7 specii de reptile, 11 specii de amfibieni, 27 specii de pești.

De asemenea, în raionul Cahul există 4 rezervații naturale silvice și una de plante medicinale, care prezintă o valoare cognitivă, științifică și recreativă de nivel național, fiind incluse în categoria ariilor naturale protejate de stat.

Resurse minerale deosebit de valoroase sunt apele minerale curative (pentru uz intern și extern) din or. Cahul, în baza cărora, în or. Cahul funcționează Sanatoriul „Nufărul Alb”, contribuind la dezvoltarea turismului balnear. În raza raionului Cahul, mai avem resurse minerale reprezentate prin nisip, argilă și petrol. În s. Roșu avem cernoziom micelar carbonat gras al zonei dunărene de stepă și cernoziom xirofitic de pădure în s. Baurci-Moldoveni și s. Larga.

De o importanță științifică de nivel internațional sunt și amplasamentele fosiliere. Pe teritoriul raionului Cahul s-au depistat fosile de oase de la diferite animale: cerb, vulpi, jderi, antilope și cămile. De asemenea, în s. Găvănoasa s-a găsit cea mai prețioasă piesă scheletică străveche: un maxilar superior de maimuță de tipul macaca – o descoperire unică în întreaga Europă.

Hidrografia raionului Cahul este reprezentată de râuri, lacuri, izvoare.

O însemnătate istorică o are râul Cahul, prin bătăliile duse cu turcii în anul 1574 de Ioan Vodă cel Cumplit și la 21 iulie 1770 prin bătălia de la râul Cahul.

Lacurile naturale: Manta și Belevu sunt cele mai mari lacuri naturale din Republica Moldova. Lacul Belevu ocupă 628 ha, iar lacul Manta 2100 ha. Importante pentru activitatea turistică, sunt și bălțile râului Prut ce cuprind o porțiune din or. Cahul și s. Giurgiulești, unde se pot practica pescuitul, plimbări cu barca, admirarea plantelor și a păsărilor de baltă.

Diversitatea vegetației în raionul Cahul se datorează existenței ariilor naturale protejate, unde aceste plante sunt luate sub protecția statului în vederea păstrării și conservării biodiversității respective. Vegetația din r. Cahul prezintă o valoare națională, deoarece unele din specii se întâlnesc doar aici, unele sunt rare, iar unele sunt incluse în Cartea Roșie a Moldovei.

Lumea animală este și ea diversă. Fauna cinegetică în fondul silvic este reprezentată de cerbul lopătar, cerbul nobil, căpriorul, mistrețul, muflonul. Pe terenurile agricole poți întâlni iepurele de câmp, vulpe, din păsări – fazan, potârniche, porumbel, etc.

Diversitatea cadrului natural reprezintă oferta primară și oferă posibilități reale de dezvoltare a turismului în r. Cahul. Prezența lacurilor și a râurilor oferă șanse reale de dezvoltare a turismului de agrement, completat de servicii de pescuit sau vânătoare datorită pădurilor cu fond cinegetic din apropierea acestora. Apele minerale curative sunt o premiză în dezvoltarea turismului balnear și de tratament. Deci, resursele turistice naturale existente în raionul Cahul reprezintă un punct forte în dezvoltarea turismului local, dar insuficient fără o îmbinare a acestora cu potențialul antropoc din raion.

Tablelul nr.31. Potențialul natural al raionului Cahul

Categoria	Denumirea	Localitatea
Rezervații științifice	Rezervația științifică „Prutul de Jos”	s. Slobozia Mare
Rezervații naturale	Rezervația naturală silvică	s. Baurci-Moldoveni

	„Baurci-Români”	
	Rezervația naturală silvică „Vadul lui Isac”	s. Vadul lui Isac
	Rezervația naturală silvică „Flămînda”	s. Pelinei
	Rezervația naturală silvică „Liceul Bolgrad”	s. Frumușica
Monumente ale naturii paleontologice	Amplasamente fosiliere	s. Pelinei, Moscovei, Găvănoasa, Văleni, Slobozia Mare, Lucești, Alexandru Ioan Cuza, Giurgiulești, Tătărești
Monumente ale naturii geologice	Aflorimentul de la Văleni	s. Văleni
	Rîpa de la Tartaul	s. Tartaul de Salcie
Monumente ale naturii botanice	Stejar pedunculat secular	s. Giurgiulești
	Stejari seculari	s. Doina
	Grădina botanică Cahul	or. Cahul
Hidrografia	Lacul Belevu	s. Slobozia Mare
	Lacul Manta	s. Manta
	Lacul Frumoasa	or. Cahul
	Rîul Frumoasa	or. Cahul
	Rîul Prut	de-a lungul r. Cahul
	Rîul Larga	s. Chircani
	Rîul Valea Halmagei	s. Rumeanțev, Badicul Moldovenesc, Larga Nouă, Baurci-Moldoveni, Zîrnești
	Rîul Salcia Mare	s. Huluboia, Tătărești, Moscovei
	Rîul Salcia Mica	s. Burlacu, Taraclia de Salcie, Tartaul de Salcie, Lopățica
	Rîul Cahul	s. Lebedenco, Pelinei, Găvănoasa, A. I. Cuza
	Rîul Ialpușel	s. Borceag

- Potențialul antropic

Structura potențialului turistic antropic este complexă, ea incluzînd diferite componente ca: monumente istorice, de artă, religioase, locuri istorice, muzee, instituții de cultură și artă, unități economice, centre meșteșugărești, manifestări populare, etc.

În raionul Cahul funcționează 47 case de cultură, însă multe dintre acestea se află într-o stare rea de funcționare, în special în perioada rece a anului, din cauza lipsei energiei termice sau din cauza că necesită reparație capitală. Cu toate acestea, există și case de cultură bine îngrijite, unde funcționează bibliotecile publice, sunt amenajate Casa Mare, își au sediile diferite centre de creație, colective artistice, etc.

În or. Cahul funcționează Școala de arte plastice care are ca discipline de studiu: desenul, pictura, sculptura, istoria artelor, compoziția de șevalet și compoziția decorativă. De asemenea, activează și Școala de arte pentru copii „M. Cebotari”, unde elevii studiază pictura, coregrafia, arta actorului, muzica (acordeon, pian, vioară, chitară, țambal și canto).

Tot în acest context, este necesar de menționat și existența mai multor săli sau spații, unde se colectează și se păstrează diverse exponate (Zîrnești, Colibași, Burlacu). Impresionant este muzeul din s. Giurgiulești, cunoscut datorită colecției de circa 1000 de exponate de specii de animale și

păsări locale, dar și aduse din diferite părți ale lumii, precum și cel din Slobozia Mare cu peste 16 mii exponate și cel din Cahul care are mai multe săli tematice: lacul Beleu, istoria satului, obiecte meșteșugărești, o sală în memoria celor pierduți în timpul foametei și în timpul celui de-al doilea război mondial, evoluția social-economică și culturală a localității.

Un simbol al or. Cahul a devenit și Universitatea de Stat „B.P. Hasdeu”, care reprezintă un adevărat monument arhitectural, precum și Teatrul Republican Muzical-Dramatic „B.P. Hasdeu” – fiind unicul teatru din sudul Moldovei.

Ca monumente cultural-istorice, menționăm monumentele consacrate celui de-al 2-lea război mondial, fiind existente în majoritatea satelor din raionul Cahul. Un monument arheologic de importanță internațională este Valul lui Traian, aceste valuri sunt vestigiile construcțiilor defensive din epoca împăratului Traian, sau linia de demarcare între teritoriile ocupate de triburile greutunge, geto-daci și tervingi.

De asemenea, în majoritatea satelor din raionul Cahul există cel puțin câte o biserică fie ortodoxă, fie aparține uneia din confesiunile religioase prezente în raion. Deși sunt asemănătoare ca arhitectură, există biserici care prezintă interes special prin istoricul ei sau prin amenajare, printre acestea fiind: Biserica Sf. Petru și Pavel din s. Borceag, Biserica Sf. Arhangheli Mihail și Gavriil din s. Colibași, Biserica Sf. Nicolae din s. Tartaul de Salcie, Catedrala Sf. Arhangheli Mihail și Gavriil și Biserica de Rit vechi Acoperământul Maicii Domnului din or. Cahul.

Tot în acest sens, este necesar de menționat și despre existența beciurilor – catacombe existente în r. Cahul, care reprezintă o mare oportunitate pentru turismul din această zonă. Asemenea beciuri sunt în or. Cahul fiind numite și „beciuri turcești”, precum și în s. Borceag, numite „beciuri franțuzești”. Menirea acestor beciuri turcești este dublă, fiind folosite pentru depozitarea vinurilor și a altor produse, dar erau și ca un loc de refugiu. Ceea ce ține de beciurile franțuzești de la Borceag, ele aparțin fabricii de vinuri “Grappe Valley”, despre care se menționează că au fost construite în 1890 de niște baroni francezi.

Resursele turistice de natură etnografică reprezintă adevărata bogăție a neamului nostru, moștenite de la străbuni și transmise din generație în generație prin intermediul colectivelor artistice, festivaluri, expoziții, iarmaroace unde sunt puse în valoare cântecul, dansul, portul, tradițiile, obiceiurile, meșteșugăritul, etc. Recunoscute la nivel internațional sunt: Ansamblul de muzică și dansuri populare Izvoraș, Nufărul, Iuventa, Bobocelul, etc.

Prezența și practicarea în viață a tradițiilor și obiceiurilor locale, prezintă un punct forte în dezvoltarea turismului rural. Datorită faptului că suntem un popor cu multe și frumoase tradiții, pentru menținerea și manifestarea cărora, se organizează diverse festivaluri atât la nivel raional, cât și internațional. Din categoria festivalurilor de importanță internațională sunt: Chipuri de prieteni, Nufărul Alb, Bobocelul, Dulce floare de salcâm, etc.

Alte atracții turistice care contribuie la promovarea și dezvoltarea turismului în raion este și Portul Internațional Liber Giurgiulești, care este un complex portuar care include Terminalul petrolier, cel cerealier, și cel mai important Portul de Pasageri. Este necesar de menționat și Sanatoriul Nufărul Alb, care reprezintă un centru modern de recuperare a sănătății și dispune de o clinică, un complex hotelier, un bloc de alimentare și obiecte cultural-distractive.

Se observă că raionul Cahul dispune de suficiente resurse atât naturale, cât și antropice, care ar permite dezvoltarea diferitor tipuri și forme de turism, completate parțial de unități de cazare, alimentare și de diverse servicii auxiliare.

Tabelul nr. 32: Potențialul antropic al raionului Cahul

Denumirea	Localitatea	Numărul
Case de cultură	Majoritatea localităților	47
Biblioteci publice	Majoritatea localităților	47
Instituții de învățământ artistic	or. Cahul, s. Colibași, s.	6

	Slobozia Mare, s. Burlăceni, s. Moscovei	
Muzee (înregistrate) <i>Muzeul de etnografie, istorie și natură</i> <i>Muzeul de istorie și etnografie „Plai natal”</i> <i>Muzeul Ținutului Natal</i>	or. Cahul s. Slobozia Mare s. Giurgiulești	3
Teatre <i>Teatrul Republican Muzical-Dramatic „B.P.Hasdeu”</i>	or. Cahul	1
Monumente cultural istorice <i>Monumente comemorative de război</i> <i>Valul lui Traian</i> <i>Abaca cu 3 hulubi</i> <i>Așezarea Gumelnița</i> <i>Așezarea Lopățica</i> <i>Tumul</i>	Majoritatea localităților s. Vadul lui Isac or. Cahul s. Cucoara s. Lopățica s. Zîrnești	58 53 1 1 1 1 1
Busturi	or. Cahul, s. Colibași, s. Văleni, s. Andrușul de Jos, s. Alexandru Ioan Cuza, s. Slobozia Mare, s. Lebedenco, s. Tartaul de Salcie, s. Andrușul de Sus, s. Giurgiulești	10
Biserici	Majoritatea unităților teritorial administrative	36
Mănăstiri	s. Găvănoasa, s. Roșu, or. Cahul	3
Colective artistice	Majoritatea unităților teritorial administrative	31
Meșteri populari	s. Pașcani, s. Colibași, s. Pelinei, s. Alexanderfeld, s. Vadul lui Isac, or. Cahul, s. Giurgiulești, s. Crihana Veche, s. Zîrnești, s. Baurci Moldoveni	20
Fabrici de vin	or. Cahul, s. Borceag, s. Huluboaia, s. Slobozia Mare, s. Brînza, s. Moscovei, s. Colibași, s. Burlacu, s. Găvănoasa	9
Beciuri catacombe	or. Cahul, s. Borceag	2
Zone și centre de agrement	or. Cahul, s. Lucești, s. Vadul lui Isac, s. Cotihana, s. Tartaul de Salcie, s. Taraclie de Salcie	7
Tabere de odihnă	s. Moscovei, s. Larga Nouă	2
Unități de tratament <i>Sanatoriul „Nufărul Alb”</i>	or. Cahul	1
Hoteluri	or. Cahul	4

Restaurante	or. Cahul	10
Pensiuni	s. Giurgiulești, s. Văleni	2
Agenții de turism	or. Cahul	9

Fiecare comunitate care tinde spre dezvoltarea sectorului turistic trebuie să evalueze cu grijă resursele turistice pe care le posedă. Această evaluare va stabili dacă zona dată are sau nu suficient potențial pentru inițierea sau dezvoltarea turismului.

La efectuarea analizei SWOT, raionul Cahul trebuie privit ca o destinație turistică unitară care deține atât puncte slabe, cât și puncte forte, beneficiind de oportunități, dar lovindu-se și de amenințările inerente unei piețe imperfecte.

Analiza SWOT

Puncte tari	Puncte slabe
<ul style="list-style-type: none"> • poziția geografică favorabilă; • accesul liber la zone de păduri și lacuri; • varietatea și atractivitatea mediului natural; • existența bălților Prutului inferior; • existența unui potențial și tradiții etno folclorice care poate fi valorificat în cadrul diferitor trasee turistice; • funcționarea Portului Internațional Liber Giurgiulești; • funcționarea Teatrului Republican Muzical Dramatic "B.P. Hasdeu"; • funcționarea stațiunii balneare "Nufărul Alb"; • prezența monumentului arheologic de importanță internațională "Valul lui Traian"; • organizarea festivalurilor de nivel internațional; • funcționarea unor zone și centre de agrement; • funcționarea fabricilor de vin ce sunt competitive la nivel internațional; • înființarea Centrului de Informare Turistică; • calitatea de membru al Asociației de Cooperare Transfrontalieră "Euroregiunea Dunărea de Jos"; • existența meșterilor populari specializați în prelucrarea lemnului, împletitul în lozie, broderit, confecționarea instrumentelor muzicale, etc. 	<ul style="list-style-type: none"> • nevalorificarea potențialului turistic din localitățile rurale; • resurse financiare limitate pentru dezvoltarea infrastructurii turistice, a punctelor de atracție, a serviciilor și marketingului turistic; • insuficiența de structuri de primire turistică cu funcțiuni de cazare și servire a mesei conform standardelor internaționale; • conștientizarea publică insuficientă vizând atât potențialul existent pentru dezvoltarea turismului, cât și beneficiile care ar putea fi generate de societate ca urmare a acestei dezvoltări; • lipsa indicatoarelor turistice; • lipsa panourilor informaționale în apropierea obiectivelor turistice; • infrastructura slab dezvoltată; • lipsa întreprinderilor prestatoare de servicii turistice în spațiul rural; • lipsa amenajărilor turistice; • lipsa de harți turistice tematice.
Oportunități	Amenințări
<ul style="list-style-type: none"> • dezvoltarea turismului balnear, vitivinicol, rural, ecologic, transfrontalier; 	<ul style="list-style-type: none"> • concurența puternică a zonelor turistice similare din afara țării și din republic; • bugetul raional pentru dezvoltarea

<ul style="list-style-type: none"> • posibilitatea de a oferi produse naturale și culturale autentice; • posibilitatea de includere a unităților de cazare turistică în programul traseelor turistice existente și colaborarea eficientă cu proprietarii acestor unități; • posibilitatea dezvoltării turismului de afaceri în raion; • existența ONG-urilor locale care pot fi implicate în promovarea și dezvoltarea traseelor turistice; • existența proiectelor de asistență externă pentru dezvoltarea turismului; • existența beciurilor catacombe. 	<p>turismului minim;</p> <ul style="list-style-type: none"> • conștientizarea insuficientă a populației privind importanța turismului în raion; • nivel scăzut de cunoaștere a raionului Cahul ca destinație turistică.
---	---

Viziunea pe termen lung a dezvoltării turismului în raionul Cahul

În planificarea teritorială strategică a dezvoltării turismului elaborarea viziunii are rolul de a contura o stare de fapt viitoare. Așa cum se vede din analiza SWOT a turismului din raionul Cahul, trebuie luate în considerare aspect referitoare la condițiile actuale ale turismului, precum și la provocări și oportunități care se vor ivi în viitorul apropiat sau îndepărtat.

Spre finele anului 2020, raionul Cahul v-a deveni o importantă destinație turistică, avînd la bază un turism activ și un ecoturism specific, dar și cu alte elemente complementare din zonă: balneare, cultural, rurale. V-a fi un punct atractiv pentru turiști, ce va oferi oportunități pentru tineret și investitori. Se va încuraja dezvoltarea turismului în mediul rural, pentru a spori totodată nivelul de trai al populației. De asemenea, se va pune accent pe infrastructura turistică, fiind reparate și amenajate diverse puncte turistice, ceea ce va spori numărul turiștilor pe teritoriul raionului Cahul.

Recomandări:

- susținerea și implicarea ONG-urilor locale și a voluntarilor în promovarea obiectivelor și traseelor turistice;
- organizarea tururilor de informare și a vizitelor de studiu în alte raioane a RM care au obținut rezultate considerabile în domeniul turismului;
- dezvoltarea turismului rural prin implicarea gospodăriilor sătești care ar fi cointeresate să presteze servicii turistice;
- inițierea unor investiții publice pentru restaurarea / ameliorarea atracțiilor turistice de importanță semnificativă;
- analizarea propunerilor venite din partea agenților economici de asociere cu CR Cahul în vederea creșterii gradului de exploatare a resurselor turistice;
- dezvoltarea campingurilor în zonele atractive pentru turiști;
- elaborarea de trasee locale și integrarea acestora în traseele turistice naționale și internaționale.

CAPITOLUL VIII

CULTURA, TINERET ȘI SPORT

8.1. DOMENIUL CULTURAL

Evaluarea mediului cultural

Teoriile culturale contemporane consideră patrimoniul cultural drept o parte a Patrimoniului, domeniu în care patrimoniul cultural se completează armonios cu patrimoniul natural. Împreună, cele două subdomenii constituie moștenirea pe care fiecare generație o lasă urmașilor. În această schemă logică, subdomeniul patrimoniului cultural cuprinde patrimoniul cultural material – cel imobil (monumentele istorice) și cel mobil (mai ales bunurile culturale aflate în muzee și colecții) – și patrimoniul cultural imaterial.

Raionul Cahul se remarcă cu o istorie culturală bogată și cu un prezent în care cultura este un pilon important al comunității locale. Prin urmare, cultura este promovată în principal prin intermediul căminelor culturale, biserici, muzee, biblioteci, punându-se accent pe promovarea culturii și artei populare tradiționale.

În raionul Cahul sunt înregistrate peste 102 de instituții culturale, dintre care 47 biblioteci, 2 muzee, 6 instituții de învățământ artistic, 47 case și cămine de cultură cât și 31 formații care dețin titlul de formație-model și 42 fără titlu model. Toate instituțiile culturale sunt în subordinea Secției Cultură Cahul - serviciu de stat descentralizat, care se supune metodologic Ministerului Culturii al Republicii Moldova iar administrativ – APL de nivelul I.

Raionul Cahul este bogat în edificii religioase care sunt în număr de 38 cele mai importante sunt: Catedrala Sfinții Arhanghel și Mihail, Biserica de rit vechi Acoperământul Maicii Domnului din or. Cahul.

Valorile culturale ale raionului Cahul

Nr.	Denumirea	Numărul
1.	Case și cămine de cultură	47
2.	Biblioteci	47
3.	Muzee	3
4.	Instituții de învățământ artistic	6
5.	Formații cu titlu model	31
6.	Formații fără titlu model	42
7.	Monumente, total	32
8.	<i>Monumente arheologice</i>	3
9.	<i>Monumente arhitecturale</i>	9
10.	Monumente de artă	3
11.	<i>Monumente de istorie</i>	17
12.	<i>Biserici și mănăstiri</i>	39

Conform „Registrul monumentelor din raionul Cahul”, sunt înregistrate 32 de monumente de diferite tipuri în cele mai semnificative sunt monumetele arheologice în număr de 3, dintre care: 2 sunt așezări, 1 tumuli, 1- valuri de pământ. Majoritatea muzeelor și obiectivelor istorice din raionul Cahul se află într-o stare arhitecturală satisfăcătoare.

Case de cultură

Casele de cultură își organizează activitatea în baza Regulamentului propriu de activitate (conform programelor anuale și trimestriale de activitate), elaborat și aprobat în corespundere cu prevederile Regulamentului-tip, precum și de actele legislative și normative în vigoare. Casele și căminele de cultură se află în gestiunea APL-I și II și se află într-o stare satisfăcătoare. Capacitatea caselor culturale conform datelor este de circa 176500 de spectatori.

În raionul Cahul, activează 47 de case și cămine culturale. Starea căminelor culturale este, în general, satisfăcătoare, din totalul clădirilor, 18 case/cămine de cultura au nevoie de reparație capitală. Pe lângă Casele de Cultură din raion își desfășoară activitatea 73 de formații artistice de amatori, din care 31 formații cu titlu „Model”.

Casele de cultură nu sunt încălzite în perioada rece a anului. În majoritatea localurilor lipsește aparatajul de sonorizare, aparatele de fotografiat, ne-mai-vorbinde tehnologiile informaționale.

Strategia culturii a Raionului Cahul așază politicile culturale privind patrimoniul cultural național pe următoarele paliere:

<i>din punct de vedere geografic:</i>	<i>din punctul de vedere al categoriilor de patrimoniu:</i>
- euroregiune	- patrimoniul cultural imaterial
- regiunile de dezvoltare	- patrimoniul imobil
- unitate administrativ-teritorială	- patrimoniul mobil
- localitățile	- patrimoniul cultural artistic (Învățămînt)

Analiza SWOT mediul cultural

Puncte tari	Puncte slabe
<ul style="list-style-type: none">- Existența unui patrimoniu cultural bogat;- Existența în raion a instituțiilor artistice;- Existența tradițiilor populare;- Evoluția pozitivă a fondului de carte- Existența potențialului uman în domeniul culturii – factor esențial de dezvoltare a sectorului cultural și de producere a brandului regional (meșteri emeriți, ansambluri folclorice, etc.).- existența unui ansamblu bogat și divers de bunuri cu valoare de patrimoniu cultural imobil, din epocile arhaică, antică, medievală, modernă și contemporană- existența unui patrimoniu cultural mobil bogat și divers	<ul style="list-style-type: none">- Inexistența unor parteneriate cu organizații neguvernamentale din zonă;- Nevalorificarea potențialului etnografic și istoric al zonei;- Insuficiența resurselor umane, materiale și financiare în domeniu;- Lipsa fondurilor locale pentru dezvoltarea sectorului cultural (starea avansată de degradare a unei mari părți din casele și căminele culturale);- Dotare insuficientă pentru majoritatea bibliotecilor cu echipament tehnic;- Număr redus de proiecte culturale inițiate;- Lipsa mecanismelor și a managementului de promovare a potențialului uman și a articolelor produse de meșterii populari;- Lipsa unor magazine/ puncte de valorificare a produselor meșteșugărești și de artizanat.

	<i>lipsa resurselor financiare pe plan local și județean necesare pentru protejarea, conservarea, restaurarea și punerea în valoare a patrimoniului cultural imobil;</i>
<i>Oportunități</i>	<i>Amenințări</i>
<ul style="list-style-type: none"> - <i>Acces la fonduri externe și granturi</i> - <i>Stimularea creației populare și revigorarea meșteșugurilor tradiționale;</i> - <i>remunirarea specialiștilor calificați existenți;</i> - <i>atragerea tinerilor în domeniul cultural;</i> - <i>programe de susținere (alocări din bugetul de stat);</i> - <i>Informaticizarea bibliotecilor și a serviciilor oferite de acestea;</i> - <i>Organizarea unor seminare de instruire a specialiștilor din domeniul cultural pentru promovarea și păstrarea culturii naționale.</i> 	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Capacitate redusă de satisfacere a nevoilor culturale, informaționale, de comunicare;</i> - <i>Îmbătrânirea cadrelor în cadrul instituțiilor culturale, în mediul rural al raionului;</i> - <i>Înrăutățirea situației sociale a populației;</i> - <i>Dispariția meșterilor populari pe fondul lipsei posibilității valorificării produselor create;</i> - <i>Lipsa producției cinematografice în raion;</i> - <i>Migrarea persoanelor talentate (artiști, meșeri, etc.) spre alte raioane sau peste hotarele țării.</i>

8.2. Tineret și sport

Scopul strategiei:

Scopul strategiei de tineret este de a crea condiții pozitive pentru soluționarea/reducerea problemelor sociale cu care se confruntă tinerii și de a crea premise reale pentru îmbunătățirea situației lor și promovarea participării tinerilor în toate domeniile vieții sociale, culturale, sportive, economice și politice.

Scopul strategiei sportului constă în identificarea direcțiilor și a metodologiilor de asigurare a dezvoltării culturii fizice și sportului în perioada 2016-2020, a promovării, în rîndul populației țării noastre, a unui mod de viață sănătos și a formării unor factori motivaționali pentru practicarea sistematică a exercițiilor fizice; în eficientizarea mijloacelor de fortificare a sănătății în procesul de educare a tinerei generații; în creșterea competitivității sportului moldovenesc; în profilaxia fenomenelor sociale negative, fapt ce va contribui la dezvoltarea social-economică și la sporirea calității vieții populației.

Strategia raională pentru tineret și sport a fost elaborată în baza:

Strategiei naționale a sectorului de tineret pentru anii 2014- 2020

Strategiei de dezvoltare a culturii fizice și sportului în Republica Moldova 2013- 2020

Strategiei de tineret a raionului Cahul 2013- 2017

Planului urbanistic de amenajare al raionului Cahul

În domeniul sportului, raionul dispune de: 14 stadioane, cu capacitatea de peste 1,2 ha; 140 terenuri sportive pentru practicarea sportului ; 13 terenuri de mini-fotbal cu gazon sintetic, un complex sportiv, care are la dispoziție: 61 sali de jocuri sportive, sală de gimnastică, sală de tenis de masă, bazin de înot (25m), încăperi auxiliare; 4 școli sportive unde activează secțiile de box, lupte greco-romane, și „Judo”; fotbal, volei, baschet, tenis de masă, șeiping (dans sportiv), taekwondo.

Cadrele didactice din domeniul culturii fizice și sportului alcătuiesc 143 persoane, din care 90 profesori de educație fizică și 53 antrenori-profesori. În creștere este numărul persoanelor care sunt implicate în procesul asanării sănătății, în prezent numărul acestora constituie 18476 persoane.

Raionul Cahul se mîndrește cu așa sportivi ca: halterofilul Anatol Cîrîcu, discipolul școlii sportive specializate de haltere din or.Cahul care în perioada 19-28 noiembrie în or. Limassol (Cipru) a devenit deținătorul medaliei de aur la Campionatul European de Haltere anul 2012, (antrenor Alexandru Bratan) tot A.Cîrîcu a fost medaliat cu argint la Campionatul European de haltere din or.

Kazan, Rusia anul 2011 iar la Jocurile Olimpice de la Londra din 2012 a câștigat medalia de bronz categoria 94 kg; boxerul Eugen Șevenco, discipolul școlii sportive nr.2 din or.Cahul care a ocupat locul 5 la Campionatul European de juniori; boxerul Vadim Zgîrcibabă, discipolul școlii sportive nr.2 din or.Cahul, Campionul Moldovei 2011 (tineret).

În raion activează 9 Asociații Obștești sportive, Clubul de baschet BC „Gama- Sind” care este deținătoare a titlului de campioană a Republicii Moldova și a Cupei Republicii Moldova la baschet pe parcursul ultimilor ani, Asociația raională de fotbal Cahul, datorită acesteia o nouă cale de dezvoltare a simțit-o fotbalul din localitățile rurale a raionului prin organizarea unui număr simțitor de activități, cum ar fi : Campionatului raional la fotbal, Cupa Președintelui Raionului Cahul, Turneul Internațional ”Cupa Euroregiunii Dunărea de Jos”, Festivalul de fotbal pentru copii ”Dulce copilărie” etc. În parteneriat cu Consiliul Raional Cahul, ARF Cahul a organizat participarea echipelor de copii la Turneul Internațional YOUTH FOOTBALL FESTIVAL din or.Kaposvar, Ungaria și Turneul Internațional BEREGVIDEK din or.Beregovo, Ucraina.

La fel dispunem de infrastructură pentru desfășurarea **activităților de tineret**: Palatul Culturii din or.Cahul cu capacitatea de 750 locuri, pentru organizarea și desfășurarea activităților culturale; 46 de case și cămine culturale; Centrul de Tineret și Dezvoltarea Sportului; Fondația Comunitară Dezvoltare Comunitară Cahul ; Centrul de Creație al Copiilor „Miorița”; Centrul de educație și sănătate pentru tineret „Servol”.

Pe parcursul anilor 2012- 2016 au fost organizate un șir de activități și concursuri pentru tineri, care au avut un impact pozitiv în dezvoltarea și educația tinerilor din raionul Cahul , din care concursul intelectual „Brain Ring”; campamentul „Școala de Vară”; cursul de seminare „Rolul tinerilor în dezvoltarea durabilă a comunității”; Proiectul național „Hai Moldova –Curățenie în toată țara, într-o singură zi” ; diverse activități în cadrul „Săptămîinii Tineretului”; manifestația publică „Raionul Cahul-teritoriu fără droguri”, Forumul raional al tinerilor, Concursul „Vocile Tinerilor” Caravana tinerilor voluntari și nu în ultimul rînd „Revelionul” pentru tineri din raionul Cahul, Programul de Granturi Mici runda I și runda II.

Tinerii reprezintă un sfert din populația raionului Cahul. Pe termen lung, tinerii de astăzi vor prelua, gradual, toate domeniile vieții publice din raion. Calitatea sistemului de servicii pentru tineri, care să fie funcțional, eficient și capabil de a schimba atitudinile față de tineret va fi determinantă pentru perspectivele de dezvoltare a acestei regiuni.

Reeșind din faptul că pe teritoriul raionului există multe instituții de învățămînt sunt totuși, mulți tineri care nu-și continuă studiile, o bună parte din ei nefiind angajați în câmpul muncii. Amplasarea în câmpul muncii fiind o problemă atât la nivel raional cît și național. De aceea, existînd o serie de probleme, dar și cu posibilitatea evitării unora din ele, pentru raionul Cahul se impune cu atît mai mult elaborarea unor priorități, obiective și stabilirea unor strategii și direcții clare de dezvoltare ce ar avea ca efect impulsivitatea tinerilor din raion.

Analiza SWOT:

Puncte tari	Puncte slabe
<ul style="list-style-type: none"> • Infrastructura raionului Cahul pentru activitățile de sport: <ul style="list-style-type: none"> - 14 stadioane de fotbal - Stadionul „Atlant” cu covor sintetic cu o capacitate 750 de spectatori în orașul Cahul - 13 stadioane de mini- fotbal cu covor sintetic - 3 școli sportive, o școală sportivă dispune de 2 bazine de înot - 61 săli de sport care nu sunt în incinta școlilor din localitate • În raionul Cahul sunt 8 Asociații Obștești care sunt finanțate integral de Consiliul Raional Cahul: 	<ul style="list-style-type: none"> • Infrastructura în stare deplorabilă atât în domeniul sportului cat și în cel al tineretului • Dificultatea de amplasarea în câmpul muncii, lipsa de perspectivă și salarii nemotivate pentru tinerii specialiști • Insuficiența resurselor financiare : <ul style="list-style-type: none"> - Insuficiența mijloacelor bănești - Redirecționarea fondurilor pentru tineret și sport • Migrația tinerilor peste hotare • Nivelul scăzut de comunicare și instruire a tinerilor :

<ul style="list-style-type: none"> - Asociația raională de fotbal, - Asociația raională de lupte, - Club Sportiv de box „Avangarda”, - Club Sportiv de fotbal FC „Cahul- 2005”, - Club Sportiv de fotbal FC „Slobozia Mare” - Club Sportiv de taekwon- do „Dinamic”, - Club Sportiv de tenis de masă „Cahulpan”, - Club Sportiv de baschet „Gamma- Sind”, • O Asociație Obștească de fotbal feminin <ul style="list-style-type: none"> - Club sportiv „Maksimum” • În raionul Cahul se organizează competiții sportive: <ul style="list-style-type: none"> - Turneul Internațional la box, - Turneul Internațional de lupte greco- romane - Campionatul Raional Cahul la taekwon- do - Supercupa Raionului Cahul la fotbal - Campionatul Raional la Fotbal - Cupa Președintelui Raionului Cahul la fotbal - Cupa Primarului Raionului Cahul • Infrastructura raionului Cahul pentru activitățile de tineret : <ul style="list-style-type: none"> - În orașul Cahul este Palatul de Cultură cu o capacitate de 750 de locuri - 46 de Case de cultură în localitățile din raion • Cahul Capitala Tineretului 2012 și parte componentă a Euroregiunii „Dunărea de Jos” • În raionul Cahul sunt mai multe Asociații Obștești și ONG- uri care efectuează activități de tineret 	<ul style="list-style-type: none"> - Lenea socială - Managementul ineficient al tinerilor - Interesul personal mai presus decât cel comunitar - Neglijarea obligațiilor - Iresponsabilitate - Motivarea redusă a tinerilor - Dependență de lumea virtuală - Tinerii nu sunt la curent cu posibilitățile și drepturile lor - Insuficiența ONG- uri de tineret - Nivelul scăzut de colaborare între ONG- uri - Nefuncționarea tuturor ONG- urilor oficiale - Nivelul scăzut de informare a tinerilor
<p>Oportunități</p>	<p>Amenințări</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Atragerea surselor financiare din diferite proiecte pentru dezvoltarea sportului și activităților de tineret • Facilitarea participării tinerilor în procesul de luare a deciziilor la nivel local • Promovarea parteneriatului social dintre APL, ONG- uri, sectorul privat în domeniul implementării activităților de tineret și sport 	<ul style="list-style-type: none"> • Atragerea sportivilor cu perspectivă de alte cluburi de sport din alte raioane • Instabilitate politică • Corupția

Obiective și acțiuni necesare pentru îmbunătățirea situației :

- Construcția Complexului sportiv pentru 1000 spectatori în orașul Cahul
- Reconstrucția stadionului „Atlant”
- Reconstrucția taberei de odihnă „Romantica”
- Crearea centrelor de tineret în localitățile rurale
- Implementarea Strategiei pentru tineret;
- Cultivarea în rîndurile tinerei generații patriotismului, respectului față de valorile naționale , tradițiile și obiceiurile din localități;
- Organizarea timpului liber, sporirea oportunităților de practicare a culturii fizice și sportului în rîndurile tinerilor, altor pături sociale din mediu rural;
- Comasarea tuturor Cluburilor Sportive din raion într-un singur Club Sportiv Public Raional Cahul;

- Sporirea accesului tinerilor la serviciile publice de educație, formare profesională, programe de sănătate și ocuparea forței de muncă;
- Identificarea Programelor de ocupare și angajare în câmpul muncii pentru tinerii absolvenți ai instruirii profesionale, identificarea posibilităților de stimulare a angajatorilor care vor angaja tinerii din familii dezavantajate în câmpul muncii și semnarea acordurilor și contractelor de angajare cu angajatorii;
- Extinderea colaborării organizațiilor de tineret cu alte organizații ale societății civile;
- Impulsionarea dialogului și a parteneriatului social în relațiile cu tinerii
- Crearea centrelor de tineret în localitățile rurale;
- Sporirea gradului de conlucrare a autorităților publice locale și tinerii din localități.

CAPITOLUL IX

MEDIU

9.1. Cadrul legislativ-normativ în domeniul mediului

Dezvoltarea cadrului legislativ/normativ a început odată cu adoptarea Legii nr.1515-XII din 16 iunie 1993 privind protecția mediului înconjurător. În prezent, domeniul protecției mediului este reglementat de circa 30 de acte legislative și un set de acte normative, elaborate în baza legii-cadru menționate.

9.2. Structura geologică

În structura geologică a teritoriului raionului Cahul în centru, în sud și nord-est, sunt în cea mai mare parte de cernoziomuri tipice humificate și carbonatice, iar în nord – de cernoziomuri slab humificate, carbonatice și levigate. Formațiunile cainozoice (neogene și cuaternare) sunt răspândite pretutindeni pe teritoriul raionului. Ele sunt prezentate prin argile continentale și formațiuni nisipo-argiloase, nisipuri, prundișuri și depuneri de leosoidale.

9.3. Factorii geomorfologici

Geomorfologic, teritoriului raionului Cahul în cea mai mare parte aparține Podișului Baimaclia.

Relieful teritoriului s-a format în rezultatul mișcărilor de ridicare din perioada pliocen-cuaternară și paralel a formării rețelei hidrografice. Toate acestea au contribuit la fragmentarea reliefului (până la 270m), dezvoltarea pe versanții văilor a rețelei de vâlcele cu ravene de fund și rețea densă de ravene pe versanți.

Partea de sud-vest a teritoriului se atribuie Câmpiei Terasate Priputene. Dinspre nord și nord-vest câmpia se mărginește cu ramificația înălțimii Baimaclia, dinspre vest câmpia este limitată de lunca r. Prut, care este separată de câmpie prin prelungirea terasată cu înălțimi nu prea mari, însă care este foarte abruptă.

9.4. Rețeaua hidrografică

Rețeaua hidrografică a raionului cuprinde:

- 4 râuri , inclusiv: râul Prut – afluent de stînga a fluviului Dunărea, râul *Cahul* își are începutul în partea din amonte la periferia s. Pelinei și se revarsă în lacul Cahul cu lungimea

de 39 km, suprafața bazinului de acumulare 605 m², **rîul** Salcia Mare – lungimea 48 km, suprafața bazinului de acumulare – 590 km², Salcia Mică – lungimea 39 km, suprafața bazinului de acumulare – 218 km².

- 2 lacuri, inclusiv:

Lacul Belevu unul din cele mai mari lacuri naturale din Republica Moldova. Lacul Belevu, este parte componentă a rezervației științifice „Prutul de Jos”, fiind situat în partea de sud-vest a republicii în cursul inferior al Prutului, între localitățile Slobozia Mare și Văleni. Suprafața medie a oglinzii lacului este de 6,26 km² ceea ce constituie aproximativ 2/3 din întreg teritoriul rezervației, lacul este înconjurat de pajiști inundabile și mici păduri de sălcișuri amenajate insular.

Lacul are o lungime de 5 km și lățime de 2 km, este unul din cele mai mari lacuri din Republica Moldova, volumul de apă - 8,39 mln/m³.

După proveniență lacul Belevu este un relict al Dunării cu vârsta de 5-6 mii ani. Lungimea lacului constituie 5 km, lățimea - 2km, adâncimea medie 0,5-1,5 m, adâncimea maximă - 2,5 m. Nivelul apei din lac în mare măsură depinde de nivelul apei din fl. Dunărea și Prut. În regiunile de luncă malul lacului este brăzdat de îngrămădiri de nisip și calcare, iar în regiunile împădurite insulare predomină mîlul. În lacul Belevu se întâlnesc peste 20 de specii de pești, inclusiv plătica-de-Dunăre, bibanul-soare, țigănușul-bătrân, crapul, șalăul, văduvița etc.

Lacul Manta este un lac natural, de origine relictă. Cuveta lacustră a Lacul Manta s-a format în apropierea albiei cursului inferior al [Prutului](#). Această cuveta s-a umplut cu apă în timpul revărsărilor rîului, luînd astfel naștere Lacul Manta care mai este numit și [lac](#) de luncă. Suprafața lacului constituie 21km, lungimea 7 km. Lacul Manta este foarte important pentru [Republica Moldova](#) datorită lumii sale organice deosebite. Aici se întâlnesc diferite specii de pești, păsări exotice ([pelicanul](#)). Pe teritoriul lacului se dezvoltă alge și alte plante de baltă. Pe teritoriile adiacente lacului se întâlnesc arbori de luncă și de pajiște. Analiza condițiilor hidrologice pe teritoriul raionului a demonstrat că raionul este aprovizionat suficient cu apă potabilă.

9.5 Iazurile și bazinele de acumulare

Pentru diminuarea neuniformității debitului fluvial pe perioada anului, și posibilitatea de utilizarea a apelor sunt construite multe bazine artificiale de acumulare de apă de diferite tipuri. Bazinele artificiale de acumulare de apă ocupă 1% din teritoriul raionului. Suprafața bazinului de acumulare constituie - 605 m², lungimea 39 km, lățimea constituie 1,5 - 4,5 km.

Rețeaua hidrografică a raionului împreună cu curenții de apă constituie 157 de bazine de apă, dintre care 15 cu destinație piscicolă, 10 - pentru irigare, 37 - lacuri de acumulare temporară, 59 - de utilitate publică, iar 36 sînt mîlitate cu suprafața totală circa 2726 ha.

9.6. Apele minerale

Pe teritoriul orașului Cahul se află zăcămintul cu ape minerale potabilă. Principalii utilizatori al zăcămintului este sanatoriul "Nufărul Alb" Rezervele estimate - 77 m³/zi.

Apa minerala din Cahul se aplică la tratarea diverselor maladii - gastrointestinale, renale, urinare etc. La periferia de nord și sud a or. Cahul se află zăcăminte de ape minerale. Rezervele estimate – 159 m³/zi.

De asemenea, pe teritoriul orașului sunt zăcăminte de ape minerale pentru uz extern. Principalul utilizator al acestor ape este sanatoriul. Rezervele estimate 430 m³/zi. Apa este utilizată la tratarea maladiilor aparatului locomotor, sistemului nervos periferic, maladiile cardiovasculare.

9.7. Sursele de alimentare cu apă

Principală sursă de alimentare cu apă a raionului Cahul și a localităților adiacente este r. Prut. Calitatea apei din r. Prut depinde în mare măsură de evacuarea apelor reziduale nepurificate din localitățile Republicii Moldova și a României.

Sistemele de alimentare cu apă din localitățile rurale în mare măsură sunt construite actual din materiale performante. Din totalul de 279,3km de rețele de apă, 82,8% sunt din polietilenă, 5,84% sunt din fontă și numai 11,3% sunt din oțel – carbon.

Sistemul de alimentare cu apă a orașului Cahul este bazat pe apa de suprafață, captată din râul Prut. Stația de captare a apei este situată la cca. 4 km spre vest de la centrul orașului.

Din numărul total de localități - 55, populația beneficiară de servicii de alimentare cu apă din rețeaua publică accesibile serviciilor de alimentare cu apă 31 localități.

Alimentarea cu apă a localităților raionului se efectuează din sondele arteziene, calitatea apei este nesatisfăcătoare, cu excepția localităților din zona Prepruteană de sud (satele Brînza, Văleni, Slobozia Mare, Cîșlița Prut, Giurgiulești) unde sunt rezerve de ape freatice menajer-potabile confirmate. La distanță de 1,3 km nord-vest de s. Văleni rezervele estimate ale apelor freatice menajer-potabile constituie 2,3 mii m³/zi.

În acest fel, în majoritatea localităților din raion în care sunt înregistrate fântâni arteziene, rețelele de alimentare cu apă se află în stare avariata și asigură cu apă doar o parte neînsemnată a populației.

9.8. Învelișul solului

Învelișul solului este variat și pe cea mai mare parte a teritoriului predomină solurile de cernoziomuri obișnuite și carbonatate, cernoziomuri de fineață slab salinizate, în lunca r. Prut - soluri aluviale de fineață de mlaștină.

Tipic pentru acest agrocomplex raional sunt solurile negre și cernoziomul-levigiat. Cernoziomurile tipice ocupă de obicei aproximativ 3,5% din suprafața totală. Solurile aluviale de luncă (6,5%) slab salinizate sau ne salinizate. Toate solurile sunt potrivite pentru culturile agricole.

Bonitatea medie a solului pe teritoriul raionului conform datelor din Cadastrul Funciar al Republicii Moldova este 58 puncte, bonitatea medie a solului pe teritoriul republicii este de 64 puncte.

9.9. Lumea animală și cea vegetală

Structura topografică displicată și istoria geologică a zonei a dus la formarea în raionul Cahul a două grupuri mari de ecosisteme: terestru și acvatic. Ecosistemele terestre, li se conferă de prezentat sistemele de pădure, stepă și de luncă. Alături de ele sunt și mlaștinile de iarbă, mai ales în văile râurilor și a vegetației de pe pantele de calcar. Prin natura utilizării, acestea sunt împărțite în naturale și artificiale.

Potrivit studiului botanic Republican, raionul Cahul este amplasat într-o zonă de păduri de salcâm, stejar și ulm, situată la sudul Republicii Moldova în legătură cu ecosistemele naturale.

partea de sud a raionului s-a păstrat vegetația de stepă. Pădurile ocupă suprafața de 18.5 mii ha. Cele mai mari suprafețe de pădure de salcâm, stejar și ulm sunt în apropierea s. Slobozia Mare – 2.3 mii ha, s. Crihana Veche – 1,2 mii ha, s. Baurci Moldoveni – 1.1 mii ha, s. Gavanoasa – 1.1 mii ha, s. Andrușul de Sus – 0,9 mii ha, s. Tătărești – 0,8 mii ha, s. Doina – 0,8 mii ha, s. Moscovei – 0,8 mii ha, s. Colibași – 0,8 mii ha, s. Văleni – 0,6 mii ha, s. Lucești – 0,6 mii ha, s. Pelinei – 0,51 mii ha.

Procentul optim de pădure pentru agricultură, în zonele cu teren accidentat, unde pădurile joacă un - rol de protecție a apei, ar trebui să fie de 18 - 20%, cu o medie de 8,6% pe raion.

Lumea animală este reprezentată de iepuri, vulpi, căprioare, bursuci, mistreți, jderi, țistari. În râurii și alte surse acvatice sunt remarcate următoarele specii de pești: crap, plătică. Printre păsări predomină potîrnichile, rațele și gîștele sălbatice.

Lacurile și iazurile sunt bogate în resurse piscicole. În râurii și alte surse acvatice sunt remarcate următoarele specii de pești: crap, plătică și păsări de apă: diferite specii de rațe (cracva, rața gri, turcoaz).

Speciile predominante de arbori sunt: salcâmul alb, stejarul, arțarul, scumpia, carpenul, păducelul, ș.a.

Vegetația de stepă contribuie la dezvoltarea tipurilor de soluri cernoziomice.

Deștelinirea intensivă a stepei și tăierea masivă în trecut a pădurilor a dus la sărăcirea faune bogatei de altă dată a Moldovei.

În pădurile rari se întâlnește: porcul sălbatic, căprioara, lupul, bursucul, jderul de pădure și de deal, dihoarele, nevăstuica. Mai numeroasă este vulpea, care se găsește și în pădure și pe locuri deschise. Zona descrisă este populată de pisica sălbatică, iepurele cenușiu, nutriile, în număr mare se întâlnesc rozătoarele: veverița, hârciogul, cârțița, șobolani de apă, țistarii.

Ornitofauna de pădure este reprezentată de ciocârlia de pădure, gaița, mierla sură și cântăreață, uliu, bufnița urecheată, turturele, ciocănitoare.

În lunca râurilor cuibăresc mai mult de 80 specii de păsări călătoare: gâsca albă, găinușa de baltă, rața albă, rața sălbatică, dobârlaul, uliul de stuf, lișița, bătlanul.

Amfibii și reptile aproape lipsesc, dar totuși, în păduri, stepă și lunca râurilor mai populează 12 specii de târătoare, 4 specii de șopârle, 9 specii de șerpi și o specie de țestoase.

Specificul de pești în râurile Cahul, Salcia Mare și Ialpușului Mare este sărac: majoritatea speciilor sunt nevaloroase – carași aurii, râbiță. Valoare industrială au crabul auriu, carașii argintii și crapii.

Obiectele fondului ariilor naturale protejate de stat

Pe teritoriul raionului Cahul sunt amplasate terenuri naturale protejate de stat, aria totală a căroră, conform datelor din Legea № 1538 XIII din 25 februarie 1998 “Privind fondul ariilor naturale protejate de stat”, constituie 2419,9 ha, din ele fac parte:

- Monimente ale naturii, geologice și paleontologice: №4 - Amplasamentul fosilifer de lângă satul Pelinei (5,0 ha); №5 - Amplasamentul fosilifer de lângă satul Moscovei” situat între satele Moscovei și Dermengi (10,0 ha); №6 - „Rîpa Tartaul” – pe versantul stîng al râului Salcia la 2 km nord de satul Tartaul de Salcie (1,9 ha).
- Rezervațiile de resurse: „Cernoziom micelar-carbonat gras al zonei dunărene de stepă” – la sud-est de satul Roșu (4,0 ha), „Cernoziom xerofitic de pădure al zonei dunărene de stepă” (200,0 ha).
- Rezervația naturală de plante medicinale „Cahul” – 343,0 ha, rezervația naturală silvică „Baurci” – la sud de satul Baurci-Moldoveni – 93,1 ha, și rezervația naturală silvică "Vadul lui Isac" – 68,0 ha, și rezervația științifică „Prutul de Jos” cu o suprafață de 1691 ha, zonele umede de importanță internațională "Lacurile Prutului de Jos" – incluse în Lista Ramsar.

Principalele probleme

- Probleme legate de sistemul de canalizare, care are un efect negativ asupra mediului ambiant;
- Cadrul instituțional în domeniul mediului este unul defectuos;
- Conștientizarea redusă a populației cu privire la problemele de mediu cauzate de acțiunea sau/și inacțiunea cetățenilor;
- Lipsa programelor și a unui curriculum școlar privind educația ecologică;
- Sistemul taxelor de mediu și plăți pentru poluare nu este eficient – plățile fiind prea mici în comparație cu daunele cauzate;
- Nu există mecanisme și instrumente economice de stimulare a poluatorilor de a întreprinde acțiuni de reducere a poluării;
- Lipsa unui sistem integrat, complex și eficient de monitorizare a calității componentelor de mediu, care să concentreze toate datele privind calitatea factorilor de mediu, să asigure o consolidare a cooperării și schimbului de informații între diferiți actori instituționali;
- Lipsa acțiunilor de dezvoltare și aplicare a monitoringului ecologic la nivel local.

Recomandări

- Dotarea Inspecțiilor Ecologice cu laboratoare expres, performante pentru investigațiile de emisii ale principalilor poluanți în aerul atmosferic: CO, SO₂, NO₂, s/solide, hidrocarburi ș.a.
- Elaborarea pașapoartelor monumentelor naturii;
- Reînnoirea inscripțiilor ariilor naturale, inclusiv a arborilor seculari;
- De marcat și de instalat bornele de hotar la Ariile natural protejate și la Monumentele naturii;
- De finalizat delimitările în natură a ariilor naturale protejate;
- Extinderea fișiiilor forestiere;
- Curățarea albiei râului Prut;
- Implementarea programelor de plantare a copacilor în zonele supuse alunecărilor de teren. Adițional se recomandă implantarea unor stâlpi rezistenți, de preferat de stejari;
- Protecția albiilor râurilor locale.

Viziune de dezvoltare

Transformarea raionului Cahul în zonă socio-economică dezvoltată cu legături fiabile naționale și internaționale, adaptate la standardele contemporane cu nivel înalt și confortabil pentru abitația populației, servicii publice de înaltă calitate principalii indicatori al cărora sunt:

- *amenajarea complexă echilibrată a teritoriului raionului în temeiul integrării și specializării funcționale a teritoriilor și localităților în sistemul de așezări,*
- *atingerea dezvoltării socio-economice eficiente și durabile cu infrastructură de transport și edilitară dezvoltată;*
- *ameliorarea situației demografice și înregistrarea standardelor europene al bunăstării populației;*
- *formarea carcasei ecologice raionale în contextul rețelei ecologice naționale în baza utilizării raționale și dezvoltării potențialului natural;*
- *reabilitarea mediului de activitate zilnică a populației, ramurilor de producere industrială în baza implementării tehnologiilor moderne inofensive, amenajarea teritoriului, inclusiv a ariilor naturale protejate;*
- *dezvoltarea infrastructurii turismului rural și de agrement cu întreprinderi prestări servicii, formarea rețelei de reper ținând cont de dezvoltarea zonelor turistice din republică, crearea bazei și a condițiilor necesare pentru dezvoltarea turismului în mod integrat și durabil, asigurând astfel o creștere socio-economică considerabilă ale comunităților raionului Cahul.*

OBIECTIVELE GENERALE DE DEZVOLTARE

Datele colectate în cadrul analizei diagnostic au stat la baza stabilirii direcțiilor strategice și a obiectivelor specifice de dezvoltare socio-economică, care urmăresc intensificarea dezvoltării acelor sectoare și domenii, care necesită a fi revigorată și impulsionate. Direcțiile strategice și obiectivele specifice trasate în strategia raionului Cahul sunt:

Direcția Strategică I. DEZVOLTAREA UNEI ECONOMII ECHILIBRATE

Obiectiv 1.1. Dezvoltarea raionului Cahul ca punct strategic în atragerea investițiilor

Obiectiv 1.2. Dezvoltarea serviciilor și infrastructurii de suport în afaceri

Obiectiv 1.3. Creșterea competitivității sectorului agroindustrial din raion

Obiectiv 1.4. Dezvoltarea turismului și a economiei bazate pe cunoaștere și inovare

Direcția strategică II. Asigurarea accesului la servicii și utilități publice de calitate

Obiectivul 2.1. Crearea unui sistem de alimentare cu apă (cu sursa de apă râul Prut) și de canalizare centralizat și durabil în raza întregului raion Cahul.

Obiectivul 2.2. Reabilitarea și modernizarea drumurilor locale.

Obiectiv 2.3. Dezvoltarea sistemelor de management integrat al deșeurilor solide.

Obiectiv 2.4. Sporirea eficienței energetice a clădirilor și spațiilor publice.

Direcția strategică III. PROTECȚIA MEDIULUI AMBIANT

Obiectiv 3.1. Asigurarea sustenabilității mediului ambiant

Obiectiv 3.2. Implementarea măsurilor anti-erozionale

Direcția strategică IV. Consolidarea guvernancei locale

Obiectiv 4.1. Îmbunătățirea calității și eficienței furnizării serviciilor publice, cu accentul pus pe procesul de descentralizare

Obiectiv 4.2. Sporirea transparenței în activitatea APL

MECANISMUL DE MONITORIZARE ȘI EVALUARE A REZULTATELOR

Monitorizarea va fi efectuată de către instituția Consiliului Raional Cahul, care va consta în verificarea și controlul implementării proiectelor recomandate, de către instituțiile sau/și direcțiile responsabile, propuse în acest program, de către echipa de lucru în comun acord cu reprezentanții Consiliului Raional Cahul.

Monitorizarea conferă posibilitatea revizuirii periodice, adaptarea planului de acțiuni, precum și actualizarea termenelor prevăzute inițial în planul de măsuri.

Evaluarea implementării strategiei se bazează pe compararea gradului de atingere a țintelor propuse inițial cu situația dezvoltării raionului la diverse momente de timp.

Evaluarea implementării programului presupune analiza evoluției indicatorilor de monitorizare și a stadiului la care aceștia se află în funcție de țintele aferente stabilite (valoarea planificată/preconizată) în cadrul obiectivelor strategice.